

Тајна исповести

архимандрит Лазар Абашидзе

НАМЕНА КЊИГЕ

Сваки корак на путу духовног живота хришћанина није ништа друго до покајнички покрет срца које види своје грехове. Од покајања се за оног ко је почео да верује у Бога отварају врата у црквени свет и само кроз покајање ће му се отворити рајска врата. Укратко речено – почетак покајања је почетак спасења.

У наше време има веома много људи који су спознали мрачне дубине неверја и безбожничтва, који су окусили погубне плодове најсмрдљивијих грехова, али који су по милости Божијој ослобођени из овог пакла и позвани на светлост, буђење, живот кроз покајање и Тајну Крштења, кроз исповедање својих страшних грехова и њихов опроштај, кроз добијање благодатних сила у Тајни Причешћа. Они се рађају за нови живот који је потпуно другачији, који нимало не личи на живот којим су до тада живели. Али овај нови живот захтева рушење многих пређашњих појмова, вредности, навика, знања и укуса и он често захтева готово потпуно заборављање читавог огромног греховног хаоса који је остао тамо, иза, и који је прецртан почетком спасоносног покајања. Овај процес одрицања од старог, препорода и васкрсења душе је прилично сложен, код свакога је различит и тајанствен. Бог путевима које само Он зна и Својим недокучивим судбинама сваког човека изводи из овог греховног Содома, из египатског ропства и води га кроз пустињу очишћења у Обећану земљу. (Светитељ Теофан Затворник дубоко и детаљно анализира овај моменат, почетак духовног живота, у књизи “Пут ка спасењу”).

О томе како се треба кајати због учињених грехова, какви су то грехови, колико су тешки, како човек после тога да их остави и да их више не понавља – о свему томе је састављено много поука, о томе често говоре свештеници у храмовима, то многи верници некако и сами знају, јер није тешко видети спољашње грехове који су учињени речју и делом, односно видети своје очигледне склоности и страсти. Наравно и на овим првим степеницама и корацима према побожности сваки нови верник среће многе препреке, борбе, тешкоће и туге. Али овде се још увек све јасно види, зло није прикривено, оно вапије о себи, потребни су само храброст и одлучност, чврста намера да човек започне нови живот и да коначно прекине са старим. И већ кад нови верник оствари прве мале победе над собом он осећа огромно унутрашње олакшање, ослобађање, помирење са Богом, са савешћу, с људима, он као да збацује с леђа тешко бреме, које га је притискало целог живота, осећа радост и прилив нових снага и с одушевљењем улази у црквени свет, у нову породицу, почиње нови живот. И ако је новопросвећени хришћанин уз Божју помоћ успео да се ослободи својих ранијих греховних дела и ако све своје васкрсле снаге усмери на нову стазу онда... управо онда за њега почиње оно најважније и најтеже.

Ради се о томе што кад човек види многе своје очигледне грехове њега то веома смирује, он тада има правилно мишљење о себи, то у његову душу уноси страх и трепет

пред судом Божјим. Он тада осећа правац у којем у прво време треба да иде. Али када верник по милости Божијој одсече своје очигледне грехове, покајање постаје знатно сложеније и тананије, и овде се појављује велика опасност да човек изгуби стазу, овај једини прави и тесни пут ка спасењу и да скрене на широки пут samozадовољства и гордости. Кајући се за раније грехове, остављајући свој претходни срамни живот, добијајући опроштај од Бога, ми без обзира на то патимо од многих духовних болести, страсти и грешних навика, болесни су нам срце, разум, воља и сва наша осећања. Греси су опроштени, али су страсти још живе, ми не чинимо грешна дела, али је склоност према њима, жеља за њима још жива, и све ово захтева још много покајничког труда, много борбе, болних вапаја и молби упућених Милостивом Лекару – Човекољупцу Господу нашем. И до кад тако? - Док живимо у телу!

Управо овде се налази раскрсница: многим овај пут не изгледа нимало привлачно – свагдашње покајање, стално незадовољство собом, неповерење у себе, сумња у сва своја осећања, у покрете душе, некаква стална унутрашња напетост, бол и горчина. А човек би, напротив, тако желео да одмах добије потпуни мир, унутрашњи комфор, осећање духовног задовољства собом, осећање свог значаја и изабраности. И добро је ако онај ко је тек ступио на хришћански пут одмах сретне правог наставника који ће му на самом почетку указати прави пут, који ће га научити да се не клони спасоносне туге и скрушености, да не одбацује овај непријатан, али користан призор наказности своје душе, да га не скрива иза лажног мишљења о себи и самооправдања, већ да носи ову бол као своју крст, као истинито сведочанство о правилности изабраног пута (јер је Спаситељ Својим следбеницима прорекао ову бол која потиче од наше пале природе: “У свијету ћете имати жалост” (Јн. 16, 33). Онај ко не замрзи душу своју и живот свој не може бити Христов ученик!). Као залог будуће радости човек треба да чува ову самоосуду као ону јеванђељску со, без које свако делање душе одмах почиње да труне и да смрди.

А како често се дешава управо супротно! Ово је постало већ раширена болест у наше време: сад људи због сладострашћа које се у њима укоренило, због склоности да увек и у свему траже комфор и пријатност сам духовни живот схватају као средство за најбрже добијање некаквог унутрашњег “блаженства”, слатког мира и еуфорије. Стога наилазимо на следећу слику: човек је исповедио своје раније тешке грехове, ишао је мало у цркву, на исповести се још неколико пута присетио нечега из прошлости, мало је научио да се моли, почео је да води спољашње срећен живот, али даље не види због чега треба да се каје: “Живимо некако нормално, немамо неких посебних грехова. Да, долазе нам различите лоше мисли, оживљују старе страсти у срцу, али то је код свих тако. Међутим, колико зато добрих дела сада чинимо”, итд. Тако већ од самог почетка човек може да развије безосећајност за своје грехове. И ако се овде не научи да пажљиво гледа на слабости своје душе, ако у њу не урасте унутрашње покајање, без њега читав духовни живот неће имати прави оријентир, скренуће на лажни пут, у погибелну прелест. Тада човек не само да неће умети да види своје скривене страсти, него ће чак почети да умишља да је нарочито обдарен, да има “духовне”, “благодатне” и “свете” дарове. Све ове појаве душевне делатности које изгледају светле, благодатне и богоугодне стварају код човека утисак о његовој нарочитој изабраности, изгледају као почетак узвишеног духовног живота.

И заиста, код човека који је створио некакво лукаво мишљење о својој праведности, о томе да већ стоји на неком значајном духовном нивоу појављује се чудно и необјашњиво одушевљење, плима некаквих душевних снага, необична ватреност коју он

схвата као свету ревност, појављују се пориви бурне активности. Није нимало једноставно распознати у овим кретањима маску самообмане. Потребно је духовно искуство да би човек заиста разликовао овакву болесну ватреност од истинске ревности. При свему томе човек који је скренуо с правог пута не престаје да назива себе грешником и делимично себе и сматра за таквог. Ради се о томе што овде страсти почињу да делују врло лукаво и скривено тако да чак ту постоји и признавање греховности, али је оно врло површно, више је на речима него у осећањима док признање своје праведности лежи дубоко у срцу иако је човек на речима можда не испољава изразито.

Сада се види колико је важно да се од почетка току духовног живота верника да правилан смер, да се он упозори на сличну самообману, да се не допусти да он сматра да је оаза у пустињи Обећана земља (светитељ Игнатије), односно да му се не дозволи да сматра да је спасен и избављен од опасности кад је тек ступио на пут борбе. А за то је потребно да се новом вернику чим се он покаје због грехова које је раније починио да поука о препредености унутрашњих страсти, да му се отворе очи за овај дубоки мрачни свет унутрашње греховне болести душе с којим му борба тек предстоји – с лукавим светом, који ће се често скривати иза маске врлине и праведности. Зато је важно да се човеку одмах укаже на истинит, искрен и опрезан поглед на саме наше “врлине” и појаве наше ватрености, ревности и неочекиваних порива ка узвишеним подвизима.

Циљ ове књиге је да се уз ослањање на поуке светих отаца из древних времена и отаца последњег времена хришћани-почетници упозоре, наведу на опрез, заплаше и отрезне тако што ће им бити показане неке тајне мреже скривених болести душе, а такође да се размотре и саме неке спољашње врлине и да се покаже каква тајна кретања болесне душе иза њих могу да се крију.

О ТАЈНИ ИСПОВЕСТИ И О ГРЕСИМА

Обратите се и прођите се свијех
гријеха својих, и неће вам безакоње
бити на спотицање. Одбаците од
себе сва безакоња која чинисте, и
начините себи ново срце и нов дух.
(Јез. 18, 30-31).

Покајање је тајна у којој
ономе ко исповеда своје грехове
свештеник видљиво даје опроштај,
а Сам Исус Христос га невидљиво
разрешава грехова.

Православни катехизис

ТАЈНА ПОКАЈАЊА

Господ Исус Христос је обраћајући се Својим ученицима рекао: “Зиста вам кажем: Што год свежете на земљи биће свезано на небу, и што год раздријешите на земљи биће раздријешено на небу” (Мт. 18, 18). И на другом месту Спаситељ је дунувши рекао апостолима: “Којима опростите гријехе, опраштају им се; и којима задржите, задржани су” (Јн. 20, 21-23). Апостоли су извршавајући вољу Господа ову власт предали својим наследницима, пастирима Цркве Христове и до дан-данас сваки верник који православно и искрено исповеда пред православним свештеником своје грехове може кроз његову молитву да добије њихово разрешење, опроштај и њихово потпуно отпуштање.

Ово представља суштину Тајне Покајања. Да би се ова тајна остварила потребно је: од стране покајника – искрено покајање због грехова, жеља да остави грех, да га не понавља, вера да Тајна Исповести има моћ да очисти и умије по молитви свештеника грехове за које се он искрено покајао. Неопходан услов такође представља да исповест прима православно јереј, слуга истинске Христове Цркве, која једина чува пуноћу благодати коју нам је Бог даровао.

Иако у Тајни Крштења хришћанин добија опроштај свих својих грехова, даљи живот у непрекидној борби са грехом не бива без привремених пораза, падова и одступања под утицајем спољашњих саблазни и сопствених страсти. Због тога је потребно да сваки грешник што је могуће чешће исповеда своје грехове.

Али шта је оно што би нарочито требало да нас подстиче на исповест, какве мисли и размишљања позивају верника да што пре прибегне овој светој тајни?

Пре свега то су она духовна мука, бол и патња које у души изазива сваки грех и сваки преступ. Као што зубобоља понекад човека спречава да мирно ради свој посао и потпуно га исцрпљује и мучи, лишава сна и спокоја, тако и грешна досада у души помрачује цео човеков живот, лишава га духовне радости, мира и доброг расположења. Ми се често не сећамо греха почињеног умом, чак једва да смо свесни да је то грех, а душа јасно памти, осећа у себи његов отров, мучи се, пати, болује и читав човек се испуњава некаквом тугом, бригом и чамотињом. Греси и преступи који су се накупили, који нису скинути са савести (не само велики греси него и многи ситни) њу оптерећују тако да човек почиње да осећа неки необичан страх, чини му се да ће му се сваког часа сигурно десити нешто лоше, или одједном пада у некакве нервне кризе, у раздражљивост, често осећа немир, нема унутрашње чврстине, као да није способан да влада собом и т.сл. Он често ни сам не схвата разлог овога што се дешава, а разлог је то што на човековој савести леже неисповеђени греси. По милости Божијој ови болни осећаји нас подсећају на њих, како бисмо ми подстакнути оваквим јадним стањем наше душе постали свесни да је потребно да из ње истистнемо сав отров, односно да се обратимо Тајни Исповести и да се тако избавимо од свих оних мука које очекују сваког грешника, који се није очистио овде, у овом животу, после Страшног суда Божијег. То што грех већ сад пре Страшног суда мучи, пали и исцрпљује човека говори само за себе. То значи да грех има својство да мучи, кида, гризе, пали, уништава и мрцвари душу, и тамо где грешници буду са својим гресима после свршетка света ово својство греха ће се бесконачно проширити и појачати, тако да ова мука сад на земљи представља само благо упозорење, савет и подсећање душе на вечне муке грешника.

За човека је важно и корисно да има на уму и следећу ствар: кад душа хришћанина напусти тело она се прва два дана налази близу места на којима је човек живео, али трећег

дана, сад већ у пратњи анђела-чувара она се одводи са земље на небо, на поклоњење Самом Господу и ради појединачног суда над њом, да би јој се одредило место до свеопштег васкрсења и Страшног суда – који ће бити коначан за цео свет. Управо овог трећег дана од дана расанка душе и тела дешава се један врло страхан и за душу одлучујући моменат: за време узласка душе на небо њој приступају зли дуси – демони, предвођени својим кнезовима, у чијој власти је ваздушни птостор и од анђела почињу да траже душу хришћанина, да доказују своја права на власт над његовом душом. Они почињу да извикују разноврсне оптужбе, да се присећају свих грехова које је човек починио, да се притом присећају таквих детаља које онај ко их је починио у току свог живота једва да је приметио, разне преступе, чак просто саблажњиве речи које је умрли узгред изговорио. И испоставља се да су наши зли непријатељи све то марљиво записали да би последњег дана свом овом масом срамних поступака узнемирили душу, да би јој одузели сваку наду на спасење. Све, све што је човек учинио тада постаје јако значајно, свака ситница тада представља препреку на путу јадне душе која жели да се што пре ослободи, да пролети поред ових гнусних тужилаца. Демони ово раде због своје зависти, јер сами не могу и не желе да се покају и страшно негодују кад виде како људи кроз покајање усходе на небо и избегавају пакао који је спремљен за зле духе и њихове слуге, и они би хтели свим истинама и неистинама да задрже душу. Они су чак толико безобразни да не само да се сећају и најситнијих детаља него још и очигледно лажу и клевету иако знају да Праведни Судија ову клевету неће узети у обзир, али желе просто да узнемире душу очајањем и зато говоре и оно чега није било. Али ради се о томе што без обзира на све то зли дуси не могу чак ни да се сете оних грехова које је човек за живота исповедио у Тајни Исповести и које му је свештеник разрешио, у тренутку исповести ови греси у потпуности нестају с њихових црних спискова: нико и никад неће души поменути грех који је она учинила у овом животу, али који је очишћен покајањем у Тајни Исповести. Таква је моћ ове тајне!

Врло је корисно да човек пре исповести прочита подробно житије преподобне Теодоре Цариградске (прославља се 30. децембра по старом календару). Она се замонашила и подвизавала се под руководством преподобног Василија Новог (слави се 26. марта). Умрла је 940. године. Ученик светог Василија, Григорије је после Теодорине смрти молио старца да му открије загробну судбину старице. И по молитвама светог оца ученик је имао чудесну визију, разговарао је са преподобном Теодором, и она је Григорију испричала шта јој се дешавало у тренутку смрти и касније, када је њена душа пролазила кроз страшна искушења. Подробно је описала како су је нападали зли дуси, како су анализирали све стране њеног живота на земљи, како се ови наши непријатељи чак деле на специјалне разреде, од којих је сваки специјализован за одређену врсту греха, или како се то назива - митарства, и како на сваком митарству душу дочекују демони који у овом животу људе искушавају неким грехом. На пример, на митарству блуда се налазе исти они духови који су људе саблажњивали на грех блуда, на митарству осуде и клевете они који су човека саблажњавали на овај грех. И изглед ових демона зависи од врсте греха, тј. што је одвратнији грех то су духови гнуснији и безобразнији, и тамо они муче душу у зависности од тога којем је греху она ближа и сроднија по својим делима, и на њу злотвори нападају с великом острвљеношћу и ако душа нема чиме да покрије ове оптужбе бацају је право у пакао и где је она затворена до свеопштег васкрсења.

Ове страшне муке се често помињу код светих отаца, а и у Светом Писму. На пример, свети пророк Давид у Псалтиру често говори у име душе која пролази овим путем

“посред сени смртне”, која се моли Господу да је избави од непријатеља њених “Немој ме дати на вољу непријатељима мојим; јер усташе на ме лажни свјedoци; али злоба говори сама против себе” (Пс. 26, 12). И многа друга слична места код oтаца Цркве нас подсећају на то како ће нам страшно и трепетно бити када будемо пролазили кроз ова митарства. Колико је зато корисно да се раније, док још имамо времена, припремимо за смртни час и да сами пажљиво анализирамо све своје грехове. Можда је чак најбоље да то учинимо руководећи се управо оним местима по којима, како је навела мати Теодора, зли дуси муче душе (прочитај доле наведену причу о митарствима). Памтећи све ово и несумњиво верујући овом учењу о томе да душа пролази кроз митарства онако како то прихвата цела наша света Црква благовремено одузимамо злим демонима све што у њиховим шапама може да послужи као оруђе за наше кидање и мучење.

Тајна Исповести се практично обавља на следећи начин: свештеник се прво моли са онима који желе да се исповеде, а затим они један по један прилазе налоњу на којем се налазе Јеванђеље и крст, поклоне се према олтару или крсту и Јеванђељу, затим стају пред налоњ, погнувши главу или чак клекну на колена (што није обавезно) после чега свештеник чита кратку поуку, обраћање покајнику у којем се кратко, али дубоко и садржајно подсећа на смисао исповести, на одговорност онога ко се исповеда, на то да он стоји пред Самим Господом и да је свештеник само сведок његове тајанствене беседе с Богом. Ево тог обраћања у преводу на руски језик: “Дете моје, Христос невидљиво стоји пред тобом примајући твоју исповест. Не стиди се, не бој се и не скривај ништа од мене, него реци све у чему си згрешио, не бринући се и добићеш опроштај грехова од Господа нашег Исуса Христа. Ево и Његове иконе пред нама: ја сам само сведок и све што ми кажеш посведочићу пред Њим. Ако нешто сакријеш од мене твој грех ће постати већи. Схвати да пошто си већ дошао у болницу не треба из ње да одеш неисцељен”. После овога онај ко се исповеда мора да прочита Символ вере и да тиме посведочи своје православно исповедање. Међутим, данас најчешће Символ вере читају заједно сви они који се припремају за исповест и пре него што појединачно почну да прилазе свештенику.

Понекад, ако човек не може сам да почне да исповеда своје грехове свештеник поставља питања. Притом су прва питања по редоследу из Требника питања о вери, о православној исповедању, о верности Светој Православној Цркви. Без вере у светост догми и предања Цркве, или ако онај ко жели да се исповеди сумња у њих, или ако исповеда нека јеретичка учења и одступања сва даља исповест губи смисао. Зато је садржај првих питања отприлике овакав:

“Реци ми, чедо, верујеш ли у све оно што је Црква Православна предала и научила и да ли можда сумњаш у неко предање (учење)?”

“Да ниси био јеретик и одступник, да се ниси дружио с њима посећујући њихове скупове, слушајући њихове поуке или читајући њихове књиге?”

Дакле пре свега је потребно да покајник чврсто и одлучно у свом срцу исповеда православну веру и да се покаје због свих својих сумњи, колебања и одступања од њене чистоте. Нарочито је важно да се човек одлучно и искрено покаје за сва она неправославна учења и веровања у којима је учествовао или којима је веровао пре обраћања покајању. Даља исповест је могућа тек после овога.

У даљем тексту ћемо навести опис најраспрострањенијих духовних болести, грехова, злих навика и страсти с неким објашњењима, да би онај ко се буде припремао за исповест могао дубље да анализира себе, да нађе тачније изразе и називе за своје болести

читајући ове савете. Притом је корисно да човек направи свој оријентациони план – какве грехове треба да исповеди да их касније не би заборавио на исповести, али не треба просто да прочита своје ране, него да их са осећањем кривице и покајања открије пред Богом, ишчупа из своје душе као неке одвратне змије и избави се од њих са осећањем одвратности. (Упореди овај свој списак грехова са списковима које ће зли дуси имати на митарствима и обрати пажњу на то да што детаљније ти сам себе разобличиш то ће мање страница бити у овим демонским писанијама.) Притом ће, наравно, свако извлачење овакве гадости и њено изношење на свет бити праћено извесним осећањем стида и извесном бојажљивошћу, и у души ће се одигравати извесна борба. Али зар се исто тако не осећа човек који долази код лекара с неком одвратном болешћу? Он осећа и стид и бојазан, и страх од боли, али жеља за здрављем све побеђује. Тим више жеља духовних добара треба човеку да даје већу мудрост. И овде што је већа борба, што је већи стид, бојазан, и страх који стварају препреку за исповест, тим важније и потребније да их по сваку цену савлада, јер сама ова осећања представљају духовне мане и доказују само да су се страсти и греси јако упили у човека и да се опирају не желећи да буду обелодањени, јер то што су обелодањени за њих представља готово потпуни пораз, а за душу почетак исцељења. Али тим је веће олакшање за душу и радост када је неки срамни грех обелодањен, када је избачен из свог гнезда. Духовна борба с грехом не може да прође без тешкоћа и без боли. Ми се толико навикавамо на грешне навике и мисли да за нас растанак од њих представља исто што и одсецање руке од живог тела, или вађење очију из очне дупље. Али важно је да се све извуче у целини, да се отров потпуно исиса из ране уз само једну жељу – очистити душу, не бојећи се боли и смрада, - све бацити пред Господа, сву ругобу своје душе пред Милосрдног Лекара душа и тела. И буди уверен: и Сам Господ и Његов служитељ, свештеник који те исповеда само ће се обрадовати томе, без обзира на то колико да је био одвратан твој унутрашњи грешни свет. Кад га се одлучно одричеш, у души свештеника је само радост због покајника. Немој дозволити себи да мислиш да свештеник може да изгуби наклоност према теби или да почне да те презире – не! Није тако, сваки свештеник је после искрене исповести још наклоњенији према ономе ко се исповеда, он почиње према њему да се односи много топлије и с више бриге. То треба да знаш!

О ГРЕСИМА

Грех је нарушавање хришћанског моралног закона, то је непослушање Речи Божије од стране верника.

Појам греха је религиозни појам, он се примењује само кад су у питању лица која прихватају хришћански закон и исповедају веру у Бога и која се због тога налазе у “огради црквној”. Онај, пак, ко је ван Цркве није ни способан да схвати своју греховност у потпуности, да види сав свој пад и ужасне се због све дубине своје заражености смртном болешћу и да у потпуности осети своје удаљавање од Бога и Истине.

Због тога се прво треба покајати за грехове против Бога и Његове Цркве. Таквих грехова има много, и они су повезани у једну нераскидиву мрежу разних духовних стања, како једноставних и очигледних, тако и скривених, на први поглед невиних, а заправо изузетно опасних по душу. Они се уопштено могу поделити на следећи начин: маловерје, сујеверје, богохуљење и клетва Богом, немолитвеност, немар према црквеној служби, прелест.

Малонерје. Овај грех је најраспрострањенији, понекад малонерје прелази у потпуно безверје, иако човек који болује од њега често и даље посећује службе Божије и прибегава исповести. У таквом стању малонерни не одриче постојање Бога свесно, али ипак сумња у Његову свемоћ, милосрђе или Промисао. Својим поступцима, навикама, читавим начином свог живота он противречи вери коју исповеда речима. Такав човек се никад не удубљује чак ни у најједноставнија догматска питања, бојећи се да не изгуби наивне и често нетачне и примитивне представе о хришћанству, које је некада стекао. Претварајући Православље у националну домаћу традицију, у скуп спољашњих обреда и гестова, или га сводећи на наслађивање предивним хорским певањем, светлуцањем свећа, односно, на спољашњу лепоту, малонерни губе оно најглавније у Цркви – Господа нашега Исуса Христа. Код малонерних је религиозност тесно повезана са естетским, страсним и сентименталним емоцијама: она се лако прилагођава егоизму, сујети и сентименталности. Људи овог типа траже похвале и добро мишљење духовника о њима. Такви људи се на исповести често жале на друге, желе да покажу своју “праведност”. Од сладуњаво-лицемерно “побожности” они лако падају у раздражљивост и гнев према ближњима.

Такви “праведници” који не виде у себи никакве грехове, често према онима који их окружују испољавају бездушност, егоистични су и лицемерни, живе само за себе, сматрајући да је уздржавање од грехова довољно за спасење. Уопште, религиозно самозадовољство и самоспокојство јесу главни показатељи удаљавања од Бога и Цркве.

Сујеверје. Често у средину верника проничу и у њој се шире различита сујеверја, веровање у добре и лоше знаке, враџбине, гатање, разне јеретичке представе о тајнама и обредима. Слична сујеверја су у супротности са учењем Православне Цркве и служе да се разврате душе и угаси вера.

У наше време је посебно распрострањено погубно учење као што је теософија (Његов најпознатији правац је антропософија). Лица људи који се дуго баве такозваним окултним наукама, посвећена у “тајно духовно учење” имају тежак израз – знак неисповеђеног греха, а у души – болесно-наказно мишљење сатанске рационалистичке гордости о хришћанству као о једном од нижих ступњева спознаје истине. Гушећи детиње искрену веру у очинску љубав Божију, наду у васкрсење и живот вечни, теософија проповеда учење о “карми”, реинкарнацији, ванцрквени, и самим тим безблагодатни аскетизам. Осим непосредне штете по душевно здравље бављење теософијом, окултизмом и спиритизмом је тежак грех зато што је то покушај да се дрско провири иза затворених врата, да се проникне у тајну бића нецрквеним, заобилазним путем. Такве ствари обавезно треба исповедати уколико је онај ко жели да ступи на црквени пут и приступи Тајни Покајања у њима учествовао.

Богохулништво и клетва Богом. Ови грехови су често присутни истовремено с црквеношћу и искреном вером. На ово се пре свега односи богохулно роптање на Бога због тобожњег Његовог немилосрдног односа према човеку, због патњи које се човеку чине претеранима и незаслуженима. Понекад то долази чак до хуљења Бога, црквених светиња и тајни. То се често огледа у причању непристојних или отворено увредљивих прича из живота свештенослужитеља и монаха, у подсмешљиво-ироничном цитирању појединих фраза Светог Писма или молитвеника.

Посебно је раширен обичај клетве Богом и помињање узалуд имена Божијег или Пресвете Богородице. Човеку је врло тешко да се одвикне од навике да се ова света имена употребљава у свакодневном разговору као узвике, који се користе да би се фрази придодала већа експресивност и изражајност: “Бог с њим”, “ах, Ти, Господе!”, “све је код нас – не хвала Богу...” и томе слични изрази. Још је горе изговарати име Божије у шалама, а већ сасвим страشان грех чини онај ко користи свете речи у гневу и у свађи заједно с псовкама и вређањем. Богохули и онај ко прети гневом Господњим својим непријатељима, или чак у молитви моли Бога да казни другог човека. Велики грех чине родитељи који у гневу проклињу своју децу и који им прете небеском казном. Призивање нечисте силе (псовање уз употребу речи ђаво) у гневу или у обичном разговору је такође грешно. Треба се врло одлучно борити с том болешћу, иначе не може бити речи о духовном здрављу.

Занемаривање црквене службе. Овај грех се најчешће испољава у недостатку жеље за учествовањем у Тајни Евхаристије – тј. дуготрајно лишавање себе Причешћа Телом и Крвљу Господњом уз одсуство било каквих неповољних околности. Осим тога одсуство црквене дисциплине уопште, нељубав према служби Божијој. Људи се често правдају заузетошћу свакодневним пословима, тиме што станују далеко од храма, дужином богослужења, неразумевањем црквених служби, несхватањем језика. Овај грех се очитује и у незнању основних молитава: Символа вере, југарњих молитава, у несхватању смисла тајни које се обављају и што је главно – у недостатку интересовања да се то сазна.

Немолитвеност. Ово је појединачан случај нецрквености – веома распрострањен грех. Говорећи о овој најважнијој страни духовног живота онај ко се исповеда мора на исповести да каже како се моли, какви су плодови његове молитве, да ли му молитва доноси духовну утеху или је он сматра за непријатну обавезу, од које покушава да се избави под било којим изговором; да ли користи Православни молитвеник или зна молитве напамет, чита ли Јеванђеље. Сваки верник је дужан да сваког дана у молитви помиње своје ближње, живе и мртве, за здравље и за покој душе, дужан је да се моли “за оне који га мрзе и који су га увредили”, за оне према којима гаји непријатељска осећања, који су га, можда, неправедно увредили. Мора такође, често да иде на службе Божије, да буде у храму у недељу и на велике велике празнике, мора да поштује постове које је Црква одредила – не само у смислу уздржавања од хране, већ и у моралном смислу. Обавезан је да се помири с онима с којима је био у свађи, да даје милостињу, да опрашта дугове, да се клони свега сујетног и да се усредсреди на вечно.

Ватрена молитва је оно по чему се искрени верник разликује од “млаког”. Човек не треба се труди да што пре прочита молитвено правило и да се одстоји службу Божију, већ да стекне дар молитве од Господа, да заволи молитву, да нестрпљиво чека време за молитву. Верник је дужан да стреми ка томе да уђе у молитвену стихију, да научи да воли и схвата музику црквеног појања, његову неупоредиву лепоту и дубину, сликовитост и мистичну изражајност литургијских симбола. Дар молитве је и умеће владања собом, својом пажњом, понављање речи, учествовање не само уснама и језиком, већ и свим срцем и свим мислима у молитвеном делању. Човек треба да стекне навик у Исусове молитве “Господе, Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме, грешног” и ову молитву мора да изговара у себи увек и свуда, нарочито у тешким тренуцима, приликом појачаних духовних борби, у искушењима и патњама.

Дакле, брате, обрати пажњу против којих од наведених овде неопходних правила, одредби и обавеза хришћанских грешних у односу на нашу веру и свете црквених одредбе и не заборави да се за то покајеш!

Духовна прелест. У основи свих наведених грехова налази се недостатак вере, религиозности и црквености. Овај грех се састоји у лажном осећању обиља личне духовне обдарености. Овај грех је посебно распрострањен у монашкој средини, међу духовно развијеним људима с повећаном духовном осетљивошћу, који живе аскетским животом. Човек који се налази у стању прелести себе сматра достојним и мисли да је стекао нарочите плодове духовног савршенства, а као потврда му служе разноврсна “знамења”, односно снови, гласови и привиђења. Такав човек може бити мистички веома обдарен, али уз недостатак црквене културе и богословског образовања, и што је главно – због недостатка доброг и строгог духовника и ако је средина склона да лаковерно прихвата његове приче и откровења, такав човек брзо у себи однегује гордо мишљење и лажну ласкаву представу о свом духовном стању. Обично то стање почиње од схватања загонетног сна, препуног неког хаоса као мистичког откровења или пророчанства. У следећем стадијуму и на јави почињу да се јављају блештава привиђења у којима он види анђеле или неког од угодника, или чак Богородицу и Самог Спаситеља. Они саопштавају најневероватнија откровења, често потпуно бесмислена.

По учењу светих отаца на снове не треба обраћати пажњу, а још мање их треба препричавати. Такође се с крајњим неповерењем треба односити према разноврсним привиђењима и знамењима – треба пожурити с исповедањем сваког таквог чудног привиђења духовнику, а такође треба обратити пажњу на срце – да није тамо никло осећање гордости, засновано на мисли о својој изабраности, посебној духовности, и више од свега се треба плашити тог чира на души од којег се стање прелести и рађа.

Гордост и сујета. То су најдубље, најраспрострањеније и најпогубније болести од којих и потиче свако зло у човеку. Гордост је мајка свих страсти и грехова. Човека ништа не удаљава од Бога тако као гордост. Поред ње су и све њој сличне болести: самољубље, умишљеност, уображеност, егоизам, лицемерје и т.сл. Гордост није увек очигледна, али се њено присуство увек може наћи у многим поступцима. Човек који стражи над собом лако може да је приметити у себи, али не може увек да је опише речима и да измери њену дубину. Зато је сујета, као најближи слуга гордости увек очигледна. То је веома лукава страст, она као лопов или насртљиви цариник од сваке врлине, уопште од сваког људског поступка покушава да одреже свој део у корист гордости у славу самозадовољног човековог “ја”. Чини ли човек добро или лоше, лепо или ружно, сујета је увек је одмах ту и вреба – не може ли се из тога извући нешто хвалисаво, што храни болесно самољубље. И обрнуто: пре него што човек почне нешто да ради, он у себи увек расуђује: треба ли то да уради, како да уради, ради чега; и ево ту се гура сујета са својим погубним предлозима, лукаво изврћући добре жеље и подмећући уместо богоугодних мотива лажне – ради прослављања своје личности. Ако је човек почео да чини добро ради Господа сујета му шапуће: “Да, хајде, то је врло добро, а и људи ће о теби после добро говорити...” и ето, човек неочекивано почиње да се одушевљава собом и одједном снага почиње да надлази и човек више не примећује да је прихватио лукаву мисао, и труди се у своју славу, а не Божију. Баш зато је тако често наш Спаситељ и учио о тој страсти – и да се не треба молити јавно, да људи виде, и милостињу да треба давати тајно, и свако дело чинити пред

Богом, а не пред људима. А тако је разноврсно дејство свих замки ове страсти да их је готово немогуће разоткрити. И као што пишу оци, само што се ослободиш једног повода за сујету, она га одмах проналази у супротном дејству – и тако, као код љуске од лука, скинеш једну, а испод је иста таква. Ипак, пошто је ова страст тако заразна и тешко се лечи с њом се треба најжешће борити, јер она уништава сваки човеков труд, често сав спољашњи живот хришћанина може бити веома примеран, веома ревностан, а изнутра сав изједен тим црвом, сав може бити основан на том лажном темељу (на песку) и цело огромно велелепно здање може да се сруши од лаганог ветра.

И имај на уму, брате: у наше време ова страст је веома распрострањена међу хришћанима у виду лажне побожности, лажне ревности, човекоугађања, у виду ласкања и лицемерја. Зато, мотри пажљиво на своје срце и говори о греховима те врсте на исповести да не би заменио славу Божију за славу људску.

Човекоугађање. То је такође страст која неприметно удаљава од истинског служења Богу! Господ нам је заповедио да свог ближњег волимо као себе, међутим, могуће је да волимо другог, да му служимо што више можемо, али не Бога ради. Ради се о томе какво расположење почива у основи те љубави. Како једну љубав можемо да разликујемо од друге? Хришћанска љубав се обично не разгорева у срцу одмах – већ у почетку, кад човек почне да живи хришћански, сва његова осећања захтевају напор, борбу, дуготрајно лечење док не почну барем мало да се потчињавају хришћанским законима: Испочетка је тешко жртвовати део себе, сваку мрвицу свога “ја” ради ближњег, човек прво често мора себе да подсећа на јеванђељске заповести, да прети себи немилосрдном казном, страхом од одговора за своје грехове итд. Човек треба да се подстиче и да се приморава бар на спољашње испуњење заповести о љубави према ближњим, док после дуго искуства у тој борби срце не омекша и не почне само да воли (наравно, по благодати Божијој, стеченој трудом и самопринудом). И овде је на првом месту увек Господ, Његов пример пожртвоване љубави према људском роду и испољавање такве љубави су увек веома уздржани, корисни за душу и плодотворни.

С друге стране човекоугодничка љубав у својој основи увек има неку страст: или је то телесна привлачност, или сродство (љубав према рођацима) или симпатија или поштовање човека због његовог високог положаја у друштву, односно, у почетку постоји жеља да се угоди човеку због тога што га ми у датом тренутку на неки начин издвајамо у поређењу са другима и желимо да он о нама има добро мишљење. Такве разне помисли су готово неухватљиве, али управо оне чине унутрашњи подстицај да се у човеку одједном појави жеља да некоме послужи, да га утеши, да га нечим обрадује. Уколико се у таквим случајевима сретне нека препрека од стране хришћанског закона, она се најчешће лако нарушава “ради љубави”, често се озбиљно преступа црквени поредак и наноси увреда Самом Господу. У човекоугађању ближњег стављамо испред Бога и сами му служимо ради своје личне користи, ослањајући се на сопствену нечисту људску доброту, често у то време потпуно заборављајући на Бога. Али оно што је горе од свега јесте то што ми и сами у то време мислимо и уверавамо друге да то чинимо по заповести због свог хришћанског милосрђа.

Напраситост, раздражљивост. Испољавање ове страсти многи људи оправдавају физиолошким разлозима, такозваном “нервношошћу”, која је последица патњи и неприлика које су их задесиле, напетостију савременог живота, тешким карактером рођака

и ближњих. Иако такви разлози често постоје, ипак не могу да служе као оправдање за ову, по правилу, дубоко укоренењу навику да своју раздражљивост, срџбу и лоше расположење искаљујемо на ближњима. Раздражљивост, напраситост и грубост на првом месту разарају породични живот, доводе до свађа обично због глупости, изазивајући узвратну мржњу, жељу за осветом и злопамћење, озлојеђују срца добрих људи који се у принципу воле. А како заразно дејство има испољавање гнева на младе душе, разједајући у њима Богом дану нежност и љубав према родитељима! Ми можемо и дужни смо да осећамо гнев само према својим гресима и недостацима. Нил Синајски саветује да човек “буде кротак с људима, али борбен с непријатељем нашим, јер се у томе и састоји природно коришћење гнева, да бисмо се одлучно супротставило древној змији.” И још: “Ко не заборавља зло демонима није злопамтило према људима”.

Чак и кад справљамо о нечему то треба да чинимо без озлојеђености и гнева зато што се раздраженост одмах преноси на другог. Разлог за гнев је често уображеност, гордост, жеља да човек покаже своју власт над другим, да се разоткрије његове пороке заборављајући на своје грехе. Пре исповести треба да се сетимо: да не осећаш можда, брате, озлојеђеност према свом ближњем и да ли си се помирио с њим у срцу свом? Да ли си после увреде коју си некоме нанео изгладио грешку према њему, да није у његовом срцу остала бол и огорченост? Сети се и покај се за оно што си згрешио, и ако је могуће помири се с њим пре исповести, затражи опроштај од онога кога си ражалостио, а за оне које су те увредили помоли се желећи им добро од свег срца.

Тамо где људи дуго живе заједно, нарочито у тесним условима, где су често једни поред других – ђаво уноси међу њих неслогу, мржњу у једних према другима, рађа се стална раздражљивост, осуђивање, чак и одвратност и непријатељство. Све је то дело зле страсти. Човеку почиње да изгледа да се ближњи понаша потпуно немогуће, сви његови поступци му изгледају крајње наказни, изазивачки, непристојни. То је познато искушавање нечисте силе. Кад пронађе једну, било коју лако раздражљиву тачку у човековој души ђаво почиње стално ту да подбада и да клеветом и лажју подстиче на гнев све док не рашпима све душевне струне тако да је душа увек спремна да се одазове на сваку гневну помисао – и нечисте силе на тај начин нашавши себи отвор на души убрзо у њу довлаче гомилу непријатељских осећања према брату и тако лако човека брзо доводе до самих наступа беса, односно до љуте мржње према ближњем. Због тога је важно да се на самом почетку прате такве непријатељске помисли, ситна раздражљивост и гневни испади – и да им се одмах стане на крај тако што ће их човек исповедити, и уколико постоји таква могућност, он треба често и јасно такве помисли да открије пред свештеником. А он речју, саветом лако може да помогне да се сличне мисли одсеку и да се спречи даљи развој болести.

Међутим, крајње је некорисно сматрати да човек треба да се обрачуна с оним према коме се појавила оваква злоба – ђаво управо то и жели. Треба издржати до краја знајући прави извор тог зла. Јер, кад човек, подстицан злим духом срџбе негодује на ближњег и њега, а не ђавола и своју страст сматра за кривца, онда он, по речима отаца Цркве, личи на пса, којег људи гађају, камењем, а он се баца на њих, гризе их, а заправо не примећује онога ко га гађа. Дакле, та страст је данас веома развијена, а за њено лечење је потребно много пажње, борбе, честог исповедања, смирености пред ближњима, самопрекора, много молитава с метанијама за себе и за оне против кога се подигла борба у човеку. Истински хришћани, они који су свом душом желели да послуже Господу своме и тражили потпуно очишћење срца, - често су себи тражили или наставника или брата с тешким, строгим или чак раздражљивим карактером, да би, живећи поред њега стално

морали да се смирују и да се кроз то науче кротости и незлобивости. Такви примери се често могу срести у житијима светаца.

Грех осуде. Осуђујући туђе недостатке (стварне или привидне) човек сматра да је бољи, чистији, побожнији, поштенији или паметнији од другог. Међутим, није тако: “Онај ко има чисто срце, сматра да су сви људи чисти, а онај чије је срце упрљано страстима никога не сматра чистим, већ мисли да су сви слични њему” (ава Исаија). Наш суд никада није непристрасан, јер се најчешће заснива на случајном утиску или се доноси под утицајем личне увреде, раздражљивости, гнева и случајног расположења.”

Православни хришћанин безусловно може и мора да протестује против неправде и неправедности, да заштити увређене. Али да васпостави истину може само онај ко је достојан, ко је заслужио право да је заштити, ко сам смерно може да саслуша истину о себи и ко с кротошћу да се покаје за сопствене грехове.

Осуђивање, јавно или једва приметно, јесте један од најчешћих грехова, који се најтеже исповеда, зато што је попут ситне прашине расејан по читавом нашем животу, по свим нашим дејствима, међутим, ова прашина је крајње штетна. Једна реч осуде, једна прекорна мисао често (као што је познато из примера живота светих отаца) човека, па чак и ревносне подвижнике је потпуно лишавала благодати Божије. Једна мала осуда хришћанина може да лиши награде за многи и дуготрајан труд, у једном тренутку може да учини да душа остане потпуно покрадена, опустошена, утучена, чак и уколико се она до малопре радовала и веселила духовном радостју. У Светом Јеванђељу из уста Самог Господа често чујемо упозорења поводом осуђивања ближњег: “Не судите да вам се не би судило!” “Каквим судом судите, таквим ће вам се судом и судити,” “Опрости нам грехове наше, као што и ми опраштамо дужницима нашим.” У молитви Господњој “Оче наш” себи директно изричемо тешку пресуду уколико почнемо да се судимо с ближњим и не опраштамо му неки грех док је изговарамо.

Најкраћи, најлакши и најрадоснији пут у Царство Небеско је ако човек никога нимало не осуђује, ако увек скреће поглед са грехова ближњег и труди се да види своје грехове, прекореваш себе и сматра се нижим од свог брата. Проживи макар један дан тако и осетићеш да се одмах приближаваш Богу. Ако никога не осудиш, онда и поред многих грехова можеш бити помилован на суду, а ако осуђујеш и поред достојног, строгог и у свему примереног живота код тебе ће се наћи много грехова за које ће ти врло строго бити суђено. Због тога су се наши оци толико плашили тог греха, тако чували свако своје осећање, реч, и мисао, трудили се да чак ни малим прекором и покретом главе не покажу осуду, као ни прекорним погледом ни уздахом. Уколико ти насртљиво долазе помисли осуде од демона, не дај им да се уселе у срце, а ако и приону за срце, барем се потруди да их не покажеш, ако оћутиш онда ћеш и из срца лако моћи да одагнаш ту страст, а ако кажеш – тешко си сагрешио!

Чамотиња. Грех чамотиње се рађа од настаје од прекомерног бављења собом, својим осећањима и незгодама, и за резултат има гашење љубави према ближњима, равнодушност према туђим патњама, неспособност радовања туђим радостима и завист. Основа и корен нашег духовног живота и снаге јесте љубав према Христу, и њу човек у себи мора да негује и да васпитава, да се загледа у Његов лик, да Га расветли и продуби у себи, да се саживи с мишљу о Њему, а не о својим ситним, празним успесима и неуспесима, да Њему да своје срце, - јер то и јесте живот хришћанина. И тада ће у нашем

срцу завладати тишина и мир, о којима Исак Сирин говори: “Помири се са собом и помириће се с тобом небо и земља.”

Људи који су тешко сагрешили или су слаби, а нису способни да храбро ступе у борбу са својим страстима често сумњају у могућност да добију опроштај, да им се опрости, што је праћено знацима чамотиње и очајања (такође тешког греха малOVERЈА). Али “не требају здрави љекара него болесни. Него идите и научите се шта значи: Милост хоћу, а не жртвоприношење. Јер нисам дошао да зовем праведнике но грјешнике на покајање” (Мт. 9, 12-13). Безизлазни положај неких људи који се исповедају, привидна безнадежност њиховог положаја је у томе што су ти људи ван Цркве, а њихово спасење представља улазак у Цркву, у општењу љубави са браћом по вери.

Грех празнословља је веома раширен. То је грех празног бездуховног злоупотребавања Божијег дара речи. У ово спадају сплетке, препричавање гласина. Често људи време проводе у празним, бескорисним разговорима, чији се садржај одмах заборавља. Господ је рекао: “А Ја вам кажем, да ће за сваку празни ријеч коју рекну људи дати одговор у дан Суда. Јер ћеш због својих ријечи бити оправдан и због својих ријечи бити осуђен” (Мт. 12, 36-37).

Грех празнословља се никад не завршава простим губљењем времена, већ човекову душу оставља оскрнављеном, јер свако празнословље носи у себи или осуду, или подсмех, или задовољава сујету, или оживљава у сећању страсне ствари, итд. Треба само накратко неопрезно отворити уста ради празног разговора, и већ искаче нека штетна реч, а за њом друга. Због тога је потреба пажња, сажетост у разговорима, ћутљивост. Јер понекад и једна непромишљена реч може да лиши човека благодати Божије, стечене дуготрајним трудом (види о осуђивању).

Лаж. У лаж могу да се уброје: неизвршавање датих обећања, сплетке, измишљотине и преувеличавања у празним причама, клевета, преношење својих претпоставки као поузданих чињеница ближњем, смело расуђивање о стварима које човек мало познаје, наметање савета ближњем уз недостатак довољног искуства и духовности. Тај грех је толико дубоко ушао у свест савременог човека, тако се дубоко укоренио у душама, да се људи чак ни не замишљају над тим да сваки облик неистине, неискрености, лицемерја, преувеличавања, хвалисавости представља испољавање тешког греха, служење сатани – оцу лажи. По речима апостола Јована, у Небески Јерусалим “неће ући ништа нечисто, ни који чини гадост и лаж” (Откр. 21, 27).

Лаж се може испољавати без имало стида, отворено, у свој својој сатанској одвратности, постајући у том случају човекова друга природа, стална маска прирасла за његово лице. Он се толико навикава да лаже да не може да изражава своје мисли другачије осим да их заодева у речи које им очигледно не одговарају, и самим тим не осветљавају већ затамњују истину. Лаж се неприметно ушуњава у човекову душу од детињства: често, не желећи некога да видимо молимо ближње да кажу посетиоцу да нас нема код куће, уместо да директно одбијемо да учествујемо у неком нама непријатном послу претварамо се да смо болесни или заузети другим пословима. Таква “свакодневна” лаж, наизглед невино преувеличавање, шале засноване на обмани, постепено развраћају човека дозвољавајући му да касније ради сопствене користи иде на компромис са савешћу. Лаж треба искоренити на најодлучнији начин: запамти, као што од ђавола не може бити ничег осим зла и погибелји за душу, тако и од лажи – његовог порода – не може произаћи

ништа осим изопаченог, сатанског, антихришћанског духа зла. Не постоји “спасоносна” или “оправдана” лаж, саме ове синтагме су богохулне, јер нас спашава и оправдава једино Истина, Господ наш Исус Христос!

Заповест “не укради” неки схватају превише конкретно, као забрану очигледне крађе, плачке и т.сл. Међутим, плачкање је свако назакономито присвајање туђе имовине, како личне, тако и друштвене. Под **крађом (лоповлуком)** треба подразумевати невраћање новчаних дугова или позајмљених ствари. У овај грех спадају: беспосличење, прошња без крајње нужде, уколико постоји могућност да човек сам заради. Уколико човек, користећи несрећу других људи узима од њих неко добро, веће него што треба онда он чини грех **зеленаштва**. То се такође односи на препродају ствари и намирница по повишеним ценама (накупништво). Шверцовање у градском превозу и т.сл. грехови такође представљају нарушавање заповести “не укради”.

Уколико покајник има грех који је има везе с наношењем материјалне штете некоме, пожељно је да по могућности надомести свој дуг, врати украдену ствар или њену вредност, без обзира на време које је протекло од времена када је поступак учињен! То ће бити најбољи вид епитимије.

Среброљубље: под овим називом се подразумева свака пристрасност према стварима, новцу, материјалним добрима сваке врсте, која се испољава у виду расипништва исто као и у њему супротној шкртости. Иако је наизглед другостепен овај грех је од огромног значаја, јер истовремено представља одрицање вере у Бога, љубави према људима и везаност за ниска осећања. Та страст рађа злобу, безосећајност срца, бригу о многим стварима, завист. Превладавање среброљубља је такође делимично превладавање ових грехова. Из речи Самог Спаситеља знамо да је богатом тешко да уђе у Царство Небеско. Христос учи: “Не сабирајте себи блага на земљи, гдје мољац и рђа квари, и гдје лопови поткопавају и краду; Него сабирајте себи блага на небу, гдје ни мољац ни рђа не квари, и гдје лопови не поткопавају и не краду. Јер гдје је благо ваше, ондје ће бити и срце ваше” (Мт. 6, 19-21).

Овом греху су блиске многе страсти: страст према лепом облачењу, према поседовању ретких ствари, према одабирању себи сваке ствари посебно и “с укусом”, према лепом и модерном уређивању куће, отуда и брижљивост о распореду ствари, о њиховом чувању, страх да се нешто не изгуби, страх од лопова, крађе, озлојеђност на оне људе који дотичу или траже ствари, такмичење са другима у стицању ствари, завист, осуђивање, немилосрдност, презир према сиромашнима, човек почиње много пажње да обраћа на спољашњи изглед, и свој и оних који га окружују, отуда понашање често опхођење почиње да зависи од тога “како се ко облачи”, поштовање расте или пада у зависности од материјалног благостања ближњег, отуда и неправедност, човекоугађање, одвратност или ниподаштвавање. Апостол страст среброљубља назива идолопоклонством. Онај ко почиње да служи пролазној материји постаје њен роб и обожавалац, клања се пролазном – твари, а оставља Творца.

Чревоугађање. Разним људима је потребна различита количина хране за одржавање физичке снаге – то зависи од узраста, телесне конституције, здравственог стања, од тежине рада који човек обавља. У самој храни нема никаквог греха, јер је то дар Божји. Грех се састоји у односу према њој као према жељеном циљу, клањању пред њом,

и сладострасном доживљавању осећаја укуса, разговора на ову тему, у тежњи да се што више новца потроши на нове и раскошне ђаконије.

Хришћанин увек мора да се уздржава од свега излишног, да се труди да све ради по мери, онолико колико је то неопходно и колико користи, а све оно што је прекомерно, и души наноси штету да одсече. Када се поштује мера у храни она служи да се човек поткрепи и даје му снагу за труд у славу Божију, за духовни и телесни рад, даје му снагу да се моли, да чини метаније итд. Лишавање себе неопходне количине хране, тј. неразумни пост исто као и прекомерност одузима снагу, спречава човека да одржава одређени, ритам свог живота који је користан за душу. Наслађивање укусном храном је веома штетно по духовни рад, оно отупљује укус за све духовно, развија сладострашће, жељу за сталним тражењем неких нових телесних осећања, а у душу се усељава осећање неког незадовољства “сивим” животом, човек почиње да очекује и да тражи нешто снажније и сензибилније, и то више не само у храни него и у другим испољавањима своје чулности. Зато од прождрљивости до распаљивања блудних страсти треба само мало. Због тога чревоугодије проузрокује и нарушавање поста, а то већ удаљава човека од Цркве, од Бога. Чревоугодник није способан да се бори са многим другим страстима, док је пост, напротив, оружје против многих страсти.

Такође је грешно је ако човек заборави да се моли пре јела, нарочито због нестрпљиве жеље да што пре почне са јелом. Врло је штетно јести из досасде, очајања и доколице.

Тешка страст која стоји тик уз прождрљивост јесте **пијанство**. Свако зна колико несреће ова страст свуда доноси. О томе колико је пијанство погубно по здравље, по психу, по односе с блиским људима – о томе много говоре и они који верују и они који не верују у Бога. Несрећа је у томе што човек који пије тешко може да избегне повод за пиће и да се клони алкохола, јер без пића у друштву не пролази ниједан догађај – ни мали, ни велики, ни радостан, ни тужан. Притом сви сматрају да им је дужност да пажљиво мотре на то да ближњи пије, јер се плаше да без тога неће бити “расположења”. Тако је и сад, и међу верницима, тим пре што је за сваког хришћанина вино нарочита супстанца, као хлеб и уље, који су освећени тиме што се често користе у богослужењу; чисто црвено вино и специјално испечен хлеб – просфора, служи за обављање свете тајне – Евхаристије. Због тога и на хришћанским празницима увек има вина и није грех ако човек мало попије како би се поправило празнично расположење, али су у наше време људи постали толико слаби, толико се не уздржавају, да се за празничним столом готово увек неко напије. Раније је чак и по манастирском уставу монасима било дозвољено да попију до две чаше вина за трпезом, али треба имати у виду то да су људи тада били много снажнији и уздржанији и да вино на њих није имало такво дејство. У наше време треба бити крајње опрезан, и кад човек зна да има слабост према пићу треба унапред да се припреми врло строго на то да се или уопште не дотиче пића или да поштује тачну меру. Сада се вино често пије и за време поста, што представља очигледно нарушавање, јер је у црквеним типичима јасно написано кад се у посту може употребљавати вино, а то је у случају неког празника.

Запамти, брате, следеће: иако вино испочетка изгледа као врло фина, пријатна ствар и безазлена ствар демони веома воле да хватају слабе људе на ову удицу – често и једна чаша човека лишава будности и опрезности и ђаво већ припрема мрежу греха, у коју лако упада онај ко се чак и мало заборавио и опустео. Какве само безумне поступке људи

чине у пијаном стању, често имају очигледне нападе беса, потпадају у потпуну зависност од злих духова, “играју како они свирају”, често их зли дуси доводе до самоубиства. Господ у Светом Писму директно говори да се пијанице неће спасити. Пијаница у вину тражи радост и весеље, хоће да се заборави, да избегне патње овога света, али сила у вину која весели и греје срце је слабо подсећање и слаба слика у поређењу с оном радошћу и духовним весељем којим се већ радује и весели свако ко истински верује и извршава заповести Христове. Благодат Божија коју шири јеванђељско учење испуњава сваког ко поштује реч Божију и живи због ње – то је вино које весели и опија и које води у Царство Небеско!

Људи су у сва времена сматрали да најстрашнији грех представља нарушавање шесте заповести – **убиство** – лишавање другог човека највећег дара Господњег – живота. Исто толико страشان грех јесте **самоубиство** и убиство детета у утроби – **абортус**.

Врло близу томе да почине убиство јесу они који у гневу допуштају себи **тучу**, наносећи другом ударце, ране, повреде. Тако греше родитељи који се сурово опходе према својој деци и туку их за најмању кривицу, па и без икаквог повода. Често у грех туче падају људи који прекомерно употребљавају вино. Тучњава је међу младима је постала уобичајена ствар, они често једни другима наносе озбиљне повреде, готово се убијају ни због чега или ради тога да покажу своју “мушкост”, да покажу своје “ја”. Али, зар је то храброст? Најчешће такви “јунаци” једноставно не умеју да угуше у себи страст, делују у наступу гнева и мржње, под утицајем сатанске злобе. Ми хришћани знамо да се права храброст показује управо у чврстом, стрпљивом и постојаном супротстављању страстима, непотчињавању њима. Ко је храбрији: они кротки, физички слаби, ћутљиви и покорни хришћани – младићи, девојке, мала деца, мајке, заједно са својом новорођенчади, који су без противљења ишли на муке ради Христа, добровољно се предавали мучењу, трпели нечувене поруге или оне “мушкарчине” које су за једну увредљиву реч спремне да ближњем разбију нос и да потегну нож због ситнице? Занимљиво је како би се такви људи понашали кад би били подвргнути мукама и кад би се од њих захтевало да се одрекну своје вере? Највероватније би се или одмах одрекли или би почели да проклињу оне који су их увредили, да шкргућу на њих зубима, да покушавају неког да ударе. А хришћани су се увек молили за своје мучитеље и целате. Сад се често могу чути оправдања да у животу владају “вучји” закони и да кротост није увек корисна и могућа. Како се онда такве мисли слажу са хришћанским законом? Које су онда упућене речи Самог Господа: “Научите се од Мене, јер сам кротак и смирен срцем” или заповест – када те ударе у десни образ, окрени и леви.

За ове грехове су криви и они који друге подстичу на тучу, који трују људе сплеткама, лажним оптужбама и клеветом, који хушкају људе једне против других, који завађају блиске људе, они који уносе раздор у околину. Они треба да знају да чине ђаволско дело, јер и сама реч “ђаво” значи клевета.

Неблаговремено указивање помоћи болеснику, ономе ко је на умору, равнодушност према туђим патњама треба сматрати за **пасивно убиство**. Нарочито је ужасан сличан однос деце према старим и болесним родитељима. На ово се односи непружање помоћи човеку, који је доспео у неприлику: бескућнику, гладном, човеку који се дави на наше очи, ономе кога бију или краду, унесрећеном у пожару или поплави. Али ближњег не убијамо само рукама или оружјем него и суровим речима, грдњама, ругањем, смејањем туђој

несрећи. Свети апостол Јован каже: “Сваки који мрзи брата својега јесте човјекоубица” (1 Јн. 3, 15). Свако је на себи осетио зла, сурова и отровна реч рањава и убија душу.

Ништа мањи грех не чине они који младе душе лишавају части и невиности развраћујући их физички или морално, гурајући их на пут разврата и греха. Блажени Августин каже: “Немој да мислиш да ниси убица ако си ближњег навео на грех. Ти развраћујеш душу саблажњеног и крадеш од њега оно што припада вечности.” Позивати младића или девојку на пијанке, насилно опијати онога ко не пије, подстицати на освету због увреде, саблажњавати развратним призорима или причама, подсмевати се невиним, скромним људима, наводити на кршење поста, бавити се подвођењем, оставити стан на коришћење за пијанчење и развратне скупове – све је то саучесништво у моралном убиству ближњег.

Убијање животиња без нужде и њихово мучење је такође грех “Праведник се брине за живот својега живинчета, а у безбожника је срце немилостиво” (Прич. Сол. 12, 10).

Предавајући се прекомерној патњи и доводећи себе до очајања грешимо против исте те заповести. **Самоубиство** је највећи грех, јер је живот дар Божји и само Он има право да нас њега лиши. За самоубице чак не смемо ни да се молимо. Црква не помиње њихова имена и не врши опело, чак их је забрањено да се они сахрањују на хришћанском гробљу и да се на њихов гроб стави крст, јер је самоубица са себе збацио свој крст, одбио је да носи његову тежину, одбацио сваку наду на милост Божију, самим насртајем на свој живот човек је одбацио све човекољубље и неизрециво милосрдну бригу Господа о себи (а по речима Самог Господа – ни влас са наше главе не пада без знања Божијег, толико се Он брине о сваком човеку!) Одбијање лечења, намерно непридржавање лекарских савета, свесно наношење штете свом здрављу, злоупотреба вина, употреба дроге, уопште – немаран однос према свом телесном и душевном здрављу, све су то различити видови самоубиства. Тело је храм душе, као што је цео човек храм Божји, храм Духа Светога, и “ко поквари овај храм њега ће Бог покварити” по речима Светог Писма.

По правилима Анкирског Сабора (313.г.) за намерно убиство плода (абортус) налаже се забрана причешћивања од 10 година. Свети Василије Велики говорећи у једном од својих правила (2. правило) о онима који су намерно уништили плод, зачет у утроби не прави разлику између потпуно образованог плода и плода који још није добио људски облик. Он у том преступу види двоструки грех: и **чедоморство** и покушај самоубиства, јер је са насилним покушајем убиства плода опасности подвргава и живот саме мајке. За жену која признаје своју припадност Православној Цркви вештачки прекид трудноће је категорички недопустив и опростив је само у изузетним случајевима, кад ношење плода због здравственог стања угрожава њен живот.

Абортус је једнак убиству, али у основи разлога који доводе до тог тешког греха постоји и примеса недостатка поверења у Бога, Који уређује живот сваког човека који долази на свет, бојазан од животних тешкоћа или страх од срамоте, подсмеха, када је до зачећа дошло услед блуда или прељубе. Али у тај грех су готово увек умешани и мушкарци – мужеви или љубавници. Мужеви који наводе жене на абортус или их сами присиљавају да га изврше су криви исто колико и жене, а понекад и више. Они мушкарци који лакомислено улазе у блиске везе са женама почињујући блудни грех често постају виновници обављених абортуса и бивају учесници у чедоморству, а да то ни не знају. А

колико има таквих лакомислених “лаквих” мушкараца који не знајући за то носе на ризи кршћења трагове крви своје убијене деце.

Зато човек пре исповести треба добро да се присетити да није можда начинио такав преступ или је, можда, било блудних веза које су се могле завршити абортусом, јер ће се на Страшном суду одједном показати да је човек учествовао и у греху као што је убиство.

Грех блуда (седма заповест – не чини прељубе!) је веома распрострањен и заразан, он се зарива дубоко у душу и тело и зато је веома опасан. Чулност је проникла дубоко у човекову палу природу и може се испољавати у најразноврснијим и најистанчанијим облицима.

Блуд је полно општење неочењеног мушкарца и неударе девојке које није освећено благодатном силом Тајне Брака односно нарушавање невиности младића и девојака пре брака.

Прељуба је нарушавање супружанске верности од стране једног од супруга.

Инцест је телесна веза између блиских рођака.

Противприродне полне везе: педерастичност, лезбејство, содомија, малакија (мастурбација, онанија). Одвратност ових грехова је очигледна, и њихова недопустивост је јасна: они човека доводе до духовне смрти пре него што наступи физичка.

На велику жалост, свет је у наше време као никада заражен развратом и духом блуда, свуда се ствара атмосфера која распламсава телесну похот. Данас је нарочито погубан утицај “западне културе”, гнусни часописи, срамотне фотографије и слике, демонска музика (за сам почетак рок-музике пре свега је карактеристичан бунт против моралних забрана, против религиозних, друштвених и породичних закона), саблажњиви романи, стихови итд. Уопштено говорећи, данас су демони препуни мржње према човеку наоружани свим врстама моћних средстава која продиру дубоко у људске душе, заробљавају их и уништавају. Грех блуда почиње пре телесног пада, од гледања саблажњивих призора виђеног греха и блудних слика када човек не одсеца и не изгони из душе заразу греха која је тамо доспела.

У осами, нарочито ноћу, блудне помисли, које су настале услед непажљивог живота, нарочито јако нападају човека. За ово су најбоље аскетске вежбе: уздржавање у храни, устајање из кревета одмах после буђења, редовно читање јутарњег и вечерњег правила.

Почетак и део блудног греха чине салбажњиви разговори, непристојне приче, вицеви, певање неморалних песама, писање скаредних речи и њихово употребљавање у разговору, све то наводи на порочно самонаслађивање које је опасно утолико пре што је повезано са повећаним маштањем и неизоставно почиње да прати несрећника, често заробљавајући читав ток његових мисли и осећања, претварајући га у жалосног роба бедне страсти и ниског порока. Много труда и боли је потребно после тога да би се душа исцелила од ове штетне и крајње досадне навике.

Иако је од блудних грехова грех **мастурбације** наизглед “најбезазленији”, он се најтеже лечи, јер онај ко се на њега навикао увек лако може да згреши, нарочито ноћу, док лежи у кревету он често бива изазван страшћу за додиривањем сопственог тела и лако може да падне. Овде човек увек треба унапред да буде опрезан, да на време одсече помисли на грех, да леже у вешу који покрива већи део тела, и да се ни у ком случају не обнажује у потпуности, да се не гледати у огледало. Треба чешће у себи да изговара кратке молитве, да понекад шапатам призива свеца чије име носи. Док се за блуд и

прељубу по правилима Цркве налаже забрана Причешћа светим Тајнама на многе године или месеце са читањем канона и метанијама за грех онаније била прописана забрана Причешћа од четрдесет дана уз једење суве хране (тј. строги пост, без употребе куване хране). Сада се већ уз снисхођење крајњој немоћи верника и узимање у обзир страшне разуздане атмосфере данашњег света овај рок смањује и епитимија се одређује на две-три недеље и не тако строго. Дешава се да и у току сна приликом блудних снова или без њих долази до блудног распламсавања које се завршава истицањем семена, такозваним скрнављењем (или како се још назива – падом). Због овог непријатног догађаја такође треба претрпети малу казну, испунити правило, начинивши 50 метанија с молитвом: “Боже, буди милостив мени грешном, и очисти ме блудног ради имена Твог светог,” а такође треба прочитати молитву Василија Великог – “од сркнављења” (има је у молитвеницима). У току дана који следи после ноћи у којој се десило скрнављење не треба се дотицати икона и светиња, не треба јести просфоре или пити свету водицу. Онај ко се оскрнавио уочи Евхаристије не приступа Причешћу. Пад у сну треба исповедити пред свештеником.

Тakoђе тешко греше сви они који **нису у црквеном браку** и они своју везу обавезно треба да освете Тајном Брака без обзира на узраст. Осим тога, и у браку треба поштовати целомудреност, не предавати се неумереним телесним уживањима, уздржавати се од полних односа у току поста уочи недеље и празника.

Дакле, разматрајући овај кратки списак грехова, присети се шта се односи на твој живот, овде ни из далека није описано све оно што штети души и уништава је, али замисливши се и загледавши се у себе, много тога грешног може да изрони из памћења, онда – записуј и исповеди се што пре!

САВЕТИ ОНОМЕ КО СЕ ПРИПРЕМА ЗА ИСПОВЕСТ

У Светом Писму је речено: “Сине мој! Ако приступаш служењу Господу Богу припреми своју душу на искушења: управи срце своје и буди чврст, и не дај да те узнемире мисли; прилепи се за Њега и не одступај како би се на крају узвисио” (Сир. 2, 1-3).

Чим се одлучиш да постиш, да се кајеш и да исповедиш своје грехове одмах ће се појавити мноштво унутрашњих и спољашњих препрека. Непријатељи људског рода, сазнавши за твоју намеру на сваки начин ће те узнемиравати разним неприликама споља и сумњама, помислима и страховима изнутра. Али ће све нестати чим покажеш да имаш чврсте намере.

Човек треба да се исповеда што је могуће чешће, паузе између исповести треба да буду испуњене духовном борбом и напорима, који ће се учвршћивати припремама за претходну исповест и чекањем и припремом за следећу. Значи, често исповедање грехова ће те чувати, подржавати и чинити бодрим сав твој религиозни живот. Благодат Божија која делује у Тајнама Покајања и Причешћа осетно чини да човек почне да осећа своје грехове и слабости, да се не упушта се тако лако у грех и да се учвршћује у истинама вере; Црква и сав њен поредак му постају драги и блиски срцу.

Иако је пожељно да човек има свог духовника, то уопште није обавезан услов за истинско покајање. За човека који стварно пати због свог греха нема разлике код кога се

исповеда: само да се што пре покаје и добије разрешење. Покајање мора бити потпуно слободно, без икакве принуде.

Исповест није беседа о својим недостацима и сумњама, то није једноставно упознавање духовника са собом. Исповест је тајна, а не само религиозни обичај. Исповест је ватрено покајање срца, жеља за очишћењем која потиче од осећања светиње, то је друго крштење, и сходно томе, у покајању умиремо за грех и васкрсавамо за светост. Покајање је први степен светости, а безосећајност је пребивање ван светости, ван Бога.

Прва ствар за онога ко се спрема за исповест мора бити испитивање срца. За то је потребно да се човек припрема неколико дана – да пости, да чита духовну литературу, да се више моли, да чита савете и поуке о Тајни Покајања, да се сети и да запише своје грехове. Обично људи који немају искуства у духовном животу не виде ни мноштво својих грехова ни њихову одвратност. Кажу: “ништа посебно нисам учинио”, “имам само ситне грехове, као сви остали”, “нисам крао”, “нисам убијао” – тако често многи почињу исповест. А самољубље, нетрпљење прекора, безосећајност, човекоугађање, слабост вере, недостатак љубави према ближњем, а малодушност и духовна лењост? – Зар све то нису значајни грехови? Зар је наша вера делатна и ватрена? Зар сваког човека волимо као брата у Христу? Зар смо достигли кротост, безгневност, смирење? Чиме објаснити нашу безосећајност на исповести, нашу умишљеност, ако не каменом безосећајношћу, мртвилком, смрћу душе и срца? Зашто су свети оци, који су нам оставили покајне молитве сматрали себе највећим грешницима, а ми смо убеђени да је код нас све у реду?! Што јаче светлост Христова обасјава срца тим човек више осећа све мане, чиреве и ране. И обрнуто: људи који су зароњени у греховни мрак ништа не виде у свом срцу, а ако и виде не ужасавају се, јер немају с чим да упореде, пошто је Христос за њих сакривен завесом њихових грехова.

У покушају да се човек разабере у погледу моралног стања своје душе треба да се потруди да направи разлику између основних и секундарних грехова, између симптома и дубљих разлога. На пример: ми примећујемо, и то је врло важно, расејаност на молитви, непажњу за време богослужења, одсуство интересовања за слушање и читање Светог Писма, али зар ови грехови не проистичу из маловерности или слабе љубави према Богу?! Треба у себи да приметимо самовољу, непослушност, самооправдање, нетрпељивост, тврдокорност и тврдоглавост, али много је важније да човек открије и схвати њихову везу са самољубљем и гордошћу. Ако примећујемо у себи жељу да увек будемо у друштву с људима, ако испољавамо брбљивост, склоност ка подсмевању и оговарању, ако се превише бринемо о свом спољашњем изгледу и одећи, треба брижљиво да испитамо те страсти, јер се наша сујета и гордост најчешће тако испољавају. Ако претерано примамо к срцу животне неуспехе, тешко подносимо растанак, неутешно патимо за умрлима, зар се у јачини и дубини тих наших искрених осећања не крије неверје у благу Промисао Божију?

Постоји још једно средство које може да нам помогне у познању наших грехова. Пре исповести треба да се присетимо за шта нас обично криве људи који живе заједно с нама, наши ближњи: често су њихове оптужбе, прекори и напади оправдани. Пре исповести треба да затражимо опроштај од свих пред ким се осећамо кривим да бисмо тајни приступило мирне савести.

Приликом таквог испитивања срца човек треба да пази да не падне у претерану сумњичавост и ситничарску подозривост према сваком покрету срца; ако кренемо тим путем можемо да изгубимо осећај за битно и небитно, да се уплетемо у ситнице. У таквим

случајевима треба привремено да оставимо испитивање своје душе и молитвом и добрим делима да просветлимо своју душу.

Припрема за исповест се не састоји у томе да се човек што подробније присети греха, и чак да га запише, већ у томе да достигне оно стање усредсређености, озбиљности и молитве у којем ће наши греси постати јасно видљиви као на светлости. Код духовника исповедник не треба да донесе списак грехова него осећање покајања, не детаљно препричавање свог живота већ скрушено срце.

Знати своје грехове још увек не значи покајати се за њих. Истина је да Господ прима искрену и поштену исповест, чак и уколико она није праћена снажним осећањем покајања, ако и тај грех – камену безосећајност, исповедимо храбро и отворено, без лицемерја. Ипак је скрушеност срца, жалост због сопствених грехова најважније што можемо да донесемо на исповест. Али шта да чинимо ако се наше срце исушено од грехова не орошава живоносним водама суза? Шта уколико су “немоћ духовна и телесне слабости” толико велике да нисмо у стању да се искрено покајемо? Ипак, то није разлог да се исповест одлаже у очекивању осећања покајања. Бог се може дотаћи нашег срца и у току саме исповести: самоисповест, гласно изговарање својих грехова могу да омекшају наше срце, да изоштре духовни вид, да продубе осећање покајања. За превладавање наше духовне тромости служе молитвене припреме за исповест и понајвише пост. Исцрпљујући наше тело пост нарушава наше телесно спокојство и душевни мир који су погубни по наш по наш духовни живот. Ипак, пост сам по себи само припрема и растреса терен нашег срца које после тога може да упије молитву, Реч Божију, житија светаца и дела светих отаца, а што ће бити праћено појачаном борбом са својом греховном природом, што ће нас подстаћи да активно чинимо добра ближњима.

Наша безосећајност на исповести најчешће има корен у недостатку страха Божјег у нама. Ето, на то треба усмерити своје напоре. Због тога је веома корисно читање и размишљање о смрти, о Страшном суду, о несрећном бивствовању грешника у паклу, о пролазности живота и о бесконачној величини вечности.

На исповести не треба очекивати питања, човек сам треба да уложи напор, јер је исповест подвиг и самопринуда. Треба да говори тачно, на скривајући ругобу греха уопштеним изразима. Прилично је тешко, али је неопходно на исповести избећи саблазан самооправдања, одрећи се покушаја да се духовнику објасне “олакшавајуће околности”, одрећи се изговарања другима који су нас, наводно, навели на грех. Понекад се људи позивају на слабо памћење које, наводно, представља препреку да се човек сети свих грехова. И заиста, често се дешава да лако и брзо заборављамо своје грехове. Али да ли се то дешава само због заборавности? Има, на пример, случајева кад је јако и до боли било повређено наше самољубље, кад су нас је неко незаслужено увредио или насупрот томе, случајева који годе сујети: успеха, добрих дела, похвала, захвалности – свега тога се сећамо дуго година. Све оно што у нашем светском животу на нас оставља снажан утисак дуго и јасно памтимо. Не заборављамо ли своје грехове због тога што им не придајемо озбиљан значај?

На исповести људи често говоре: већ смо исповедили неки грех, али нас и даље мучи страх због његове тежине, и због тога да нам се неће бити опроштен, и никако не можемо да га заборавимо. Шта треба: да га понављамо на исповести или не? На исповести говори о свему што те узнемирава, што те боли, немој се стидети да још једном поновиш своје пређашње грехе. То је добро и сведочиће о томе да стално имаш осећај своје греховности и да побеђујеш сваки стид у откривању својих греховних рана.

Неки људи се боје и као да не верују да им греси могу бити опроштени и та бојазан понекад поприма облик болести. Осећај страха се темељи на недостатку вере, наде и љубави према Милосрдном Господу, или пак на честом понављању грехова. Труди се да не грешиш и онда ће се, уз Божју помоћ, смањити и брига за то да ти Господ неће опростити.

Не усуђуј се да помислиш да су твоји греси толико велики да нема смисла кајати се. Ко прима наше покајање? Ко исцељује наше греховне ране? Свемогући Бог. Запамти: Свемогући! Свемогући Лекар! И као Такав Он чини могућим опроштај и најтежих могућих грехова.

Има такозваних неисповеђених грехова с којима многи живе много година, а можда и читавог свог живота. Све време они имају жељу да их открију духовнику, али их је превише срамота да о њима говоре и тако пролази година за годином. Међутим, они стално муче душу и припремају јој вечну осуду. О како се треба плашити непокајаних грехова! Наш живот, је како каже апостол, исто што и пара (Јак. 4, 14), данас смо живи, а сутра нам се спрема крај. Где ћемо тамо сакрити своје грехове? Треба се стидети грехова, а не покајања. Покајање је победа над самим собом, победнички трофеј због којег је онај ко се покајао достојан сваког поштовања и части.

Знак потпуног покајања је осећај лакоће, чистоте и неизрециве радости, кад грех човеку изгледа исто онако тежак и немогућ као што је пре тога била далека радост.

Покајање неће бити потпуно уколико човек кајући се изнутра не донесе чврсту одлуку да се не враћа том греху. Али, рећи ћеш: “Како могу да обећам да нећу поновити грех? Зар није исправније мислити да ће се највероватније грех због наше немоћи поновити? Јер, и на основу искуства свако зна да се кроз неко време човек враћа истим гресима и да се из године у годину не види побољшање?” У ствари није тако! Нема случаја да приликом искреног покајања и добре жеље Свето Причешће које је човек примио у души није изазвало промену набоље. И тешко да човек сам може да суди о свом стању. Све већи захтеви према себи, строгост и изоштрен духовни вид често стварају утисак да грехова има све више и да се њихово дејство појачало. Верник почиње да мисли да је постао још грешнији, да болести постају снажније. У ствари много тога се побољшало, много злог је одбачено, али се на његовом месту појавило оно што раније није било примећено и борба се мора наставити истом снагом.

Често нам Господ по посебној Промисли Својој затвара очи за наше успехе, да би нас сачувао од сујете и гордости. И обрнуто: да не бисмо пали у очај и да бисмо се одлучили на борбу с грехом, Господ нам не допушта да одједном видимо слику свог греховног пада, која је крајње ужасна, већ нам, по мери наших успеха отвара очи. Често грех дуго остаје у човеку, али честа исповест, причешћивање Светим Тајнама поткопава и слаби његов корен. Па и сама борба са грехом, патња због грехова – зар и то није напредак?! “Не бој се, чак и ако падаш сваког дана и одлазиш од путева Божјих, стој храбро и анђео-чувар ће поштовати твоје стрпљење,” каже свети Јован Лествичник.

Па чак и ако нема овог осећања олакшања и препорода, треба имати снаге за повратак исповести, своју душу у потпуности треба очистити од нечистоте, треба храбро избацити све наказности, све гадости – без прикривања, без украшавања, очистити је од црнила и прљавштине. Онај ко тежи ка томе увек ће успети!

Само, не смемо себи да приписујемо своје успехе, да рачунамо на своју снагу, да се уздамо у своје могућности. Тако можемо да изгубимо све што смо стекли стечено.

“Да, Господе Царе, дај ми да видим моје грехове...”

(из молитве св.Јефрема Сирина)

“Господе, дај ми помисао исповедања грехова мојих”

(из 7 молитве св.Јована Златоуста пре спавања)

“Расејани ум мој сабери, Господе, и залеђено срце очисти, као Петру дај ми покајање, као митару - уздах и као блудници - сузе.”

Амин.

КРАТАК ПРЕГЛЕД НАЈРАСПРОСТРАЊЕНИЈИХ ГРЕШНИХ РАЗОНОДА У НАШЕ ВРЕМЕ

Као прилог претходним саветима и поукама о Тајни Покајања неопходно је да се подробније осврнемо на неке врло опасне и по душу штетне појаве које су постале распрострањене управо у наше време и које многе упропашћују, иако можда сви савремени хришћани не знају колико су те забаве погубне и недопустиве.

Рок-музика

Необично широко се распространио утицај тако погубне стихије као што је западна “рок-култура” са свим својим огранцима, појавама и утицајима.

Крајње разоран и погубан утицај на душу хришћанина имају џез музика, рок-музика, панк-музика, диско-музика и други слични облици и појаве савремене популарне музичке културе која се не ограничава само овом облашћу уметности, већ се дотиче и свих ствари и најситнијих детаља живота савремене омладине. Та култура се стално мења, као камелеон прилагођавајући се свим нијансама расположења нових генерација, мења називе својих “нових” стилова, чак понекад као да одбацује јучерашње и као да се буни против саме себе да би тиме оживела интересовање и укусу за једно исто. Суштина је иста. Та појава је крајње узнемиравајућа, одвратна и увредљива за сваког макар имало религиозног човека, а тим пре је неприхватљива за хришћанина. Сама појава “рок-ен-рола” се на Западу доживљавала као почетак “омладинске сексуалне револуције”. Читав пут којим је прошла и иде ова рушилачка “култура” водећи пречицом у црни пакао огромне масе младих људи – у потпуности је покривен срамом најгнуснијих и најстрашнијих смртних грехова: то су све могуће блудне изопачености, потпуна “слобода љубави”, тј. одбацивање сваког стида, потпуна разуданост најнижих страсти и похоте, наркоманија која често има најужасније последице, чести су смртни случаји од прекомерних доза дроге, случаји насиља, самоубиства итд., а да не говоримо о најбезумнијим богохулствима која се срећу у песмама и изазивачким изјавама “рок-звезда” којима је натопљена сва црна филозофија те “нове културе”. При свему томе, у тој средини се често изговара име Господа Исуса Христа, често се може срести приказивање крста и лика Господњег, али то још више треба да боли срце хришћанина који види такво поругу светиња. У речима песама често се срећу богохулни изрази, а понекад и очигледан сатанизам. У циљу да се коначно разврати свест омладине и да се рашири демонски утицај у многим снимцима су записане такозване “подсвесне поруке”, тј. страшне речи, позиви, заклинања, који се могу открити уколико се снимак слуша у супротном смеру. Истраживања су показала да подсвест региструје такву фразу коју је чула нопако и може

да дешифрирају поруку чак и уколико је она саопштена на језику који је слушаоцу непознат. Поруке које се предају у “рок-ен-ролу” у облику подсвести имају следеће садржај:

- а) најразноврснији облици полних изопачености,
- б) позив на бунт против важећег поретка,
- в) позив на самоубиство,
- г) подстрек на насиље и убиство,
- д) посвећивање сатани.

Да бисмо очигледније показали сав ђаволски дух ове “рок-религије” који долази директно из сатанског бездана навешћемо неколико карактеристичних чињеница које ће све саме рећи.

Сам термин “рок-ен-рол” је смислио један диск-џокеј из дискотеке у Кливленду. Тај израз описује два покрета људског тела за време сексуалних забава и узет је из жаргона америчких гета.

“Бит-музика”: бит је непрекидно понављање правилних пулсација у комбинацији са скраћеним ритмовима које даје ударач бас-гитаре. Управо он је карактеристичан за ритам рок-музике.

“Тешки рок” – овде бит делује тако што побуђује полне инстинкте.

“Отровни рок” – овде се бит доживљава тако што поспешује реакцију нервног система и мозга на различите халуциногене дроге.

“Лош рок” снажно побуђује инстинкте везане за насиље, убиство и бунт.

“Сатански рок” – оснивач ове фазе је била група “Билтс” која је 1968. године издала свој “Ђаволски Бели Албум”. Први пут су се појавиле подсвесне поруке за преношење “јеванђеља по сатани”.

“Панк-рок” – његов циљ и филозофија се састоје у томе да се публика доведе до директног колективног насиља, систематских злочина и самоубиства. “Панк” у потпуности прихвата и садржи у себи поступке, као што је поступак кад се у току концерта, на пример, партнеру нанесе крвава рана оштрицом ножа, зашивеном у фармерке или кошуљу, и да се он затим онако рањен избије наруквицом покривеном гвозденим ексерима. До тога је дошао “рок-ен-рол” већ 1985. године (реч “панк” је у Енглеској прво коришћена за проститутке оба пола, а касније је добила значење “шљам”).

Стил “диско-музике” је настао у Њу Јорку 1973. године у средини хомосексуалаца “велике америчке митрополије”. Чланак у “Дејли њузу” из 1978. г. овако анализира феномен “диско”: “Пошто су једни од других изоловани заглушујућом музиком, и купају се у заслепљујућој светлости, они који играју раде све што год им падне на памет, без гледања на себе са стране, чак и без свести о било чему, као да се свако од њих креће испред огледала непрестано вичући: “Ја! Ја! Ја!”

Занимљиво је то да су сви оснивачи рок-ен-рола чланови сатанистичке “цркве”, а већина рок-група је члан неке луциферове религије. Кад издају плочу или треба да отпевају нову песму они моле првосвештенике и првосвештенице храма да зачарају та дела како би она имала успех. По завршетку ритуала посвећења они постају обавезни да врше одређени утицај на оне који је је убудуће слушати.

Елвис Купер је јасно изјавио да је ступио у договор с демоном и да му је то омогућило да постане признат.

Мик Џегер из “Ролинг стоунса” је био посвећен сатани и у све ритуале црне магије. Он је лично за себе говорио да је “оваплоћење Луцифера”. Називи трију његових песама

то јасно потврђују: “Симпатија према ђаволу”, “Њиховим сатанским висостима”, “Заклинања мог брата демона”.

Елтон Џон је изјавио да никад није отпевао ниједну песму која не би била написана на језику чаробњаштва.

Џон Ленон је за време јавног извођења “Ђаволског Белог Албума” рекао: “Хришћанство ће проћи. Оно ће се скупити и нестати. У праву сам, и то ће бити доказано. Ми смо сад популарнији од Исуса Христа. Не знам шта ће пре проћи – рок-ен-рол или хришћанство.”

У песми групе “Битлс” под називом “Револуција број девет” на плочи се чују снимљене речи “број девет” поновљене двадесет пута. Ако се то место слуша у обрнутом смеру добија се фраза: “причини ми сексуално задовољство, мртви човече”.

У, међу омладином, добро познатој песми групе “Лед цепелин”, “Степеница у небо” речи треће строфе садрже подсвесну поруку и приликом слушања у обрнутом смеру јасно се чује: “ја треба да живим ради сатане.” Речи: “и још има времена да се промени онај пут којим ви идете”, приликом слушања у обрнутом смеру дају: “мој мили сатана, нико други ми неће изградити пут.”

У песми “Кад је у Арканзас дошла струја” групе “Блек оук Арканзас”, снимљеној на сцени један део представља скуп бесмислених речи и завијања целе групе. Уколико се снимак тог места слуша у обрнутом смеру добија се: “сатана... сатана... сатана... он је бог, он је бог, он је бог,” после чега се чује демонски смех.

На самим омотима плоча приказане су нимало невинне слике: егзотичне и еротске, сатанистичке и садистичке, с порукама и симболима. Ту се могу видети обрнути троуглови (симбол ђавола и адског бездана), пирамиде, пентаграми, хексаграми, магични кругови и читаво мноштво разних враџбинских, фаличних, вагиналних (као што су 666 или обрнуто приказано 999) симбола, сцене са приношењима људских жртава, црних миса и паклених слика.

1981. године 90% продатих плоча у целом свету су били дискови са рок-музиком (130 милиона годишње не рачунајући 100 милиона рок албума). Дакле, овај феномен се тиче готово свих адолесцената са читаве земаљске кугле.

Још један детаљ: готово сви рок-концерти су праћени многим жртвама због огромног скупљања безумне гомиле многи бивају просто изгажени или угушени у гужви, умиру од превелике дозе дроге. Тако је 650 младих људи погинуло за време једног од таквих концерата у Лос-Анђелесу. Због тога што су све хладњаче у мртвачници већ биле попуњене тела жртва рока су била смештена дуж обеју страна ходника. Страшни задах смрти је испуњавао зграду. Тела се нису могла препознати, јер су то углавном били млади људи који су напустили родитељски дом. У уши новинарке Џуди Аргазони која је правила репортажу с места догађаја сатана је почео да шапуће овакве речи: “Ево их! Гледај их веома пажљиво, они су моји трофеји! Ово је сала за изложбу мојих трофеја!”

А ево речи из песме “Паклена звона” хард-рок групе “Еј-Си/Ди-Си”:

“Ја сам гром који грми, и излива кишу,

Ја долазим као ураган,

Моје муње севају по целом небу.

Ти си још млад, али ћеш умрети!

Нећу узимати таоце,

Нећу пошtedети ничији живот

И нико ми се неће супротставити!

Добио сам своја звона
И узећу те у пакао!
Добићу те!
Паклена звона.
Да! Паклена звона!”

Дакле! Не треба ли сву ту паклену буку, крикове, вриштање страсти пуштених на слободу, развратних похоти, неконтролисаних покрета човекове пале воље – не треба ли читав тај рок-поп-бит-хард-панк кошмар назвати “пакленим звоном” које грчевито позива са свих крајева земље своје поклонице на тај црни шабаш (управо такав назив носи једна од група сатанског рока - "Блек сабат"), где људи заједно с демонима грозничаво играју последњи плес на заласку овог света који се коначно предао погибелји? То је као у једној средњовековној легенди о флаутисти из Гамелена који је уз помоћ чаробњачке свирке на флаути избавио град од пацова, али је, не добивши плату, истом том музиком извео из града сву децу, одвео их у пукотину међу стенама одакле она више нису и зашла.

Недопустиво је мислити да хришћанин ипак понекад може да слуша нешто од те музике бирајући нешто мање или више “безопасно” и да тиме радује свој слух. Не! Не бере се са трња грождје! Зло дрво не доноси добре плодове! Дрво, чије корење упија сокове пакленог бездана не може да доноси безбедне плодове. Може ли хришћанин понекад ради разноврсности и да би избегао монотонију да општи са ђаволом? Или да заигра под звуцима исте свирале с демонима?

Значи, чак и најмање забављање православног хришћанина рок-културом јесте издавање своје вере, очигледна увреда свог Господа, удаљавање од Њега, погубна прелест, општење с духовима таме, играње са сатаном.

Што пре исповеди такву забаву и немој с њом више долазити у везу.

Наркоманија

У наше ужасно време отворио се још један широки пут у пакао – наркоманија. Сувишно је и подсећати на ужасне последице ове болести по психичко, морално и физичко стање човека, јер су данас сви већ довољно чули о томе. Али како на ово зло треба гледати са хришћанске тачке гледишта?

Као прво: наркоманија је врло блиска страшном греху – самоубиству. Осим тога, ова појава зла је веома блиска појавама као што су враџбине, црна магија и спиритизам, тј. општење с “оностраним светом”, с духовима таме, потчињавање њиховом утицају. Готово све генерације чаробњака су користиле сличне “траве” за достизање одговарајућих стања “рафинираности” ради што лакшег општења с “боговима” који су у ствари демони. Сама жеља да човек доживи снажно, необично и несхватљиво стање или да кроз то дође у додир са тајанственим светом већ представља добровољно призивање духова таме да користе његова осећања, да завладају душом, само нека то буде нешто “занимљиво”, пријатно и необично. Ми хришћани знамо како зли дуси увек покушавају да нас преваре, да нас обману својом слатком лажју, свакоме ко нама много искуства у духовном животу они у облику наизглед укусних јела они нуде плодове натопљене смртоносним отровом, сваки добар почетак покушавају да окрену на страну лажног добра. Све своје замке, мреже и клопке зли дуси задевају у неизглед најлепше и најпривлачније одоре. Због тога се ми хришћани увек трудимо да будемо врло опрезни према свим “слатким”, пријатним и “нарочитим” душевним стањима, не прихватимо никаква “откровење”, “привиђења”,

“просветљења”, “визије”, “стања блаженства” и т.сл. неуобичајене појаве без брижљиве провере. Немамо поверења ни у изненадна “снажна” осећања ни у покајању, ни у молитви, ни у испољавању изненадне ватрене ревности, већ сматрамо да нас у свему томе ђаво може да нас обмане и због тога се врло чувамо и будно пазимо (јер грешка може да доведе до најстрашнијег од свега што постоји – до погибелни наше душе. При свему томе зли дуси нас често доведу у прелест и обману. А шта се тек дешава с оним ко жуди и тражи управо ове јаке и јарке доживљаје, стално нова и нова, што је могуће необичнија осећања, визије, “откровења” и “слике”? Такав човек убрзо потпуно потпада под утицај злих духова и постаје њихов роб и телом и душом. Ови зли дуси га забављају све док се човек сасвим не заглиби у страсти наркоманије, кад престаје да буде самостална личност и постаје жалостан додатак наркотика, а у средишту његовог живота се налази само једна жеља – да опет уђе у то “царство” које се открива кроз дрогу, да живи у непостојећем свету, који се састоји од “ружичастих облака”. Међутим, после тога демони несрећника лишавају и ове утехе – потреба за узимањем дроге се појачава, дозе расту, без тога је све теже, а осећања губе своју првобитну сласт, гасе се и постепено се из тог “ружичастог облака” све јасније помаља језива и подмукла њушка ђавола који тада почиње грубо да се руга својој жртви, више јој не подилази и не ласка, него је сурово гази и често јој натура помисао на самоубиство, јер је његов коначни циљ да коначно улови душу.

Комбинација експеримената над својом душом с рок-музиком (или њима сличним облицима савремених демонских култова) даје цео комплет вежбања за најскорије достизање дна погибелне провалије. Ево једног примера до ког степена помрачења ума човек може да дође ако користи “напредна” достигнућа савремене омладинске “културе”. На Западу су уочене следеће језиве појаве: неки млади хипици, наркомани који су дошли до крајњег безумља од употребе снажних халуциногенних дрога, жудећи стално за новим и све снажнијим доживљајима не налазећи више задовољство у свом “обичном” “путу у нирвану” завршавали су живот самоубиством. Али како! Пели су се на кровове огромних облакодера, тамо су давали себи инјекцију превелике дозе најјаче дроге и истог тренутка се бацали с крова на земљу. Препарат је почињао да делује за време пада, човек је доживљавао нека фантастична осећања, смрт је такође наступала још у ваздуху од прекомерне дозе, - на земљу је падало већ мртво тело... Појавиле су се чак рок-песмице у којима се опевао сличан вид “подвига” самоуништења и највише пилотирање у полетању у пакао...

Од чега заправо почиње наркоманија?

Данас, кад је сваки млади човек већ од раног детињства искусио многе тешке грехове, кад је са свих страна окружен отпадничтвом од Христа, далек од Свете Цркве, - он неизбежно осећа тешко душевно стање, његова душа као да је притиснута каменом громадом, непокајаним гресима, она нема довољно вере и хришћанског знања да би се обратила за помоћ Господу, да би у молитви, у Тајни Покајања, тражила олакшање, исцељење и ослобођење од те тежине. У том случају стални осећај унутрашњег немира подстиче човека да тражи лакше средство које би скинуло ту тежину и омогућило му да избегне напете нити које гуше и стежу душу (дејство неokaјаних грехова), да се сакрије од мучне гриже савести која гребе срце, да нађе неки илузорни фантастични свет где нема ни брига ни патњи.

Ми хришћани засигурно знамо који свет је истински пожељан за душу, и он је потпуно реалан, много реалнији од овог видљивог света. То место је “светло, цветно, прохладно, мирно, од њега су удаљени и болест и патња и уздаси” (тако се о томе говори у

молитви свештеника за умрле). То место је Царство Небеско које је благовестио на земљу Господ наш Исус Христос кад је дошао на земљу и које ће се открити на Његовом другом доласку када ће Он доћи да суди живима и мртвима. То Царство је вечно! И сви ми, хришћани чекамо живот будућег века, припремамо се за њега, само о њему треба да бринемо, ради тога смо спремни да трпимо овде у овом привременом, пролазном животу и боли и патње и свако “одсуство комфора”. Знамо да тамо улазе само они који су своју душу неоскрнављену пронели кроз све очајне напасти овог века прељубничког, који су храбро, трезвено, разумно, без малодушности и самосажалења, часно одбацивали сваку вражију обману, свако лукавство и који су на све начине чували своје срце, тражили само Истину, Истинског Вечног Бога, не признајући бедне кривотворине за истину, не давши вечно блаженство за чорбу од сочива (као што је Исав разменио своје првородство свом брату Јакову (1 Мојс. гл. 25).

А наркоман продаје своју душу, вечност за “ваздушни дворац”, за “ружичасти облак”. Њему је сада тешко да се врати из свог фантастичног света где је тако “мирно”, у овај свет у којем се води стална борба, битка за живот, бој између Неба и пакла. А он жели да остане по страни као што дезертер за време битке у току боја жели да се сакрије у неко склониште, да заборави на себе у дубоком сну, да не види и не чује шта се унаоколо дешава. Али не, човек не може да избегне битку за сопствену душу, не може да се избави од одлучних дејстава! Што се пре човек пробуди из те ошамућености, што пре збаци са себе ту хипнозу и зачараност – тим пре ће смоћи снаге да се обрати Истини, свом Господу.

Стање човека у таквом тешком заробљеништву демона који је по свом мраку и удаљености од Светлости налик на стање пророка Јоне у утроби морског чудовишта на дну воденог бездана. Без обзира на то што је човек, а не мртац, тело је још живо, а душа “на оном свету” делимично међу злим дусима у паклу. Пророк Јона је вапио: “Оптекоше ме воде до душе, бездана ме опколи, сита омота ми се око главе. Седох до крајева горских, пријеворнице земаљске нада мном су довијека; али Ти извади живот мој из јаме, Госпode Боже мој (Јон. 2, 6-7).

Он личи на несрећну и јадну муву ухваћену у лепљиву паучину, а паук већ трчи ка свом плену да исиса његову утробу.

Лечењу ове болести треба приступити што пре!

Савремена магија

“Нека се не нађе у тебе који би водио сина својега или кћер своју кроз огањ, ни врачар, ни који гата по звијездама, ни који гата по птицама, ни урочник, ни бајач, ни који се договара са злијем духовима, ни опсјенар, ни који пита мртве. Јер је гад пред Господом ко год тако чини...” (5 Мојс. 18, 10-12).

“А човјек или жена, у којима би био дух врачарски или гатарски да се погубе, камењем да се заспу, крв њихова на њих. (3 Мојс. 20, 27).

Тако строго је Старозаветној Цркви Господ забранио да има везе с чаробњаштвом, врацбинама, спиритизмом и сличним злом, а у Новозаветној Цркви је Свети Дух установио:

“Чаробњаци су они који на дела демоне призивају, па и ако нешто добро учине, они су убице и желе да обману”; “Ако неки иду код врачара и врачају или гатају по звездама или (чине томе сличне грехове) шест година да се не причесте”: “Чаробњаци, односно

врачари и гатари... двадесет година да се не причесте..." (Номоканон или Законоправило...).

"Каже, пак, свети Јован Златоуст: ако се и име Свете Тројице помиње на њима, ако и свеце призивају, ако се и крсте (ови чаробњаци) "треба од њих бежати и одвраћати се."

У наше време ова злодела су се нечувено раширила (иако их је већина људи неписмених у духовном животу сматрала за остатке далеке прошлости и пре за измишљотину из прича). Међутим, исти ови вешци, магови, врачари, чаробњаци, бајачи и гатари у савременим оделима путују авионима и возовима из града у град, из престонице у престоницу, људи их свуда примају с нечувеним почастима и поштовањем, они шире своје враџбине и чаробњаштво на огромна пространства широм света користећи телевизију, радио, путем новина и брошура, рекламних проспеката, сејући духовну смрт широким размахом "тешке" руке, хипнотишу душе, одводе их у заробљеништво сатане, попуњавају антихристову војску, спремају му људство. А људи су данас постали толико духовно слепи да сада велико мноштво наше браће и сестара по вери сматра ове слуге сатане за своје "добротворе", "исцелитеље" и "учитеље". Десетине милиона људи се повремено препушта потпуно непознатом дејству о чијем пореклу и последицама немају никакве представе. Људи се подвргавају најлукавијим психолошким и окултним експериментима који далеко иду, утицају веома опасних сила духовног и психичког света.

Иако се називи савремених окултних, спиритистичких и медијумских експеримената разликују од оних из прошлих времена, њихова суштина је иста (а можда и још покваренија, јер се зли дуси усавршавају у злу, стичући све веће искуство у упропашћивању душа), али се крију иза научних термина који ништа не говоре о њиховој вези с било каквим религиозним системима или духовима. "Бионергетичар", "биопоље", "активно психичко поље", "психичка енергија", "астрал", "микротеос" и т.сл. речи и нема ни речи о бићима која су и без дугих тражења и напора једног човека и без нарочитих напрезања спремна да му одрежу било коју количину чудесних ствари и нечувених покуса захтевајући само једно: поверење и пажњу према себи и својим слугама и презрење гласа Свете Цркве – Мајке наше. Према једнодушном мишљењу светих отаца зли дуси се управо труде да овладају човековом пажњом, то су једина врата на која могу да проникну у душу. Данас већина људи у свом дому има поквареног чаробњака – то постаје телевизор кад се преко њега емитује сеанса теле-магије. Чак и најповршније обраћање пажње на емисију чини да човек постане жртва духовног насиља и духовне крађе.

Ништа духовно није индиферентно: оно је или Божије или сатанско. Духовне појаве које су од Бога одликују се потпуно јасним и одређеним карактеристикама: то је учење о покајању, о истинској вери, о смирењу и о вечном животу. Тамо где свега тога нема делује демонски дух, без обзира на то иза каквих разних назива да се прикрива. Док онај ко исцељује силом Божијом увек од свог пацијента захтева свесну и истинску веру, напор да би човек живео по тој вери, сви демонски "исцелитељи", било да су то сеоске гатаре, индијски јогији и факири, савремени биоенергетичари, људи који поседују снажно "биопоље" и који се крију иза хришћанских имена, без обзира на своју разноврсност слажу се у једном: они не захтевају ни свесну веру, ни напор за живот по тој вери, већ траже да се човек, заборавивши на себе и опустивши се, препустио духу којим они делују. Одређену и јасну веру они сматрају преживелом, достојном само средњег века, а не и савременог доба. Они уче да човек може да верује у било шта, али треба да живи и да се исцељује по њиховим рецептима. Њихове духовне методе, за разлику од истинских, хришћанских, су чиста техника, непромишљено понављање

одређених заклинања, употребљавање “зачараних” материја, воде “напуњене биопољем”, заузимање одређених положаја тела и других чисто физичких вежби, уз обавезно опуштање ума и воље и потпуно предавање руководству нечисте силе.

Ђаво је отац лажи и његове слуге људима пре свега сугеришу потпуно погрешан и лажан поглед на себе. Они уче о скривеним људским могућностима, које тобоже постоје у људима и само их треба открити у себи. У ствари све човекове духовне могућности нису ништа друго до плод делатности овог или оног духа, живог, личног и самосталног, бестелесног бића, а човек, је сам по себи ништаван тако да може само да прихвата или одбацује дејства овог или оног духа, да бира с којим духом ће бити: с Богом или са сатаном и док Спаситељ директно и јасно каже: “Без Мене не можете чинити ништа” зли дуси и њихови помоћници стално понављају да човек има велике духовне могућности. Насупрот хришћанском смирењу, правилном и самопонижавајућем погледу човека на себе, они људима сугеришу гордост и умишљеност, знајући да ће то боље од било каквих убеђења па чак и од лажних чуда човека удаљити од Бога и довести га до вечне погибелји.

Човек који се за помоћ обраћа гатарима губи интересовање за Свето Писмо, почиње да се занима за разне приче о чудесима и привиђењима, која ту и тамо дешавају по дејству неких новојављених “чудотвораца”, жуди за нечим сличним у свом животу, цело Црквено учење му постаје туђе, непривлачно и тешко. У срцу таквог човека умире осећање покајања, он не види своје грехове. Касније онеме ко се уплео у такву “мистичну наркоманију” могу да се дешавају још горе ствари: јављање злих духова, различити осећаји њиховог присуства, опипљиве, телесне патње од њих, психички и емоционални поремаћаји, најтеже депресије, и на крају, самоубиства или злочини, учињени под утицајем демонских сила. Али највећа опасност за човека уколико се не клони општења с духом зла и не покаје представља јесте погибелј душе.

Иако чаробњаци данас често користе хришћанску терминологију, а неки чак лече само крштене, то су само удице и “овчија кожа” на вуковима. Где нема проповеди покајања и учења о вечном животу не може бити ничег црквног, ничег хришћанског, ничег Божијег. Саме “молитве” чаробњака нимало не личе на црквене, већ су испуњене свакаком неразумљивошћу, загонетношћу, мраком и очигледном бесмислицом “Бог је свјетлост, и таме у Њему нема никакве” (1 Јн. 1, 5), а где је тама нема Бога!

Дешава се да чаробњаци олакшавају болести или дају неку другу “опипљиву помоћ”, али се то догађа по пословици “главу су извукли, али се реп ухватио”. Само што једно излече, друго заболи, човеку је час добро, час лоше и он стално иде код таквих исцелитеља – упропаститеља, падајући под веома јак утицај злих духова. С демонским “лекарима” се не треба чак ни шалити и не треба о њима запиткивати, не треба “из радозналости” ићи код хипнотизера и гледати телевизијске сеансе са сличним експериментима. И најмања пажња, чак и без икакве симпатије према тој вражијој “кухињи” може по нас да има кобне последице и у овом и у будућем животу. Сама таква “радозналост” је већ тежак грех против хришћанске вере и савести, увреда Свемилостивог Оца Небеског, презир и незахвалност према Њему.

Источњачки култови

У нашем веку посебно је ојачао још један љути непријатељ хришћанства који жуди да се, ако је то могуће, зарије у само његово срце, непријатељ покварен, ласкав и веома успешан у свом злу – хиндуизам и други источњачку култови. Као никад до сад утицај

источњачких идеја се шири у државама које су некада биле хришћанске, њихов талас је нарочито заплуснуо Америку, али се тим учењима сада заразила омладина у готово целом свету. Међу савременом генерацијом необично су популарни источњачки “мудраци”: индијски гуру, тибетске ламе, јапански учитељи зен-будизма и т.сл. наставници источњачких религија које већ постају “домаће” и у нашој земљи одмах после Запада који је већ одавно заробљен. У последње време су та учења која су очигледно непријатељска према хришћанству почела брижљиво да крију своје непријатељство мењајући терминологију, говорећи о јединственом циљу свих религија, да свима сугеришу да су несугласице између вера само спољашње, да им је суштина иста, да су све оне истините и да треба једна другу да обогатују, а не да негирају. Учители сличног правца се веома труде да у своје безумље увуку и хришћане у целом свету, а окомили су се и на нашу веру и пре свега бирају слабе стране савремених хришћана, смишљају разне обмане и лукаве речи да би их њима саблазнили, колико је могуће, и верне. Овде ћемо укратко размотрити основне црте данас распрострањених учења имајући у виду то да она сваког дана могу да промене свој изглед и боју, као камелеон, прилагођавајући се духу времена, само да би саблазнили што већи број душа – суштина, пак, и циљ свих тих “духовних” мрежа и “клопки су увек исти: одвођење човека од познања Истинског Бога, од покајања, достизање “мира” обмане и безблагодатног “блаженства” било каквим лажима, успављивање и успокојавање савести без исповедања грехова, удаљавање од осећања свести о свом палом стању, сакривање истинског болесног стање душе – стварање илузију “духовног” и физичког здравља и среће, а у стварности остављање човека у стању осуде на вечну смрт. Сва та учења представљају духовну наркозу која не лечи него одстрањује бол (а управо бол и јесте подсећање рањеног организма на то да је болестан, његова молба за лекарску помоћ, и да је нема болест би остала непримећена и неометано би се развијала).

Источњачке религије болесног човека убеђују да је здрав, буде у њему веру у његово савршенство и божанственост, потхрањују његову гордост, уз помоћ злих духова шпедро га обдарају истанчаним и пријатним “духовним радостима”, “визијама”, осећањима “блаженства”, “спокоја”, “мира” и “бесконечности”. Све то помаже јаком ширењу тих веровања. Онај ко ступи на пут сличних религиозних експеримената ускоро на себи почиње да осећа њихово очигледно дејство, да види у себи многе промене “набоље”, да, како му се чини, постаје миран, сигуран у себе, чак и радостан и у миру с ближњима, и т.сл. Али све је то плод дубоке прелести, сав тај дворач је саграђен на лажном темељу, на песку гордости, самоусхићења, ласкања себи, на обожавању самог себе. Међутим, обманути човек то никако не жели да прихвати, он види само да те вежбе “делују”, и да делују “прекрасно”, - а то значи да су “оне добре и истините”. Нажалост, наше православно учење о прелести које је тако подробно и широко изложено у делима светих отаца тако је мало познато “хришћанима” и они га избегавају. Ово учење се ни не помиње међу јеретицима – католицима, протестантима и секташима и они сами одавно стање прелести прихватају као “чисту воду” хришћанства. Није ни чудо што таква средина није могла да пружи достојан отпор најезди источњачких учења, већ је много тога упила и усвојила. Већина православних хришћана не осећа још сасвим и није потпуно свесна погубности и непријатељства таквог мудровања, али и код нас има много оних чија је вера слаба и чије је духовно расуђивање слабо, и који се не чувају од овог зла.

Хиндуизам. Примамљивост хиндуизма се прелива у свим дугиним бојама спектра: тамо постоји све оно што представља саблазан за свако осећање, што је привлачно за

сваку слабост, а нарочито за гордост. Савремени хиндуизам лако излази на крај са питањима и неспоразумима које данас код маловеера изазивају догме Православља као што су: првородни грех, пакао и вечне муке које савремени људи никако не могу да сместе у своја “хумана” схватања. Хиндуизам даје “интелектуално-задовољавајуће” алтернативе за сваку хришћанску догму: испоставља се да пакао “представља само привремено стање душе које су изазвали наша сопствена “лоша карма” и ранија дела у овом или “претходном” животу, те, разуме се, коначни разлог не би могао да има бесконачне последице...” првородни грех се претвара у “првородну божанственост”, човек у “бесконачног сневача, који сања коначне снове”, проблем мука се решава још простије: бол је “маја” или илузија, она у стварности не постоји итд.

Савремени хиндуисти се покушавају да сугеришу да “нема никакве реалне разлике” између хиндуизма и хришћанства и да ће добар хришћанин изучавајући и упражњавајући веданту (мистички хиндуизам) постати још бољи хришћанин. Понекад сваи покушавају да докажу да идеје које су карактеристичне за хришћанство као што су Логос и Крст заправо воде своје порекло из Индије, а да се оне идеје које припадају хиндуизму као: реинкарнација, сеоба душа и самадхи (транс) могу наћи у хришћанским делима “под условом да се исправно тумаче”, да не постоје никакве разлике, већ је све “једно”. Они прекоревачу хришћанство за то што оно превиди цене своје догме, сматрају да се треба ослободити од “окамењених догми” и тада ће те религије моћи једна другу да обогате.

Нажалост, многи не схватају да и сам хиндуизам такође представља систем догми, само супротних хришћанству. Све што хришћани или хиндуисти поштују проистиче из њихових догми. А хиндуистичке догме представљају директно негирање хришћанских догми. Отуда и закључак: оно што је за хиндуисте зло за хришћане је добро. Најстрашнији грех за хришћанина је највише остварење добра за хиндуисту. Хришћани су увек сматрали да је гордост највећи грех, извор свих осталих грехова, чији је прототип постао Луцифер који каже: “Изаћи ћу на небо више звијезда Божјих подигнућу пријесто свој, и сјешћу на гори зборној на страни сјеверној Изаћи ћу у висине над облаке, изједначићу се с Вишњим” (в. Ис. 14, 13-14). На нижем нивоу управо гордост све људске врлине претвара у пороке. А за хиндуисту уопште, за адвајатисту и ведантисту нарочито, једини “грех” јесте неверовање у то да си ти сам и човечанство заправо сам бог. Један од савремених проповедника веданте - сваи Вивикананда¹ је изјавио: “Ви још не схватате Индију! Ми хиндуси смо у коначном смислу поклоници човека. Наш бог је човек! Доктрина мукти (спасања) се састоји у следећем: “човек мора да постане божанствен кроз остварење божанственог...”

Дакле, ако се суоче догме хиндуизма и хришћанства види се да се оне узајамно негирају у свему што се тиче природе Бога, природе човека и смисла људског постојања.

Хиндуизам није је више практичан систем него интелектуално тражење и та пракса је у буквалном смислу речи црна магија. Гуру предлаже ученику да провери философију у свом сопственом искуству и овај види да ритуали хиндуизма стварно делују (уз издашно покровитељство духова лажи у том учењу) ученик може да добије (сидхи) – то су способности као што је читање мисли, моћ да се исцељује или убија, да се материјализују предмети, да се предсказује будућност и тако даље, тј. – читава гарнитура психичких трикова опасних по живот и он обавезно пада у стање прелести, у којем бунило сматра за

¹ Вивикананда је монах-хиндуиста појавио се у прламнту религија у Чикагу 1893.г. и поставио за циљ хиндуизма обраћање западног света у хиндуизам, конкретније – у учење веданти (мистичког хиндуизма)

реалност, доживљава “духовна искуства”, пуна безграничног “блаженства” и мира, посећују га привиђења “божанства” и “светлости”. Притом ученик гуруа врло ретко пита одакле потичу његови доживљаји, ко му их даје на кредит у виду “сила” и “предивних стања”, он не зна оно главно: да ће за то морати да плати ценом своје бесмртне душе.

Мноштво “духовних” вежби хиндуизма се своди на мали број практичних основа, а то су: идолопоклонство (клањање статуи или слици “божанства” с разним жртвама, кађењем и другим ритуалима); “џапа” је понављање санскритске мантре, дате ученику приликом посвећења (односно, понављање магичне формуле-заклетве); “пранајама” су вежбе дисања у комбинацији са џапом. Има и других практичних вежби које се односе на тантру, то је поклоњење “богу” као “мајци” женском начелу, сили, енергији, еволуционом и делатном. Оне су препуне нескривеног зла и прилично одвратне. Тако је свами Вивекананда говорио: “Ја се клањам Ужасној! Погрешно је мишљење да све људе покреће жеља за насладом. Исто тако многи имају урођену потребу за мукама. Клањаћемо се Ужасу ради њега самог. Многи су били толико дрски да се клањају Смрти или Кали. (Богиња Кали, једно од најпопуларнијих божанстава хиндуизма се приказује у необузданом крвопролићу и клању, с огрлицом од лобања и одрубљених глава, с гротескно исплаженим језиком, који жуди за још крви: у хиндуистичким храмовима њу славе крвавим жртвама, убијајући јарчеве). Клањаћемо се Смрти!” Ево још свамијевих речи о богињи Кали: “Још увек има неких који се подсмевају постојању Кали. Али данас је она овде – у гомили. Људи су ван себе од страха, и војници су позвани да сеју смрт. Ко може да тврди да бог не може да се испољава у виду зла, као и у виду добра? Али само хиндуиста се усуђује да му се клања као злу!” Он је заклињао своју богињу: “Дођи, о мајко дођи! Јер твоје име је Ужас!” и његов религиозни идеал је био: “сјединити се једном заувек с ужасном...!

Ето на шта је усмерена делатност зла коју они практикују чврсто убеђени да је то добро!

Смисао веданти који је саопштио Вивекананда углавном се састоји у следећем: “Све религије су истините, али је веданта највиша истина. Разлике се крију само у “степенима истинитости”. Човек не иде од заблуде ка истини већ се пење од истине ка истини, од ниже истине ка вишој.” “Данашња материја је дух будућности”, “данашњи црв је сутрашњи бог”. Сва веданта се темељи на томе да је човек бог. Тако да је спасење човека дело његових руку. Вивекананда је то овако изразио: “Ко може притећи у помоћ бесконачном? Чак и рука, пружена према теби из таме мора да постане твоја сопствена рука.”

Савремени хиндуисти наводно подједнако поштују све религије и желе да се уједине са сваком “молећи се у џамији с мухамеданцем”, “клањајући се ватри с зороастријцем”, и “клекнувши на колена пред крстом са хришћанином”. Они тврде да су “све религије од најнижег фетишизма до највишег поклоњења “апсолуту”, само различити покушаји да се сазна “бесконачно”, мисле да “сакупљају све те цветове и повезавши их нитима љубави”, створе од њих “духовни букет поклоњења”... Али притом се испоставља да су све религије само степенице ка “највишој религији” – адваита веданте. Притом се хиндуисти посебно презриво односе према хришћанству које сматрају за “ниску истину” – дуалистичку (тако је Вивекананда у једном приватном разговору изјавио да “само кукавица ономе ко га бије подмеће други образ”).

Веданта објављује потпуну слободу за сваку душу - “да буде онаква каква јесте”; она одбацује било какву разлику између свештеног и световног.

Циљ хиндуизма је стварање светске (универзалне) религије – циљ који је за ђавола веома пожељан и који му омогућава да подметне лажног бога ове лажне религије – антихриста и да се у његовој личности напакон домогне поклоњења себи као богу целог света. Таква васељенска религија не може да признаје индивидуалистичке “сектантске” идеје, она не жели да има било шта заједничко са хришћанством. Та “религија будућности” ће бити пожар који доноси пустош, и прождире хришћанство. Ако хришћанин прихвати тврдње хиндуистичких проповедника да су разлике међу нама само привидне, а не реалне, хиндуистички идеје ће добити слободан доступ његовој души, а развратна сила хиндуизма је безгранична, она доводи на сам праг поклоњења злу “Тешко онима који зло зову добрим, а добро злим, који праве од мрака свјетлост а од свјетлости мрак, који праве од горкога слатко а од слаткога горко. Тешко онима који мисле да су мудри, и сами су себи разумни!” (Ис. 5, 20-21).

Индијска **јога** је учење које саветује прилично аскетски начин живота потчињен дисциплини – састоји се у управљању дисањем и у одређеним физичким позама које доводе у стање опуштености које поспешује медитацију у којој се обично примењује мантра или посвећена изрека која човеку помаже да се сконцентрише. Притом јога има духовне (!), и нипошто не само физичке циљеве, као што су достизање телесног здравља и лепоте. Онима који у наше време приступају бављењу сличним стварима се најчешће ништа не сопштава о натприродном већ само о здрављу, о физичком и моралном савршенству. Више од тога, све мистичко и култно се негира. Али се понекад, после извесног времена “напредним”, перспективним и поузданим ученицима открива езотеричко, тајно учење. Међутим, и такав “телесни” ниво јога вежби формира одређене духовне погледе и припрема човека за духовне доживљаје, за које до тада није ни претпостављао да постоје. Већина оних који се баве тим учењем остаје на нивоу егзотичних вежби, хиндуистичког жаргона и свести о свом значају у “космосу”. У тој последњој тачки сконцентрисане су све почетне тачке првобитног посвећивања: свест о сопственој важности је оно што се човеку сугерише, наравно, заједно с обавезном бригом за здравље, као и “љубав према људима” што је праћено учењем о некаквом апстрактном и магловитом “добру” и “моралу”. Међутим за хришћанина “свест о сопственом значају” представља испољавање сатанске гордости која пали и ни у шта претвара сваки добар почетак.

У последње време све популарнија постаје такозвана “хришћанска јога” – покушаји да се методе јоге користе у “хришћанској” медитацији, да се човек учини “опуштеним, задовољним”, пасивним и “пријемчивим за духовне идеје и утиске”. Они који се њоме баве описују “необично осећање “мира”, “одлично расположење”, “еуфорију” (блаженство), “осећај потпуног здравља”, “задовољство које испуњава тело и душу и подстиче човека на духовни живот”, “лакоћу”, “повишени сензибилитет и подложност откривању личних односа између бога и душе”, “сладосну молитву која обузима читавог човека”, осећај трепетног очекивања додира “светог духа”, “осећање нарастајуће жеље за правдом, узрастањем, и приближавањем богу” и т.сл. Свако ко схвата природу прелести (духовне заблуде) схватиће да је у овим описаним осећањима присутно управо одступање од правог пута, скретање у страну секташких “хришћанских” искустава, чак до паганских: “иста тежња за “светим и божанствним” у осећањима иста човекова отвореност и спремност да буде “усхићен” неким духом, иста тражења не Бога, већ “духовних радости”, иста самоопијеност, које се схвата као “стање благодати”, иста невероватна

лакоћа уз коју човек постаје “созерцатељ” или “мистик” и псеудодуховна стања су заједничке особине оних који су пали управо у варљиво мишљење о себи.

Прелести се најчешће подвргавају савремени тражитељи духовних истина који су залутали с пута и препуни су гордости. Напади источњачког мрачњаштва на нас и његов успех много дугују овом лажном мистицизму. А колико су та лажна учења саблажњива за данашњу омладину, нарочито за оне који су користили дроге и којима су слична искуства већ позната.

Зен-будизам је врло сличан техници индијске јоге, из које је и потекао. И овде су исте оне поза, метода дусања, понављање посвећеног имена у комбинацији с другим методама, својеврсним и својственим само зену. Циљ ових метода је исти као у јоги: искључивање рационалног размишљања и достизање стања спокојне тихе медитације, проницање у “центар сопственог бића”, у созерцање које је лишено ликова и звука, “у дубоко и прекрасно царство психичког живота”, у “дубоку унутрашњу тишину”. Осећања која достижу на овај начин унеколико подсећају на осећања наркомана.

У нашем болесном веку постаје могућа тако противречна појава као што је “хришћански зен”. Његови проповедници говоре о обнављању хришћанства, лепе на своје учење поуке православних отаца-подвижника, кажу да и они исто тако воде ка стању “созерцатељног тиховања и мира” и онима који то желе препоручује понављање Исусове молитве за време зеновске медитације...

Колико је мноштво у данашњем свету оних који су доведени у заблуду, а искрено себе сматрају пророчима, који својој браћи желе да донесу добро, а да нису свесни да их увлаче у психичку и духовну погибел!

Од свих савремених источњачких учења зен је, вероватно, најинтелектуалније најистанчаније и духовно-најтрезвеније учење: његова идеја о саосећању “космичком Буди”, можда највиши религиозни идеал који људски разум може да достигне без Христа. Његова трегедија је управо у томе што у њему нема Христа, дакле, нема спасења и његова сама рафинираност и трезвеност јесу врло ефикасна припрема за његове следбенике у тражењу спасења у Христу.

Зен заправо нема теолошку основу, он се ослања на “искуство” и тако пада у исту заблуду као хиндуизам: “ако нешто делује и доноси “мир” и “хармонију” то значи да је оно истинито и добро! Зен се обраћа тако широко распрострањеној гордости оних који мисле да могу сами себе да спасу, и да им због тога није потребан никакав спаситељ осим њих самих.

У последње време се већ појављују нови зен-будистички манастири где се ова религија врло озбиљно и дубоко изучава. Чак разматрање “духовних” питања међу младим зен-монасима по свом озбиљном и ерудивном карактеру подсећа на дискусије међу озбиљним младим православним мирјанима и монасима и њихови погледи изгледају убедљиво и искрено. Такав зен-будизам данас даје готово све што може да пожели млад и религиозан тражитељ наших дана – осим Христа – Истинског Бога и вечног спасења које само Он може да дарује.

Као што је већ речено, крајњи циљ ширења истичњачких култова у данашње време јесте стварање универзалне религије. Зен овде очигледно треба да одигра велику улогу. Дакле, нека нам као упозорење послужи следеће: религија будућности неће бити само култ или секта, већ снажна и дубока религиозна струја која ће бити апсолутно убедљива за ум и срце савременог човека.

Може се навести мноштво других примера источњачких религија. Свака година доноси преодеване старе култове. Али мислимо да је оно што је речено довољно да би се схватило да кришнаизам, различити видови медитације, јоге, различити “светски култови самосвести” и велико мноштво њихових видова – да сви ти покрети и тражења “духовности” немају ништа заједничко са хришћанском традицијом, него су производ источњачких паганских религија и савременог спиритизма. Православним хришћанима се категорички забрањује додир с њима! Нарушавање ове забране је крајње погубно, јер разни “духовни доживљаји” и тајанствена “предивна осећања” које пружају разноврсне медитације, ступање у “космичка духовна пространства”, где дубоке стране човекове личности ступају у контакт с реалним духовним бићима – демонима, палим духовима, који се увек као рој оса вију око човека, тражећи његову пропаст. “Посвећивање” у искуства духовног света увлаче човека у нешто што његова свесна воља не може да контролише, човеку је изузетно тешко да се ишчупа из мреже нежељених психичких доживљаја.

Таква “нова религиозна свест” постаје много моћнији и опаснији непријатељ хришћанства од свих јереси из прошлости. Испочетка су “духовна” искуства источњачких култова наизглед добра или “неутрална”, али затим њихови предавачи праве законит прелаз на чудне и застрашујуће опите, који на крају крајева имају несумњиво демонски карактер. Чак и чисто физичка страна таквих психичких учења, као што је јога, крије у себи опасност, јер буди у човеку психичка расположења и искуства која заправо и јесу основни циљ јога-вежби и из којих и проистичу. Отприлике исто то може да се каже и за данас веома распрострањене источњачке школе, као што **су карате, кунг-фу, цудо** и т.сл., где се такође под маском спорта, вежбања и развијања неких скривених могућности у себи – телесних и психичких, заправо врши озбиљна духовна обрада човекове личности која задире у саме дубине његове душе и срца. Ове вежбе су можда још опасније по душу од раније побројаних демонских религија. Наравно, ни овде сам ученик не схвата дубоки смисао свих оних егзотичних радњи, речи, поза и крикова којима су праћене ове вежбе. Многи савремени “хришћани” негодују кад свештеник од њих одједном почне да захтева да оставе сличне вежбе, они не виде ништа нехришћанско у каратеу, кунг-фуу, јоги итд. “Све је то само древна мудрост, наука о усавршавању наших телесних и духовних могућности...” Шта одговорити на такве изјаве?! Ми хришћани знамо само за једну истинску науку о савршенству исто као и науку о нашем палом и поремећеном стању, знамо и за подробно учење о свим странама живота (унутрашњег и спољашњег) – то је учење Христово које је наша света Црква увек обилно и штедро ширила и гласно објављивала. И ми хришћани добро знамо како се злонамерно и неуморно ђаво врзма око сваког човека, “као лав ричући” и “тражећи кога ће да прогута”, и свако “велико” учење, праћено “чудима”, и “посебном обдареношћу” “нељудским могућностима”, у којем се не проповеда Христос јесте пород овог љутог злотвора – ђавола. Чему уче наведене “спортске” активности? То је свима јасно уколико престанемо да лажемо себе: да убијемо или да сурово унаказимо свог противника голим рукама! Ту обично људи поново почињу да споре, тврде да је то “уметност одбране”, да каратиста или кунг-фуиста не напада први човека и т.сл. При свему томе у склопу вежби су ствари које би требало да изазову “благ” ужас код смиреног хришћанина, васпитаног на јеванђељским заповестима и ученог да достигне кротост, незлобивост, љубав према непријатељима и томе да постави лице ономе ко га бије: тако кунг-фуиста, на пример, вежба да муњевитом брзином зада супарнику ударац и да му са два прста руке, пробивши му груди, ишчупа срце. Уз “савршени развој

телесних могућности” то се ради толико брзо да убијени пада мртав, а да притом чак ни не схвати шта се десило. Постоје слични начини за вађење ближњем јетре и других органа од животне важности. При таквом ударцу убица прво треба да се усредсреди на неки тајанствени извор енергије или сила “кими” (он се налази негде у пределу утробе) које по учењу неких школа и даје ударцу такву натчовечанску снагу и тече из њега приликом наношења ударца противнику (о пореклу овог извора се ништа не говори). Приликом ударца каратиста или кунг-фуиста испушта страشان крик који наводно омогућава концентрацију тих унутрашњих сила (ако се овај крик пажљиво слуша и ако човек покуша да пронађе нијансу раположења сличну њему види се да он највише подсећа на пуштену и ослобођену концентрацију мржње, која се као змијски отров дугим тренинзима скупља у неку кесицу испод срца таквог човека). На таквим часовима ученику се често предлаже да ради нешто што подсећа на истчњачке религиозне ритуале о којима је раније било било речи: човек клекне на колена и склапа руке у тајанствену позу, при чему се поново дешава нешто слично као у медитацији, од чега је ученику много тога што треба да учини са својим телом и душом тајанствено и несхватљиво.

Шта се заправо дешава на овим вежбама? Мислимо да овде долази до призивања у себе, у своје тело нечисте силе – злог духа, чијом снагом се и остварује крајње моћна акција које превазилази људске могућности. Несрећа је у томе што је већини људи у данашње време мало познато истинско учење о палим духовима и што они очигледно не схватају озбиљно како постојање ових духова тако ни њихове способности. Нама, пак, православним хришћанима из подробног учења и објашњења наших светих отаца цркве добро је познато не само то да зли дуси лако долазе на сваки позив, већ и то да и мају могућност да испољавају велику физичку снагу, да лако могу да премештају предмете било које тежине, да чине велика знамења и чудеса. Многима од нас је и из свакодневног искуства познато какву снагу зли дуси понекад дају такозваним “опседнутим” бесомучним људима, у које улази и којима овладава зао дух, - како понекад наизглед крхку жену опседнуту злим духом не може да задржи шест-седам крупних мушкараца или како такви људи кидају и најјаче конопце и ланце којима су везани. Када је зли дух напуштао такве несрећнике показивало се да су они физички крајње слаби. Тако да би зли дуси – демони, с радошћу и лакоћом уништили цео људски род да нема нашег Милосрдног Господа Који им то не допушта. Када, међутим, људи сами почињу да траже и призивају ову злу силу, Бог допушта да таквог човека обману непријатељи нашег рода.

Треба ли још говорити о сличном злу и о томе колико је оно неспојиво са хришћанским животом?

Дакле, човек треба озбиљно да се замисли и да одбаци сваку симпатију према древној “мудрости” такве врсте и да одгурне сав тај мрак, да читав свој живот, унутрашњи и спољашњи очисти од сваког таквог демонског утицаја, а блиским људима да говори и да их упозорава на сличне заблуде, за своју везу са сличним паганским култовима (без озира на то што је то било давна и прошла забава) обавезно се треба покајати и исповедити тај грех!

МалOVERје и нецрквеност

Осим одступањима од правила наше вере сличних набројанима сада се често може срести и друга мање приметна, али не мање одвратна издаја православне вере – то је презрење самог Православља, саме Мајке наше – Православне Цркве; то је лакомислен,

површан, омаловажавајући однос према догмама, обредима и правилима које је она установила; то је нецрковен, неуредан и безблагодатни живот који без обзира на то тврди за себе да је “православан”, двоструки живот, када је човек повремено “верник” - у одређеним тренуцима и у одређеним околностима, а у својим уобичајеним активностима ни из далека не лични на хришћанина; то је храбро, безбрижно “другарско” општење са јеретицима и хулитељима наших светиња, ватрено, активно дружење са овим светом прељубничким, то је топла симпатија и саосећање према лажљивим “врлинама” света, његовим лажним схватањима и похвалним химнама палом човечанству, то је олако прихваћена у срцу клевета и хула на црквени поредак и одредбе, честа сумња у исправност овог или оног црквеног правила; то је непоштовање постова, које је Црква одредила и безосећајан однос према црквеним празницима и догађајима; то је она млакост о којој се говори у Апокалипси: “Знам дјела твоја, да ниси ни студен ни врућ. О, да си студен или врућ! Тако, пошто си млак, и ниси ни студен ни врућ избљуваћу те из уста својих” (Апок. 3, 15-16).

Међу нашим верницима већ одавно се одвија неки страشان процес унутрашњег хлађења према Божанственом, унутрашње умртвљење и отуђење од Небеског, процес удаљавања и издаје Православља, тајног одрицања од Бога. Али при свему томе спољашње исповедање вере као да расте, шири се, громогласно се обзнањује. Како је много оних који желе да учествују у спољашњој вери, да начине неколико радозналих корака у предивни свет хришћанства, и како је мало оних који затим до краја желе да иду тим путем, путем уским и пуним патње, да оставе сав свој прошли живот, да одбаце његове “лепоте” и устану против својих страсти, своје воље, да се не враћају Содому који су оставили за собом! Сад семе вере углавном пада на танки слој земљишта, који лежи на камену безосећајност, пада међу трње или на пут и бива исушено, загушено или украдено и згажено. Сада је још више него у ранија времена потребно много труда, борбе, мудрости и опрезности да би се одгајио и сачувао плод вере.

Многи свети оци су још у прошлом веку приметили ове болести: “Спољашња побожност се још некако, лицемерно и одржава, људи су се одрекли снаге вере и одбацили је...” “Остављено је на вољу веровање у Христа, а одбачено је живљење по заповестима Христовим: прихваћен је живот у супротности с њима, због чега вера никако не може да пређе из почетне у активну, а тим мање у живу, односно духовну. Вера без дела, тј. без испуњавања Христових заповести је мртва.” “Има још појединачних хришћана, али је изгубљено опште једнако знање Истине којим би се сви сјединили у једно духовно тело, с једним начином мишљења, у једном духу, под једном заједничком главом – Христом. Данас свако има мање-више свој начин мишљења, своју религију, свој пут, која је прихватио произвољно или случајно и које сматра за исправне или који могу бити оправдани. То је безбројно стадо које је изгубило везу и јединство у истини и духу, и које духовном посматрачу изгледа као огроман хаос: свака овца тумара на своју страну, не знајући куда иде...” “Заглушила их је бука земаљских љутих брига, и бука телесних радости, бука земаљског успеха.” “Прилепи се за земљу душа њихова, не могавши да прими духовне утиске.” “Сви смо ми заволели своје празне и глупе жеље, заволели пролазно и привремено, плот и крв, вечну смрт која у њима живи! Пут уски је пут самоодрицања, тесно је на широком путу угађања себи! Тискамо се, журимо, гурамо једни друге у већ препуну и презасићену провалију пакла!..” (Светитељ Игнатије Брјанчанинов).

“Читав свет се налази под утицајем неке силе која завладава умом, вољом и свим душевним силама човека. Та сила је онострана, зла сила. Њен извор је ђаво, а зли људи су

само оруђе преко којег он делује. То антихрист иде у свет. То су његове претече. О томе апостол говори: “Послаће им духа заблуде, духа обмане, јер не примише истинске љубави” (старец Варсануфије Оптински).

Може се наћи много сличних изрека пуних туге и горког предосећаја свих оних страшних духовних несрећа које су се обуршиле на свет у нашем веку и нанеле врло тешке ране целом хришћанству. И боје ове тужне слике постају све јасније.

Спољашњост данашњег православног хришћанства се украшава и слави, свет је прихвата и хвали – док унутрашњи живот крајње оскудева у духовности и одликује се невиђеном немоћи. Неприметно се све оно што је везано за вечност и за живот будућег века потискује у позадину; нарочита пажња се обраћа на овај живот и његово уређење. Свуда се виде и чују дела и речи, наизглед врло узвишена, религиозна и благочестива, а у суштини – сви су они од овога света, и прате циљеве пролазне и јадне. О вечности се и не говори, а ако се и говори то је некако неозбиљно, често полушаљиво или некако узгред, као о нечем далеком и врло магловитом. Данас, на пример, кад се разговара чак и са врло црквеним и ревносим хришћанима о Царству Небеском (на пример, приликом сахране неког од ближњих) осећа се нека отупелост према том појму; подсећање на други – вечни живот, не рађа код њих радост и мир, већ се на њиховом лицу одражава лака сенка извесног неповерења и досаде. Како често данас ми православни хришћани себе или ближњег покушавамо да мотивишемо за нешто корисно сујетним и примитивним мотивом који је чак основан на некој страсти (на сујети, среброљубљу, гордости, и т.сл.) и како ретко терамо себе да се потрудимо и пропатимо ради самог Небеског Царства.

Наравно, таква “вера” је мртва! “Вера”, која се не брине о вечном животу, већ о пролазном и пропадљивом, - таква “вера” и гура и гураће човека у разне саблазни, забаве, похоти века овог прелјубничког, у разне његове игре и позерство и раније или касније човек ће се побунити против вере православне која, као и увек одваја човека од земље, која га привлачни и заробљава, гура га, води ка Небу, ка Вечном и Божанственом. Таквим лажним верницима наша вера ће увек изгледати сурова, као вера која умртвљује и забрањује, као досадна и мрачна. Заиста, Православље без живе вере и очекивања будућег века за грешника који воли овај свет постаје неиздрживо тежак јарам, који није растворен слашћу и весељем.

Сви су људи заволели земљу! Заволели су “своје празне и глупе жеље, заволели пропадљиво, тело и крв...” То је страшна рана! А како често је она неприметна, колико је важно да човек све време провера своје срце и ум, да прати где сабира своје благо: на Небу или на земљи: чиме оживљавамо ревност за своја дела: тражењем Царства Небеског или земаљског! Таква унутрашња подвала и замена вишег нижим води ка читавом низу издаја и превара Православља. Усмеравајући се на земаљски успех, иако се човек и даље моли и поштује многе обреде и правила црквеног живота његови циљеви нису узвишени, нису животворни, не чисте душу, већ је ослабљују, обавијају страстима. Тада се мењају многи појмови, тада човек саму греховност и духовно сиромаштво не види у свој његовој ругоби и много тога тамног почиње да му изгледа светло, горко - слатко, недопустиво – крајње корисно, многа подвала - као нешто истинско и лепо. Учење Свете Цркве се ниподашгава, људи почињу да измишљају своје погледе и учења у погледу истина и заповести за које су чули од православних и из Светог Писма, али им се није свидело њихово православно тумачење.

Тако се повећава број “хришћана”, али је истинских поклоника Христа Господа све мање. Све је више разговора о Цркви, вери и хришћанству, а све је мање делатног живота

по вери, унутрашње борбе са страстима. Истински духовни живот се замењује њему директно супротним – тражењем душевних наслада. “Егоцентризам и задовољство собом којима је прожет живот већине данашњих “хришћана” толико су испунили и проникли у све унаоколо, да је свако схватање тога шта је “духовни” живот за њих “иза седам печата, и када се такви људи прихватају “духовног живота” добија се само друга форма “задовољства собом”. “Хришћанска духовност настаје у тешкој борби за стицање вечног Царства Небеског, које у својој пуноћи настаје тек када се заврши пролазни свет, и прави Христов војник не тражи мир чак ни у предвиђању вечног блаженства, у које може да се увери још за живота” (Јеромонах Серафим Роуз). Тако изгледа стање савремених хришћана у наше време.

Такво слабо поимање вере, њено неприхватање у свој дубини и сили доводи до срозавања самог поимања Цркве, њеног учења, води ка нецрквности, напуштању предања светих отаца, оставља човека у потпуној усамљености и жалосној лађи напред мора усталасаног животним страстима.

Дакле, кад човек своје наде полаже у земаљски живот, и његово срце се по учењу Јеванђеља, лепи за земљу, сва његова делатност и мисли бивају приземљени, он више није у стању да подигне свој поглед ка Небу – такав живот не може бити хришћански. Свети епископ Игњатије је писао: “Свето Писмо сведочи да ће хришћани, попут Јудеја, постепено почети да се хладе према откривеном учењу Божијем; престаће да обраћају пажњу на обнављање човечије природе од стране Богочовека, заборавиће на вечност, сву пажњу ће усмерити на свој земаљски живот: у том расположењу и смеру ће се бавити развојем својих животних услова на земљи, као да је он вечан и развијаће своју палу природу ради задовољења својих оштећених и развраћених прохтева и жеља душе и тела. Разуме се: Искупитељ Који је искупио човека за блажену вечност је туђ таквом учењу. Таквом учењу је својствено одступање од хришћанства.”

Колико је за верника сад важна и драгоцену најдубља оданост учењу своје Мајке – Цркве која га је духовно родила у светој крстионици. Колико је неопходна веома ватрена и чврста преданост Светом Православљу, колико је потребна крајња опрезност према бурном, набујалом току лажне духовности, лажне религиозности, лажног добра! У осећању покајања треба налазити и извлачити из свог срца одвратни коров – пристрасност према привременом и отуђеност од свега Божанственог, Небеског и вечног! Замисли се над тим, сигурно ћеш и у себи пронаћи знаке ове данас распрострањене болести – уплаши се да се не испостави да си и ти један од лажних хришћана којих ће бити велико мноштво у време доласка антихриста и у којима ће тај злотвор наћи своје предане поклонике.

“Дани овог века су увек били лукави и биће такви: али није ли наш век лукавији од свих, - и не захтева ли се од нас због тога више мудрости да би се искупило ово опасно време тако што ћемо му супротставити спасење” (Светитељ Теофан Затворник).

Мислимо да ће бити котисно да се овде присетимо митарстава, кроз која пролази душа умрлог човека трећег дана после смрти. Тако је важно да увек памтимо тај страшни час кад ћемо стајати суочени са злом и ругобом, који су нас пратили у животу и с којим смо општили. Црква много и подробно учи о митарствима, многи детаљи су познати из откровења која су саопштавали људи којима су се умрли јављали и из привиђења или од људи који су се често неочекивано враћали у живот неколико часова или чак дана после смрти, и који су са ужасом говорили о тим страшним утисцима, многи су притом до краја живота остајали у покајничком расположењу, и непрестано се припремали за смрт, да их не би изненадили зли дуси – цариници.

Прилично подробну и упечатљиву причу о митарствима у виђењу је саопштила преподобна Теодора Цариградска (слави се 30. Децембра). У кратким изводима овде наводимо овај случај из њеног житија.

Казивање преподобне Теодоре Цариградске о митарствима

Преподобна Теодора је живела у Константинопољу у првој половини 10. века. Била је удата, али је остала удовица и водила богобојажљив живот, служећи сиромашнима и ходочасницима, затим се замонашила и живела под руководством преподобног Василија Новог (слави се 26. марта). Умрла је у дубокој старости. Ученик светог Василија Григорије је молио старца да му открије загробну судбину свете старице Теодоре, И ради његових упорних молби, по молитви старца, у сну се Григорију открило чудесно виђење, нашао се у светом предивном врту, где је срео Теодору и где је могао да је пита о томе како се она растала од тела и како је дошла у ову светлу обитељ. И ево, преподобна је одговорила: “Како могу, драго чедо Григорије, све да ти испричам? После онога што сам у страху и трепету искусила много шта сам заборавила, тим пре што сам видела таква лица и чула такве гласове какве нисам имала прилике никад-никад да видим и да чујем у току читавог мог живота. Оно што могу да кажем јесте да би ме дочекала љута смрт за моја неправедна дела која сам починила на земљи да није било молитава нашег оца Василија. Само његове молитве су учиниле да ми смрт буде лака”. После тога је преподобна Теодора испричала како ју је на самрти плашило мноштво злих духова који су се изненада појавили. Они су донели велике књиге у којима су били записани греси читавог њеног живота и разгледали их нестрпљиво, као да сваког тренутка очекују долазак неког судије. Видевши то, она је била у стању таквог трепета и ужаса да је потпуно изнемогла и болно се освртала желећи да угледа некога ко би могао да одагна демоне. Налазећи се у тако мучном стању, преподобна је угледала два анђела која су стала поред ње, а зли дуси се одмах мало удаљише. “Зашто ви, мрачни непријатељи рода људског, узнемирујете и мучите душу самртнице? Не радујте се, овде нема ничег вашег,” проговори анђео. Тада бестидни дуси почеше да се присећају свега што је светица учинила од младости, речју, делом или помишљу. Притом су много тога измишљали, трудећи се да оклеветају преподобну. На крају је дошла смрт, сипала нешто у чашу и принела светој да испије, а после јој је, узевши нож одсекла главу. “Ах, чедо моје,” наставила је причу преподобна Теодора, “како ми је тад било тешко, тешко! Тог тренутка смрт је ишчупала моју душу која се брзо одвојила од тела, слично као што птица брзо искаче из ловчеве руке ако је он пушта на слободу.” Блистави анђели су прихватили душу преподобне и почели да се пењу са њом на Небо док је тело остало да лежи на земљи као бачена одећа. Док су светли анђели држали душу преподобне зли дуси поново приступише рекавши: “Имамо записане многе њене грехове, одговарајте нам за њих.” И тада анђели почеше да набрајају сва добра дела која је света учинила: њено милосрђе, мирољубивост, љубав према храму Божијем, стрпљење, смирење, постове и многе друге подвиге из живота преподобне. Затим се појавио и преподобни старац Василије и почео да говори анђелима: “Покровитељи моји, ова душа ми је много послужила, тешећи моју немоћ и старост. Молио сам се за Њу Господу и Он ми је даровао ову утеху.” Притом је преподобни Василије дао анђелима некакав ковчежић додавши: “Када буде требало да прођете ваздушна митарства

искупљујте је узимајући из овог ковчежића и дајући лукавим и злим дусима.” Анђели узеше преподобну и упутише се увис према Небесима, као да узлећу у ваздух. На путу су одједном срели прво митарство, које се назива митарством Празнословља и Псовања. Мучитељи су тражили да се да одговор за све што је преподобна Теодора некада лоше говорила, кривили су је за непристојан смех, подсмех, за непристојне песме. Све је то света заборавила, јер је много година прошло откад је почела да води богоугодан живот. Али су је анђели заштитили.

Изнад тога се налазило митарство Лажи. Зли дуси који су се тамо налазили били су врло гадни, одвратни и свирепи. Они су јаросно почели да клевећу светицу, али су им анђели дали нешто из ковчежића и проšli мимо њих.

Кад је преподобна дошла до трећег митарства Осуде и Клевете иступио је један старији зао дух и почео да прича којим је лошим речима преподобна оклеветала неког у свом животу. Причао је много тога лажног, али је зачуђујуће било то како су детаљно и тачно зли дуси запамтили и оно што је преподобна заборавила.

Слуге четвртог митарства – Прождрљивости и Пијанства, као грабљиви вуци били су спремни да прождру светицу, сећајући се како је јела изјутра не помоливши се Богу, како је јеле пре ручка и вечере без мере и нарушавала постове. Покушавајући да ишчупају Теодорину душу из руку анђела, један од злих духова рече: “Ниси ли ти на светом крштењу Господу Богу својему обећала да ћеш се одрећи сатане и свих дела његових и свега што припада сатани? Давши такав завет, како си могла да чиниш оно што си чинила?” И зли дуси су побројали чак све чаше вина које је преподобна Теодора испила у току целог живота. Кад је она рекла: “Да, то је било и тога се сећам,” анђели су поново дали део из ковчежића светог Василија, као што су урадили на сваком митарству и упутили се даље.

“Да ли људи који се налазе на земљи знају шта их чека овде и са чиме ће се срести после своје смрти?” упита преподобна Теодора анђеле. “Да, знају,” одговори јој анђеоло, али насладе и обмане живота тако јако делују на њих, тако заокупљају њихову пажњу, да они и нехотице заборављају на оно што их чека после гроба. Добро је онима који не заборављају Свето Писмо и који дају милостињу или чине нека друга добра дела, која могу да их искупе од вечних мука и пакла. Али тешко онима који живе безбрижно, као да су бесмртни мислећи само о утроби и гордости. Ако их смрт затекне изненада погубиће их неповратно, јер они неће имати никаквих добрих дела која би их заштитила, душе тих људи ће мрачни кнезови ових митарстава после силних мука одвести у тамна места пакла и држаће их тамо до Христовог доласка. Тако би и ти, Теодоро, пострадала да ниси од угодника Божијег Василија добила дарове који су те овде спасили од свега лошег. У таквој беседи стигли су до петог митарства – Лењости, где се грешници муче за све дане и часове проведене у нераду. Ту се задржавају готовани, они који су били лењи да иду у храм Божији у дане празника. Ту се испитује малодушност и немар како мирјана, тако и духовних лица и испитује се свачији немар сваког о својој души. Многи одавде бивају гурнути у провалију. Анђели су недостатке преподобне надоместили даровима светог Василија и упутили се даље.

Шесто митарство – Крађе – прођоше слободно. Такође и седмо митарство Среброљубља и Шкртости анђели прођоше без задржавања јер је, по милости Божијој, преподобна увек била задовољна оним што је Бог давао и усрдно делила сиромашнима свој иметак.

Дуси осмог митарства – Подмитљивости који муче за подмићивање и ласкање од злобе су шкргутали зубима кад су анђели пошли поред њих, јер нису имали ништа против преподобне.

Девето митарство – Неправде и Сујете, десето – Зависти и једанаесто – Гордости анђели прођоше слободно.

Ускоро су на путу срели дванаесто митарство – Гнева. Најстарији дух, препун гнева и гордости нареди слугама да муче и мрцваре преподобну. Зли дуси су буквално поновили све речи преподобне које је изговорила у гневу, сетили су се чак и како је с гневом гледала своју децу или их строго кажњавала. На све то анђели одговорише давши нешто из ковчежића.

Као разбојници ускочише зли дуси тринаестог митарства – Злопамћења, али ништа не нашавши у својим записима горко заплакаше. Тада се преподобна осмелила да упита једног од анђела одакле зли дуси знају ко је у животу шта лоше урадио. Анђео је одговорио: “Сваки хришћанин на светом крштењу добија анђела-чувара који га невидљиво штити од свега лошег и учи га свему добром, који записује сва добра дела, која је тај човек учинио. С друге стране, зли анђео у току читавог живота прати људска зла дела и записује их у своју књигу. Он записује све грехове за које се, као што си видела, испитују људи, који пролазе митарства и иду на Небо. Ови греси могу да не дају души да уђе у рај и да је одведу право у бездан у којем живе сами зли дуси. И тамо ће ове душе живети до Другог доласка Господа нашег Исуса Христа, ако немају добрих дела која би их могла ишчупати из руку ђавола. Људи који верују у Свету Тројицу, причешћују се што је могуће чешће Светим Тајнама Тела и Крви Христа Спаситеља одлазе право на Небо без икаквих препрека. Свети анђели Божји су њихови заштитници и свети угодници Божји се моле за душе људи који су праведно живели. О нечастивим и зловерним јеретицима који у животу не чине ништа корисно, нико се не брине и у њихову заштиту анђели не могу ништа да кажу.

На четрнаестом митарству – Разбојништва до којег су стигли анђели, испитивали су свакога ко је некога гневно ударио, ошамарио или тукао неким оруђем. И ово митарство су анђели слободно проšli. Изненада су се нашли на петнаестом митарству – Чаробњаштва, врачања (гатања), тровања, призивања злих духова. Овде се налазило много змијоликих духова који за циљ постојања имају да наведу људе на саблазан и разврат. По благодати Христовој преподобна је брзо прошла ово митарство. После овога је упитала да ли човек за сваки грех који почини у животу бива мучен на митарствима или постоји могућност да он још у животу изглади грех, да се очисти од њега и не буде мучен на митарствима. Анђели су одговорили преподобној Теодори да не испитују све тако подробно, већ само оне који се, као она, нису искрено исповедили пред смрт. “Да сам исповедила духовном оцу без сваког стида и страха све оно грешно и добила опроштај,” рече преподобна Теодора, “несметано бих прошла кроз сва ова митарства и не би ме мучили, али пошто нисам хтела искрено да исповедим оцу своје грехове, сад ме овде муче. Наравно, много ми је помогло то што сам се целог живота трудила и желела да избегнем грех. Онај ко се усрдно труди да се покаје увек од Бога добија опроштај, а кроз то и слободан прелазак у загробни живот. Зли дуси, који се налазе у митарствима заједно са својим записима, отворивши их, не налазе ништа написано, јер Свети Дух све написано чини невидљивим. И они виде и знају да је све што је записано изглађено захваљујући исповести и врло су тужни. Ако је човек још жив труде се да на том месту поново напишу неке друге грехове. Велико је уистину спасење човека у исповести! Она га спашава од

многих неприлика и несрећа, омогућава му да неометано прође кроз сва митарства и приближи се Богу. Неки се не исповедају у нади да ће бити још времена и за спасење, и за опроштај грехова. Неки се једноставно стиде да духовнику на исповести кажу своје грехове – баш такви ће бити строго кажњени. Има и таквих који се стиде да све кажу једном духовном оцу, него бирају неколико духовника и откривају једне грехове једном, друге другом и тако даље. За такву исповест ће бити кажњени и доста ће морати да претрпе при преласку из митарства у митарство.

Неприметно се приближило шеснаесто митарство – Блуда. Мучитељи су били запањени што је света неометано дошла до њих, и када су почели да говоре шта је она учинила у животу дали су много лажних тврдњи наводећи као потврду многа имена и места. Исто тако су поступиле слуге седамнаестог митарства – Прељубе.

Осамнаесто митарство је Содомско, где се људи муче за све противприродне блудне грехове и инцесте, сва најодвратнија тајна дела о којима је по речима апостола, срамота и говорити. Њих је преподобна Теодора брзо прошла. Кад су дошли на још већу висину, анђели јој рекоше: “Видела си страшна и одвратна блудна митарства. Знај да их ретка душа слободно прође. Сав мир је огрезао у зло саблазни и прљавштину, готово сви људи су сластољубиви, “мисао срца човјечијега је зла од малена” (1 Мојс. 8, 21). Мало је оних који умртвљују своје плотске похоти и мало је оних који су слободно прошли кроз ова митарства. Већина гине кад дође овде. Власти блудних митарстава се хвале да оне више од свих осталих митарстава попуњавају огњену својту у паклу. Захвали Богу, Теодоро, што си прошла мимо ових блудних мучитеља по молитвама твог оца. Више страха нећеш видети.”

На деветнаестом митарству – Идолопоклонства и сваке јереси преподобну ни за шта нису испитивали. У последњем, двадесетом митарству Немилосрдности и округности били су записани сви они немилосрдни, округни, сурови и они који мрзе. Душу човека који није поштовао заповести Божије о милосрђу, одавде бацају у ад и затварају до свеопштег васкрсења. Као досадне пчеле долетеле су слуге суровог демона, али не наставши ништа код преподобне одоше. Радосни анђели провели свету кроз Небеска врата. Када уђоше у Небо вода која је била над земљом се разишла, а позади се поново спојила. Ликујући збор анђела је срео светицу и повео је ка Престолу Божијем. Кад су ишли на њих су се спустила два Божанствена облака. На неописивој висини је стајао Престо Божји, тако бео да је просветљивао све оне који су пред њим стајали, и “Све што се тамо налази је такво да је то није могуће ни схватити ни објаснити; ум бива помрачен недоумицом, и сећање се губи, и ја сам заборавила где се налазим,” тако је казивала преподобна Теодора. Она се поклонила невидљивом Богу и зачула глас који је наредио да јој покажу све душе праведних и грешних и да јој после тога дају мир.

После приче Теодора је провела Григорија по Небеској обитељи, увела га у дворац, у врт, где је он, запањен благом пожелео да о њима сазна нешто више, али му је преподобна рекла да све то неземаљско у удео стиче онај у земаљском животу претрпи многе боли и напасти, ко чува заповести Христове и тачно их извршава. Тако се Григорије, поклонивши се светици вратио кући и почео да размишља о ономе што је видео. Плашећи се да то није искушење злих духова, пожурио је код учитеља, преподобног Василија, али га је овај предухитрио сам испричавши све оно што је Григорије видео и замолио га је да запише оно што је видео и чуо на корист ближњих.

Мислимо да ће сваки хришћанин који се каје наћи у овој причи огромну корист за себе, да ће се са страхом замислити над оним што га чека после упокојења и да ће док има времена пожелети да поново трезвено процени свој живот, своје поступке, речи и мисли и да ће брже исповедити све оно грешно, без тајења, одбацивши неодлучност.

Блудни грех

Читајући повест о митарствима обратимо пажњу на оно што су свети анђели открили о блудном греху – да највише душа бива задржано и мучено на овом митарству и најчешће одавде гурнуто у пакао, јер је читав род људски крајње блудан и сладострасан, неуздржан и развратан и тако да се ретко може пронаћи иједан човек који нема везе с овим смрадним грехом. И читајући древну историју човечанства у књигама Старог Завета видимо колико је пута управо телесни разврат уништавао народе и земље, изазивао Божји гнев и погубљење. Тако је у потопу било уништено цело човечанство изузимајући осам душа, и то је била казна за разврат; врелим сумпором је била спаљена Содомска земља са свим становништвом – пет градова у плодној долини богатој земаљским даровима земље где се сад налази Мртво море, море у којем нема рибе, а уколико и доспе из Јордана одмах умире у његовим водама. Околина је мртва, огољена, лишена живота, покривена прашином и пепелом, чак је и ваздух овде крајње нездрав. Ето, такав је надгробни споменик гнев Божји подигао изнад гроба развратног народа који је заборавио на сваки стид, то је споменик греху и подсећање нас на муке које чекају сличне грешнике у вечности, ево колико је одвратан блудни грех пред Богом! Из Светог Писма знамо да ниједан блудник неће ући у Царство Небеско, био то прељубник, онаниста или починитељ инцеста, не говорећи већ о мужеложницима, содомистима и сличним грешницима.

Међутим, наше време сва времена превазилази по масовној разузданости, по дубини разуздраности и бестидности разврата. Већ је свих пет светских континената оскрнављено овим гресима због којих је било спаљено и у пепео претворено, потопљено сланим и отровним водама пет градова долине Ситим. И ми не заборављамо да ће пред крај света цела земља бити спаљена због сличног одступања од заповести Божијих, због разврата, обесног блуда, због поклоњења сатани, због извршавања његових дела.

А до какве помаме је ова изопаченост дошла у наше дане! Већ се огромни скупови очајних развратника обједињују у нечастива друштва, стварају некакве своје клубове, своје фирме, своју уметност, читавом свету диктирају своју моду и укус, чак издају књиге са саветима праћеним илустрацијама – како се најистанчаније предавати овој изопачености, како најтеже оскрнавити, понизити, обешчастити своја тела и душе, како их највише удаљити од Бога, учинити тешко излечивима, како на њих утиснути печат ђавола. За ширење ове саблазни користе се сва савремена достигнућа, сва средства утицаја савремене науке на људске душе: телевизија, биоскоп, часописи, новине, реклама, музика, сликарство, књижевност, све ово је уз помоћ савремене технике је уобличено тако јарко, упечатљиво и “опипљиво”, да се као ошгар танак и дугачак нож урезује у свест, потреса осећања, улази дубоко човеково срце; налик отровном гасу, пуштеном у лице збуњене жртве пљачке, ово изненадно паралише, мути разум, продире у читаву унутрашњост, улази у крв, лишавља живота или на много година трује душу и тело. Већ и најмања деца виде и знају све о најодвратнијим полним изопаченостима, што су некада знали само потпуно изгубљени пали људи. А сада се већ деца, као они содомски младићи јако труде да подражавају одраслим нитковима, да се дотакну смртоносног отрова, да окусе

смртоносни плод од којег ће за читав живот (ако чак и почну покајнички рад и покушају да се очисте) на њиховим душама остати тешка рана - чир, јер ниједна греховна зараза не урања тако дубоко у срце као разврат, тим пре разврат који је доживљен у детињству.

Пропагатори ове отровне хране без сумње се могу сматрати тешким преступницима, горима од убица и разбојника. Онај ко се (имајући такву могућност) не бори против порнографског бунила које тако лако улази у сваки дом, као загађени ваздух са улице кад су прозори отворени, ко се не штити сам и не штити друге, нарочито децу јесте саучесник у тешком злочину (као онај ко, видевши човека, који стоји на прузи док на њега јури воз није викнуо и није га извукао, већ је мирно гледао његову смрт). “Хришћанин” који се заноси сличном “забавом”, гледа порнографске фотографије, филмове, и т.сл. није хришћанин! Свето Јеванђеље нам јасно преноси реч Божију: “Чули сте како је казано старима: Не чини прељубу. А ја вам кажем да сваки који погледа на жену са жељом за њом, већ је учинио прељубу са њом у срцу своје” (Мт. 5, 27-28). У Старом Завету израиљском народу је био дат закон да се до смрти каменују, а затим спале сви блудници. А данас у друштву које себе најчешће назива “хришћанским” за стид и срамоту се не сматрају блуд и разврат него невиност! Многи млади људи који своја тела још нису оскрнављивали блудом се стиде својих другова и труде се да се покажу развратнима, траже могућност да што пре спознају грех, да би се затим похвалили пред вршњацима, да би задобили неко њихово поштовање, - и то нису ретки већ свеопшти случајеви.

Како често данас свештеник заједно са таквим несрећним младим човеком који је подлегао разврату, али тражи лечење, много и напорно мора да се труди, да пати и покушава да достигне оздрављење, и како често напори не постижу циљ, јер је такав грех већ толико усвојен, средина тако погодује греху, а вере и страха је тако мало у савременом свету. Остаје само да се вапије, да преклиње, моли и упозорава: Бога ради, ради спасења душе, ради вечног живота - немојте сејати од самог почетка семе овог греха, не тружте своја срца. Хоће ли се касније наћи довољно суза покајања да се залије тај пламен страсти који тако се лако распаљује у наше врело време, кад је унаоколо све постало суво, кад су нестали страх Божји, вера и очекивање будућег живота, а свуда је само сладострашће и царство похоте ?!

Свети митрополит Димитрије Ростовски разматрајући подробно догађаје описане у Књизи Постања дуго се задржава на анализи страшне казне која је задесила Содомљане и њихове суседе, приказује страшну слику овог греха, његову одвратност, његову погубност, његово проклетство. Навешћемо овде изводе и скраћене делове овог дела светог оца.

“Где људи, изменивши природу људску постају слични свињама које воле гној и кал, одатле одлазе анђели Божји, а уместо анђела таквима се приближавају демони и ступају с њима у друштво. Такве људе зли дуси воле и моле Христа да им дозволи да у њима живе, као у свињама гергесинским и њима то буде допуштено, они се усељавају у њих и терају их у смрадну и скаредну Содомско језеро пропасти, и чак их даве у бездану пакленом..

Содомски грех је највећи, најтежи и најљући грех који највише гневи Бога и који је већи од осталих грехова који вапију на небо. За такав грех Бог не само што ће вечно казном мучити у паклу него је наредио да се такав грешник погуби (3 Мојс. гл. 20) И сам Он је као прву казну огањ пустио на Содомљане дајући пример да такви људи и касније треба да буду погубљени без милости.

Када прељубна страсна похота блудна некога победи пређе му у навик у она заслепљује човека: ако и не чини слепима телесне очи човека, она ипак уништава његове умне очи тако да не он види ни Бога ни људе, ни себе самог. Јер, такав се човек ни Бога не боји, ни људи не стиди и ни себе не штеди, већ упада у блудну јаму као слепац и гине...

Бог се много гневи на човека који се скрнави блудним грехом, јер тај не само што преступа заповест Божију која забрањује прељубу него и Самом у новој благодати Сину Божијем Христу Спаситељу нашем велику увреду наноси "чинећи уде Његове", како каже апостол "удовима блуднице", јер су тела наша удови Христови: онај ко скрнави своје тело блудом, удове Христове у себи скрнави.

Ако у она древна времена пре оваплоћења Христовог и пре даривања закона на Мојсијевим таблицама Бог није поштедео блуднике, него је неке потопом истребио, неке огњем и каменом градом, посланим с неба погубио, како ће их поштедети сада кад је закон Божји проповедан, кад Христос већ живи у људским телима, када и грађански закони забрањују блудна дела и кад су свуда за таква дела утврђене страшне казне? Мада дуготрпеливи Господ не посеца спремљеним мачем Свог непријатеља, не убија га у самом блудном делу, очекујући његово покајање, ипак ће наступити време кад ће Он "умити руке Своје у крви грешника" (Пс. 58, 10) ако се овај не покаје. Дешава се и да грешника у самом делу греха затекне гнев Божји и неочекивана смрт, јер је и потоп затекао васељену кад су се људи женили и посезали, и на Содом је неочекивано почела да пада огњена киша и многе је затекла на том делу. И у данашње време кад блудник чини свој грех, Бог се гневи и љути на њега и као на Свог непријатеља, мач казне Божије виси над оним ко греша, ад под њим разјапљује своје чељусти, пакао огњени гори за њега, и црви неуморни се за њега множе, тама паклена и тартарске муке га чекају, демонске руке су спремне да га зграбе и зграбиле би га истог часа кад им Бог ово не би бранио. Анђели свети се гнушају, гледајући његово безочно дело окрећу главу, свеци, видећи ово, анђеочувар плаче, демони се радују, а блудник својим умом уопште не размишља о томе, јер је слеп и не види Бога и вечиту казну коју му спрема гнев Божји.

Својим заслепљеним умом блудник не види људе, односно не стиди их се, као да их не примећује, иако и зна да су свима позната његова безакоња и да му се сви смеју он за то не мари изгубивши стид. Нису случајно стари Грци, будући у идолопоклонству приказивали блудну страст у лику младића којег они називају Купидон као слепог и наог, чије су очи покривене марамом и завезане, а цело тело је без икакве одеће: они су у лику овог младића приказивали бестидност у блудним делима која се не брине о својој голотињи и објављивању својих дела другима. На крају, својим заслепљеним умом блудник не види ни самог себе, то јест, не брине се о својој јаловости, не види колика је величина добара којих се лишава и уништава своја трострука блага: или спољашња која има од фортуне или која је срећом и успехом добио; или природна телесна блага; или на крају, блага унутрашња, душевна и духовна.

Блудна разузданост не унесрећује само једног човека и не лишава само њега пролазних блага, већ и целе градове и државе разара и пустоши, одузима жезал царевима и чини да војна сила постаје немоћна и нечасна. Разуздани блудник уништава и природна добра свог тела као што су телесно здравље, лепота лица, лепота очију, пријатност гласа, бодрост, храброст, чврстина и снага. Све ово од разуздане похоти у човеку слаби, јењава, као цвет вене и пропада. А најчешће неког од таквих нападне нека скаредна и веома мучна болест, француска губа која се тешко лечи. Кад та болест нападне човека она као неуморни црв прождире цело тело и покрива га чиревима од главе до пете, испушта

одвратан смрад и чини да човек свима постане мрзак. Блудник уништава и свој плод који би морао бити створен у законитом и часном браку у славу Божију изливши семе у блудницу, као у мочвару. Сваки прељубник уништава и истинску љубав и савез са својом супругом, јер ова, кад сазна да је муж vara почиње да га мрзи и да га се гнуша, а друга и сама почиње да vara мужа за инат. На крају, овакав траћи и године свог живота, јер када је блудник разуздан, у њему се од блудних дела смањује снага, скраћују се дани његовог живота и он пре времена стари и умире. Али чешће долази до смрти од тровања или убиства. Јер се појединци због блудница туку до смрти, као што су се због Таисије, египатске блуднице предивног лица, многи свађали и тукли, проливши своју крв на прагу њеног дома.

И сва унутрашња душевна добра пропадају кад човек огрезне у блудним страстима. Њега изневерава сећање, разум се помрачује, и слободна воља почиње ропски да служи његовим страстима, кад њиме завлада овај грех, на који се он већ навикао такав човек “што неће оно чини” (Рим. 7, 19). Сва она добра и богоугодна дела којима се заслужује спасење у таквом човеку слабе и претварају се у супротна.

Али највећи губитак за христољубиву душу састоји се у лишавању Божије благодати, јер га, ако се не покаје, она напушта и за њега постаје немогуће усиновљење Божије, наслеђивање Царства Небеског, дружење с анђелима и општење са свецима, вечна владавина са Христом и јако прижељкивано лицезрење Бога, у Којем је све весеље и радост, све блаженство и наслада за свеце Божије. На крају, он бива кажњен и вечним мукама, огњем наугасивим и црвом неуморним, адском тамом и тартаром, од којег и сам сатана дрхти. Међутим све ово он, као слепац не види и не жели да види, не разматра, и не расуђује, и не штеди себе спремајући себи тако љуте муке.

“Тада пусти Господ на Содом и на Гомор с неба дажд од сумпора и огња” (1 Мојс. 19, 24)... Ово камење које је падало с неба био је ватрени сумпор. Уистину, тешка казна, јер сумпор гори више од било које друге материје, гори ужасним огњем, а уједно испушта и неиздрживи смрад. Тако се испоставило да ова казна одговара смрадном содомском греху: за плотско распаљивање – огањ, за смрад греха – смрад сумпора.

Содомска земља је личила на Рај Божји, као и Јорданска, све док Содомљани нису разгневили Бога и нису навукли на себе и на целу земљу Божију казну, као што је написано “Тада Лот подиже очи своје и сагледа сву равницу Јорданску, како цијелу натапаше ријека, бјеше као врт Господњи, као земља Мисирска, све до загора, прије него Господ затр Содом и Гомор” (1 Мојс. 13, 10). А кад ју је задесио гнев Божји и Господ послао на грешнике огањ и уништио их, цела њихова земља је претворена у пустињу. И као што је она раније била слична рају по својој лепоти и обиљу плодова, тако је после тога постала слична адској земљи – ружна, јалова, мрачна и отровна. Бојмо се, људи, ми који смо дрски и без страха гневимо Бога својим прљавим греховима и безакоњем, да и нас не задеси казна Божија! Задесиће нас сигурно ако се не покајемо. Ако у овом веку избегнемо казну у следећем нећемо, јер грех који није очишћен покајањем неће остати без казне или у пролазном или у вечном животу.

Разорени Содом представља слику наше душе. Као што је он пре коначног гнева Божијег био налик рају, а потом, када је због грехова од изгубио милост Божију и кад је био подвргнут казни, постао је сличан паклу, загушљив, смрадан, пуст, безводан и бесплодан, - тако и наша душа пре свог разврата и пре одавања гадостима јесте као рај: Бог у њој живи, Дух Свети у њој почива, анђели свети је чувају, реке благодати Божије је напајају, духовни плодови се умножавају. Али чим падне у јаму греха, не потруди се да

устане из њега, већ почне још дубље да упада из греха у грех, она почиње да личи на пакао: Бог одлази од ње, Дух Свети се жалости, Анђели се окрећу и суше се реке благодати Божије, пропадају духовни плодови и она постаје бесплодна, пуши се од греховног смрада и повећава у себи пламен греховне похоти. Душа је блажена само због тога што је за њу могуће (што за Содом више није могуће), да ако пожели, поново из подобја пакла путем покајања поврати рајску лепоту.”

Прељуба

Прељуба је грех неслободног с неслободном, односно мужа који има закониту жену, са женом која има свог мужа, или пад слободног са заузетом, или обрнуто.

Прељуба је повреда и скрнављење туђе и своје брачне постеле. Ако су оба лица заузета онда обоје истовремено скрнавље и своју и туђу постелу, не чувајући у свом законитом браку веру и љубав и преступају границу закона: зато грех прељубе подлеже већој осуди него грех блуда.

Пад оваквих људи представља велик и тежак грех, који не само што садржи тежину и прљавштину блуда, већ и законити брак вређа, скрнави и жалости Творца и Законодавца Бога. Прељуба раздваја оно што је Бог саставио, расеца напола једно тело и наноси увреду тајни супружанства. Због тога је грех прељубе двоструко већи од греха блуда и кривица за њега је већа од овог другог. Јер блуд скрнави само два слободна лица – блудника и блудницу, а прељуба се односи на четворо: два лица она скрнави, а друга два вређа. Зато свети Василије Велики за блудника одређује епитимију и подвргава га забрани причешћивања од 7 година, а прељубник од 15 година (види Крмчију, 58. и 59. правило). А свети Злаотуст сматра да је прељуба већи грех од разбојништва, јер не патимо тако јако кад односе нашу имовину као када се поткопава брак” (на Посланицу Солуњанима 4, 6). Прељуба у Старом Завету није била удостојена помиловања и опроштаја и никаквим жртвама није могла бити очишћена: ово се не помиње у књизи Левит, у којој се описује какве жртве треба приносити за очишћење и шта онда следи? – смртна казна и ни на који други начин се овај грех није искорењивао и чистио у Божјим људима већ само смртном казном (3 Мојс. 20, 10; 5 Мојс. 2, 22).

Прељуба је, чак и ако није откривена ипак праћена сталним унутрашњим мучењем и грижом савести: унутрашњи црв стално гризе, разобличава, исцрпљује и доводи до очајања. Ако се прељуба открије за њом следи велики стид, брука, неукротива јарост мужа чија је част оскрнављена, гнев сопствене жене онога ко је згрешио и достојна казна по праведном суду.

Грех прељубе се у свим народима строго кажњавао љутим казнама или мукама: Опелије, римски цар је наређивао да се прељубник и прељубница свежу и заједно баце у огањ. Август, Тиберије, Домицијан, Аурелије и Север су за прељубу одредили следећу казну: треба спустити врхове два дрвета, везати за њих ноге кривца и онда их пустити. Тако се тело грешника или грешнице кидало на делове. Други римски цареви су мужу дозвољавали да без икакве казне убије жену и прељубника ако их затекне како греше. Старогрчки цар Сенадије је дао закон да се секиром одсеку главе мушкарца и жене затеченик у прељуби. Саксонци су терали прељубницу да се сама обеси, а њен труп су палили и вешали прељубника изнад ове ватре. Египћани су прељубника тукли гвожђем наносећи му хиљаду рана, а прељубници су одсецали нос. Кумани су голу жену стављали на магарца, водили је по целом граду и тукли, Бразилци су такве жене или убијали или

продавали као робиње. На другим местима су женама одсецали нос и уши, а мушкарцима удове за прељубу. Многе друге љуте казне прељубника су постојале у различитим земљама.

Данас су међу хришћанима такви греси толико многобројни, али за њих није предвиђена смртна казна. Уопште, овај грех се данас слабо кажњава, и једино ће Сам Праведни Судија казнити за њега у будућем веку.

Одакле потичу ове велике несреће које су нас задесиле са свих страна? Због наших грехова бије нас освета Божија, а ми не желимо да спознамо своју кривицу и да се покајемо.

Пијанство

У делима светитеља Димитрија Ростовског среће се веома корисна, поучна, застрашујућа и отрезвљујућа поука онима који имају слабост према алкохолним напицима. И ова страст је у наше време постала једна од најраспрострањенијих и виновница мноштва зала, патњи, несрећа и безакоња. Због тога ћемо овде навести скраћено разматрање светог оца с циљем да изазовемо покајање и жељу да читалац савлада ову болест, ако од ње болује.

“Невино је вино, али је проклето пијанство” (Прич.Сол. 20, 1) које проузрокује велику штету, о чему нема потребе ни говорити, јер то свако може да види из свакодневног искуства.

Философ Анахарсис који је био славан међу старим Грцима говорио је да виноградна лоза рађа три грозда: прво је грозд задовољства, друго је грозд опијености, а треће је грозд туге. Ово је он објашњавао тиме што вино које се пије у незнатној количини представља задовољство и корисно је за човека, јер гаси жеђ, корисно је за стомак (грчки – желудац – *Ред.*) и весели срце, док у великој количини пиће човека опија, проузрокује многобројне препирке, распирује љутину и подстиче на свађе и тучу, за чим следи велики јад.

...Пијанство је уистину содомогорски виноград и нема других гроздова до гроздова жучи, туге, препуне змијског и аспидског отрова, који рађа јарост, јер какав је врт такви су и његови плодови!

Први грозд жучног опојног винограда састоји се у помрачењу ума, у померености разума и разарању памети, јер сила пијанства, дижући се од желуца пуног вина према глави помрачује мозак и узнемирава ум. Зато се дешава да многи у свом пијанству не знају за себе, и не знају шта раде и шта говоре, као безумници, а ако их задеси нека несрећа или нешто срамно или задобију ране, они се ујутру не сећају.

Други грозд јесте бестидност, јер се пијан човек никога не стиди, већ, изгубивши стид изговара псовке, скаредне, хулне, бестидне и ружне речи, недостојне невиних ушију, а његова уста су као неки празан свињац препун смрадног гнојива, његов језик постаје сличан лопати, којом се гнојиво избацује. Срце таквог човека не може бити ништа друго до скривено место многих зала, одакле не може проистећи ништа добро, ако што се каже у Јеванђељу “Зао човјек из зле ризнице срца својега износи зло, јер уста његова говоре од сувишка срца” (Лк. 6, 45).

Трећи грозд опојне винове лозе је одавање тајне, јер све оно што трезан чува дубоко у срцу, покривши ћутањем, без обзира на то да ли су то његове личне тајне или тајне које му је неко поверио, све то пијани човек свима обзнањује. Осим тога, и свега

онога што је давно учињено и што је пало у заборав он се присећа и васкрсава као мртваца. Такав човек личи на бачву пуну новог напитка у којој се у шумећем и кипућем пићу квасац не задржава на дну него се подиже увис и пошто га унутрашња топлота тера из бачве он се прелива. Слично овоме у пијаном човеку сила пијанства мути тајне срца и истерује их напоље. Он својим устима открива тајне. Као што се избацује храна из желуца пуног пића, и тајне се избацују се бљевањем. Код пијаног се обоје, односно и храна и тајне, претварају у бљувотину.

Четврти грозд опојне содомско-гоморске винове лозе је распаљивање похоте за телесно општење. Зато апостол и саветује: “Не опијајте се вином, у њему је разврат” (Еф. 5, 18), и свети Василије Велики каже: “Несумњиво је да од вина, као из неког извора проистиче необузdana похот, која у многоне превазилази чак и помамност свих бесловесних бића у односу према женском полу, јер бесловесне животиње не прелазе границе природног, а они који се опијају вином у мушкарцима траже женски пол, а у женама – мушки пол.”

Пети грозд, препун змијског и аспидског отрова јесу јарост, гнев, непријатељство, свађе, туче и крвопролића. Пророк Осија каже: “Почеше се кнезови жистити од вина, и то не само кнезови него и прости људи напивши се вина усташе једни на друге јаросно”. Зато и Приточник (онај који говори у причама – цар Соломон – *Ред.*) изражава осуду: “Коме: јаох? коме: куку? коме свађа? коме вика? коме ране ни за што? коме црвен у очима? Који сједе код вина, који иду те траже растворена вина (Сол. 23, 29-30). И Сирах поучава: “У вину немој претерати, јер је многе вино погубило: пећ куша гвожђе у каљењу, тако и вино срца гордих у пијанству”. И још овај исти каже: “Несрећа је за душу вино кад се много пије и са гневом и клеветом оно ће умножити јарост безумника” (Сир. 31, 29-30, 34-35).

Шести жучни грозд опојног вина јесте нарушавање здравља, слабљење телесне снаге, трњење руку, главобоља, слабљење вида, болест желуца, уздаси, болести, превремена старост, скраћивање живота и рана смрт.

Седми грозд је траћење имовине, пропадање богатства и одсуство добити. “Пијани радник,” каже Сирах, “неће бити богат” (Сир. 19, 1).

О како је много оних који су од великог богатства дошли до крајње беде. Као пример може да послужи блудни син.

Осми кисели грозд представља лишавање спасења, јер пијанство уништава, како материјална имања тако и духовна богатства. Оно се усуђује на сваки грех, јер се човек у пијаном стању не стиди, не боји и не гнуша греха којег се трезан човек гнуша и боји или стиди. О томе јасно говори свети Златоуст: “Пијанство, ако у неком и нађе целомудреност и стид, и разум и кротост, и смиренумудрије све обара у бездан престапа закона.” Истину каже апостол: “Пијанице неће наслиједити Царства Божијега” (1 Кор. 6, 10).

Девети жучни грозд је гнев Божји, јер онај ко се опија, престапајући заповести Божије, подстиче Бога на гнев својим гресима. Због тога пророк Исаија узвикује: “Тешко онима који ране, те иду на силовито пиће и остају до мрака док их вино распали. И на гозбама су им гусле и псалтири и бубњи и свирале и вино; а не гледају на дјела Господња и не виде рада руку Његовијех” (Ис. 5, 11-12). Таквима и пророк Јеремија каже: “Пијте и опијајте се, и бљујте и падајте, да не устанете од мача који ћу пустити међу вас” (Јер. 25, 27).

Десети и најгорчи грозд опојног винограда јесте несумњива погибелъ душе, јер други грешници кад се приближи час њихове смрти могу да се покају и да зажале због грехова имајући трезан ум. Како пијанац може, умирући да се покаје ако не зна за себе и

не зна да му се приближио неочекивани крај? Онај ко умире без покајања не може избећи пакао.

Ето какви су плодови овог содомо-гоморског винограда, то јест пијанства, чији укус испочетка човеку чини слатким, али се касније претвори у жучну горчину, и у отров змијски и аспидин.”

Све ово није речено да би се хулило вино, већ да би се укорило пијанство, јер је Бог вино створио на радост и здравље људима, а не за пијанство и штету. Свети Златоуст каже: “Вино је дато да бисмо се веселили, а не да бисмо правили изгреде, да бисмо се смејали, а не да бисмо били исмејани, да бисмо били здрави, а не болесни, да бисмо исправили слабост тела, а не да бисмо уништавали душевну снагу.” “Пијанство није од вина, већ од неумерене употребе: вино нам је дато само због телесног здравља, али препрека за ово је његово неумерено употребљавање.” Исти овај свети човек сматра да су пијанице због њиховог безмерног пијанчења нечасније од паса, магараца и других бесловесних животиња, јер ниједна животиња не једе и не пије више него што јој је потребно, и нико је не може принудити да једе или да пије више него што природа захтева. Човек који пије без принуде све више и више пуни своју утробу, тако да и сам себи штети.

Тако дакле, немој сматрати да овај грех није од велике важности, чак и ако не пијеш стално, већ само повремено; тим пре се чувај да се не би опијао више, јер ако имамо намеру да почнемо нов живот по хришћанском закону борба често постаје јача и оно што је раније било незнатно искушење, касније бива веома велико, око свих наших слабих тачака душе скупља се мноштво лукавих демонских ступица и клопки. Пијанство је опасније од других грехова зато што што почиње неприметно, а потом се у душу увлаче страшни позиви на грех који пијанац лако прихвата и испуњава на делу. Ниједан грех не почиње тако невино (наизглед) као овај и не доводи до толиких падова, најужаснијих и најтежих последица. Али и многобројни труд и напор је потребно издржати да би се превладала та страст, неопходно је искрено покајање и молитвено обраћање Господу и Његовим светима за Његову помоћ (нарочито често се за избављење од ове страсти људи моле светом мученику Вонифатију).

ПОУКЕ СВЕТИХ ОТАЦА О ПОКАЈАЊУ

Дакле, овде смо укратко поменули нешто о најраспрострањенијим и најштетнијим гресима данашњице (наравно, ни из далека не о свим), чија штетност се данас често потцењује и који се сматрају за “лаке”. Сад се укратко треба осврнути и на то како човек уопште да исправи себе, своје срце, одакле да почне, где да тражи корене греха, на шта више треба да обрати пажњу, каква страст из какве проистиче. О томе дивно говори светитељ Теофан Затворник у суботњој проповеди прве недеље Великог поста. Навешћемо овде један део.

О исправљању срца

Васпитање свега светог у себи је толико тешко и сложено, пут ка добру води кроз толико мноштво скривеног распућа да онај ко приступа добром подвигу самоисправљања обавезно претходно у мислима мора да одреди шта и како да исправља, да стално овај

план држи на уму и у срцу да би с њим, као с верним водичем, са што мање препрека и што сигурније довео до краја започето дело.

Дакле, као прво – шта треба да исправљамо у себи?

Готово све што је у нама. Грех воли неограничену власт. Ако га наше срце воли, он њиме потуно овладава и обузима целог човека својом злосрећном силом. За грешног човека и човечанство натпис је исти: “од пете до главе нема ништа здрава” (Ис. 1, 6). У то се свако лако може уверити ако послуша своје грешно срце. Тамо ће видети укоренењено семе зла, видеће изворе греха, исто као и оно у чему се он испољава. Самољубље је семе свег моралног зла. Оно лежи на самом дну срца. Човек би по својом призивању требало да заборавља на себе и у свом животу и делатности – морао би да живи само ради Бога и људи. Освећујући своју делатност њеним приношењем као захвалне жртве Богу Спаситељу, он би требало да је остварује у корист ближњих и на њих да излива све ма шта да добије од Штедрог Бога. Овде не бива једно без другога: не може човек да воли Бога, а да не воли ближње, и не може да воли ближње, а да не воли Бога, исто као што човек који воли Бога и ближње не може да се не жртвује у славу Божију и на добробит ближњих. Али када се човек мишљу, срцем и жељом одвраћа од Бога, а самим тим и од ближњих, онда се, природно, задржава на себи самом – себе ставља у центар, према коме све усмерава не штедећи ни Божанствени поредак ни добро ближњих.

То је корен греха! То је семе моралног зла! Оно се крије дубоко у срцу. Али растући и излазећи ближе ка површини срца, ово семе излази из њега у три вида, као у три изданка који су проникнути његовом снагом, испуњени његовим животом: у самоузношењу, похлепи и љубави према настрадама. Прво човека наводи да у свом срцу говори: ко је као ја; друго: хоћу свима да владам; треће: хоћу да живим ради свог задовољства.

Које као ја! Која душа није у себи осетила сличан покрет? У мислима се не узносе само они који су од природе обдарени узвишеним врлинама или они који су својим трудом успели да учине нешто важно и друштвено корисно. Уображеност је присутна у свимзрастима, звањима и сталежима. Она човека прати кроз све умне и моралне степене усавршавања; она се не потчињава никаквим спољашњим односима, и чак иако човек живи сам, непознат и удаљен од свих он је увек у свуда подложен искушењу самоузношења. Од када је у срцу прихватио прву обману змије “бићете као богови”, он је себе почео да узноси над свима, као да је Бог, почео је да ставља себе изнад оне црте на коју га је поставила природа и друштво – то је општа болест свих и сваког. Наизглед, шта има опасно у томе да се неко мало забави мишљу да је изнад овог, неког, другог трећег? Међутим, погледајте колико зла и колико мрачних последица проистиче из ове, по нашем мишљењу неважне мисли! Онај ко се мишљу и срцем узноси над свима, ако нешто и предузима, не предузима по гласу разума и савести, по саветима мудрих људи и поукама речи Божије, него по свом нахођењу, предузима зато што он тако хоће: он је својевољан. Ако остварује оно што је предузео све очекује само од себе: самоуверен је и охол; кад изврши сматра да је све сам урадио и отуда бива уображен, горд, надмен и назахвалан; поредећи себе са другима он увек жели да се у свему врши његова воља, да се све крће по његовом наређењу: властољубив је и склон насиљу; поредећи друге са собом не може да трпи њихов утицај ни у најскомнијем облику: пун је презира и непослушан; наилазећи на нарушавање своје воље он губи власт над собом, ако је увређен он гори од жеље за осветом: жуди за почастима и славом када је слабог карактера; лицемеран је и сујетан кад је слабе душе; дрзак је, самовољан, умишљен склон оговорању кад је низак. Ево у каквим

се облицима испољава самоузношење, ево колико му греховних покрета дугује своје постојање! Једва да постоји неко ко се неће пронаћи у једном или другом.

Хоћу да све буде моје! – замишља похлепни, - и ево друге гране основног моралног зла. У њој се најлакше се открива дух самољубља: похлепан човек неће рећи ни речи, неће учинити ни корак, ни прстом мрднути ако из тога не може да извуче неку корист. Код њега је све тако срачунато, тако је све испланирано, свему је дат такав ток да и време и место и ствари и лица – све чега се дотиче његова рука и мисао носи у његову ризницу сличан данак. Лична корист, интерес, је основна полуга која увек и свуда доводи брзо покреће цело његово биће, и он је спреман да све претвори у средство за своје циљеве: тражиће све већи степен достојанства и части, ако има користи, преузеће најтежу дужност, ако то доноси већи доходак, одлучиће се на сваки труд, неће ни јести ни пити само да оствари своју корист. Он је или користољубив или похлепан или шкрт и само под јаким утицајем сујете може да воли блесак и раскош. Његова својина му је дража од самог њега, дража му је од људи и Божанственог поретка. Његову душу као да су прогутале ствари и он не живи ради себе него ради њих. То је сила и власт друге гране злог семена – самољубља! И ко нема неких ствари од којих му је толико болно да се растане као да губи своје срце – као да се растаје са срећом.

Хоћу да живим ради свог задовољства, говори човек који је поробљен телу – и живи ради свог задовољства. Душа му је утонула у тело и осећања. На небо, духовне потребе, на захтеве савести и дуга он ни не помишља. Искусио је само различите врсте насладе, без њих не може ништа, о њима говори и размишља. Колико је блага на земљи, толико потреба има његово тело, толико је задовољстава за оног ко је предат осећањима и за сваким од њих се у њему ствара посебна наклоност. Отуда и лакомост, прождрљивост, размаженост, кицоштво, лењост, разузданост – наклоности, чија је снага једнака снази закона природе који ограничавају слободу. Почне ли да да наслађује укус, постаје сластољубив, игра боја га учи кицоштву, разноврсност звука – брбљивости, потреба за храном – прождрљивости, потреба самоочувања – лењости, друге потребе – разузданости. Будући да је преко тела у живој вези с природом оне је душевно предан телу и колико у телу има функција преко толико канала он пије из њега задовољство и заједно са насладом упија у себе и основни дух природе – дух механичког несвесног дејства. Зато, што је неко више предат насладама то је теснији круг његове слободе, а онај ко је предан свим насладама је, може се рећи, потпуно везан телесним везама.

Ево како у нама зло расте из малог, готово неприметног семена. На дну срца, као што смо приметили, лежи семе зла – самољубље; од њега иду три гране, испуњене његовом силом – три његова вида – самоузношење, похлепа и чулност, а ова три рађају безбројно мноштво страсти и порочних склоности. Као што у дрвету главна стабла пуштају из себе мноштво грана и изданака, тако да се у нама ствара читаво дрво зла које, укоренивши се у срцу потом шири по целом нашем бићу, излази напоље и покрива све што нас окружује. Слично дрво може се рећи, постоји у сваком чије срце макар мало воли грех, само с том разликом што се код једног више открива једна, а код другог његова друга страна.

А који је разлог због којег га најчешће не примећујемо у себи и што нам је у мислима често, а не стидимо се ни наглас да кажемо: па шта сам лоше учинио? Или због чега сам лош? Разлог за ово је веома природан и он је нови изданак греха који у нама живи. Не примећујемо зато што не можемо. То нам грех не дозвољава. Он је веома лукав и опрезан. Неприкривено дрво зла које смо насликали одмах би требало да искрсне пред

умним очима и да одбије од себе свакога, зато што оно покушава да га заодене лишћем, да покрије његову ругобу и покрива је тако да не само корење и стабљику већ ни гране душа у којој ово дрво расте не може да разликује. Овај покров од лишћа јесу расејаност и брижност. Расејан човек не воли да живи у себи, а брижан нема слободног времена ни тренутка. Један не може, а други нема времена да примети оно што се унутар њега дешава. При првом буђењу из сна њихова душа истог часа излази из себе и код првог одлази у свет машпања, а код другог понире у море тобоже неопходних послова. Садашњост за њих не постоји, и то је заправо одлика читаве њихове делатности. Један радије живи у свету који је сам створио и делимично долази у додир са стварним светом и то случајно и површно, а други је и мишљу и срцем потпуно у будућности, сваки посао жури да заврши што је могуће пре да би се прихватио другог. Онда започиње друго и жури на треће, уопште, садашњошћу су заузете само руке, ноге, језик и друго, а сва његова мисао је устремљена у будућност. Како при таквом току унутрашњих покрета да приметите оно што се крије у срцу?

Али греху није довољан само прекривач од лишћа: кроз њега се још некако и може проникнути, могуће је ветром патњи и унутрашњих потреса савести размаћи и открити сву ругобу греха: зато грех сам из себе ствара неки непробојни покров налик на стајаћу мутну воду у коју он погружава своје дрво с лишћем. Овај покров се ствара од незнања, безосећајности и безбрижности. Не знамо за то да смо у опасности и не осећамо је; а пошто је не осећамо предајемо се безбрижности. И без обзира на то шта да се предузме да би се уразумио овакав грешник, све је узалудно. Производите што јаче звуке изнад воде: онај ко је у води ништа неће чути. Задивљујте чиме хоћете лењог грешника, он се неће нимало збунити. Опишите пред њим његово сопствено стање, он ће рећи: то нисам ја. Опишите му крајњу опасност у близини које се налази он ће вас уверавати да се то њега не тиче; будите га из сна, он се неће постидети да изјави: ја делама. Толико је снажан покров којим се овај грех скрива од погледа онога ко је у његовој власти!

Ево у општим цртама свега онога што треба да изменимо у себи, ево широког попришта делатности у светом подвигу самоисправљања! Треба скинути покров са греха – изагнати из душе безбрижност, безосећајност, самообману, расејаност и брижност; треба одсећи његове гране – све порочне страсти и наклоности; на крају, ископати га са самим кореном, одагнати самољубље самоодрицањем. Труд је велик и тежак! Греховна нечистота, која је раније описана, не покрива душу као прашина коју је могуће одувати лаким кретањем ваздуха. Не, она је проникла у саму нашу суштину, срасла с нама у једно, постала део нас, зато за нас ослободити се од ње јесте исто што и одвојити себе од себе, исто што и ископати око, одсећи руку. Међутим, таква тежина не треба да нас гуши већ да нас буди из лењости. Онај ко искрено жели спасење не гледа на препреке: од њих ће се још снажније пренути, одлучније приступити и ревносније почети спасоносно дело самоисправљања.

Како чинити ово дело? Од чега почети, шта радити потом, шта даље и какав је уопште ток унутрашњег самоисправљања? Човеково срце је дубоко – како сазнати шта се у њему дешава у извесним околностима, а тим пре шта у њему треба да се дешава? Свако има свој карактер, своје расположење, своје страсти, наклоности и навике. Због тога код сваког ток унутрашњег самоисправљања мора бити другачији и немогуће је установити један исти за све. Самоисправљање није дело хладних размишљања него живог и ревносног делања које се остварује дубоко у срцу. Хришћанство је тајна, не само у основи него и у пракси. Ток његовог образовања у срцу је сличан путу по сакривеном и

подземном пролазу. Ономе ко на њега ступа каже се: Ево пута и онај ко се одлучио већ иде сам. “Ко се може спасити?” рећи ће неко кад види све тешкоће самоисправљања. Одговарамо одговором Спаситеља на слично питање: “Човеку је ово немогуће, а Богу је све могуће” (Мт. 19, 25-26). Онај ко је одлучио да почне хришћански живот кроз Свете Тајне добија благодат Духа, која просвећује, крепи, теши. Пошто је стално с њим она њиме руководи за све време опасног земаљског путовања на најмудрији и најобазривији начин. И ко може да се нада да ће сам остварити исправљање свога срца? Зар у овом светом делу неко може да очекује успех од људске помоћи и од људског искуства? Слушајте шта каже Господ: “И покروпићу вас водом чистом, и бићете чисти; Ја ћу вас очистити од свијех нечистота ваших и о свијех гаднијех богова ваших. И даћу вам ново срце, и нов ћу Дух метнути у вас, и извадићу камено срце из тијела вашег, и даћу вам срце месно (Јез. 36, 25-26). Све је од Господа! Предајмо Му себе, препустимо Његовом благодатном деловању у себе као нечисту и ружну смесу, нека створи од нас, као уметник и стваралац добре сасуде у част творевине добре веома. Са своје стране можемо Богу да дамо само искрену жељу за самоисправљањем и потпуну спремност да се повинујемо Његовима наредбама. Шта се дешава с оним кога посети благодат Господња, како ће она га повести путем очишћења до стања чистоте и непорочности – то је Спаситељ показао у причи о блудном сину.

Благодат човека прво учи да распозна и скине са себе покрове, јер како иначе да приступи послу не видећи на чему треба да се потруди? У овом делању с очију ума пада слепило, срцу се враћа пријемчивост и воља се буди из снене безбрижности. Душа истовремено и нехотице задржава пажњу на себи и усредсређује се на оно што се унутра дешава: бол и страх преносећи душу с оне стране гроба ка престолу суда одвајају је од света и пружају њеној забринутости други, узвишенији предмет. Обнажено дрво греха сад стоји пред погледом ума грешниковог у свој својој ружној голотињи и већ што за њега није уобичајено – рађа самоосуду, испуњава се стидом, пече осудом и грижом савести. Зрак милосрђа Божијег у смиреној души рађа топлоту умиленија и потоке суза покајања, обилне и сталне сузе на крају из срца с кореном чупају читаво дрво греха. Сад човек стоји на чистој земљи непорочности и брине се о светој побожности.

Дело самоисправљања се може описати кратко и лако, али оно није тако кратко, а још мање је лако у стварности. Наше потребе су разноврсне, разноврсно је и брижно деловање благодати у нама, једнога она прима право у блажени мир, изводи на пашњак духа, напаса и наслађује, другога дугим и заобилазним путевима испитује и после разних путовања доводи тамо као уморног и напаћеног путника.

Тешко је! Али шта бива без тешкоће? Од тренутка кад је за човека земља у својим делима била проклета човек у зноју лица добија телесна добра, а тим пре духовна. Зато, колико је на крају радости у ономе што је стечено.

Труд самоисправљања у стварности није толико тежак као што на изгледа на први поглед. Он изгледа неизмерно само са стране, само дотле док на њега не ступимо. И овде, као и у обичном послу све зависи од расположења с којим неко приступа послу... Тесан је пут до Царства, чини се да је тежак Христов јарам, али само док још стојимо изван, док се још премишљамо, док осмишљавамо ток новог живота. Али када се у срцу роди и створи спасоносна одлучност, она са собом доноси и одушевљење за добро делање. Одушевљени Христов следбеник иде за Њим радујући се и благосиљајући јарам добијен од Њега...

Питаћете где узети такво одушевљење? Молићемо се, и молитва вере ће послати овај Божанствени огањ. Молићемо се за одушевљење, за одлучност и буђење из греховног сна.

О страстима и погубним пороцима и о томе који се од којих рађају

Овде ћемо још навести кратку беседу из зборника “Кринови сеоски или Цветови прекрасни” који се приписује светом старецу у схиархимандриту Пајсију Величковском.

Пре него што учини било који грех зли дуси на њега наводе следеће страсти: мрачни заборав, жестоки гнев тј. нечовечну и зверску злобу, и незнање као непробојну таму. Ове три страсти претходе сваком греху. Јер, човек неће починити ниједан грех пре него што се претходно не припреми за свако зло или заборавом, или гневом или незнањем. Од њих произлази душевна безосећајност, односно ум – душевно око, постаје тамно и бива заробљено свим страстима. Прво се рађа маловерје. Маловерје рађа самољубље – почетак и крај, корен родоначелника сваког зла, оно представља бесмислену љубав према свом телу, кад неко свуда и у свим стварима бира нешто што је само за њега корисно. Овај исти зли корен страсти се искорењују љубављу и милосрђем и одрицањем од своје воље. Самољубље рађа среброљубље – незаситу утробу, такође корен и разлог сваког зла. Од ова два – самољубља и среброљубља на сваком месту проистичу свака несрећа и сурова злодела. Како код мирјана, тако и у монаху, среброљубље рађа гордост, кроз коју су зли дуси отпали од славе и били свргнути с неба. Гордост рађа славољубље на које се и Адам полакомио, пожелевши да буде Бог и није постао, а тиме је навео страдање и клетву на цео људски род. Славољубље рађа сластољубље, кроз које је Адам пао и био прогнан из раја.

Сластољубље рађа прождрљивост и разна блудна дела. Блуд рађа гнев који гаси топлоту срца и који је погубан по сваку врлину. Гнев рађа злопамћење – хлађење духовне топлоте. Злопамћење рађа мрачну и злобну хулу на свог брата. Хула рађа превремену тугу која као рђа нагриза човека. Туга рађа безумну дрскост. Дрскост рађа сујету која износи врлине да би се показала и тако оставља труд без награде. Сујета рађа неумерену брбљивост. Брбљивост рађа празнословље и неслободу. Потишпеност рађа мрачни сан. Ако неко победи ове страсти њему се покоравају и друге као што су: страх, ужас, завист, мржња, лицемерје, ласкање, роптање, неверје, зеленаштво, пристрасност, љубав према стварима, малодушност, жучност, умишљеност, похота, човекоугађање, дрскост, смех, потпуни пад и погибелј кроз очајање и у том стању човек сам себе упропаштава не знајући за човекољубље Божије и милост и да је Он дошао да спаси грешнике и да нема на свету таквог греха за који не би било опроштаја. Седам следећих страсти су: самољубље, среброљубље, гордост и сујета, злопамћење, осуда, ображеност и очајање – крај свих страсти и ако их не одбациш оне ће уништити следећих десет врлина: веру, љубав, пост, умереност, бдење, молитву, смирење са смерношћу, тиховање с ћутљивошћу, сиромаштво и расуђивање и уједно ће нашкодити свим осталим врлинама. Ако неко има било коју од ових главних страсти он нимало неће напредовати макар се и подвизавао против осталих страсти, и ако би чинио нека добра дела и ако би чак и крв своју пролио за Христа; и молитва таквог је Богу непријатна. Господ Бог нека нас избави од сваке напасти и страсти у векове векова. Амин.

Шта је истинско покајање

После свега што је речено о гресима, о страстима и о потреби одлучне борбе с њима треба нешто подробније рећи и о самом покајању, а то је: у чему се састоји истинско покајање и у чему се оно огледа, како му приступити и на шта притом усмерити главни напор. О овоме детаљно учи **светитељ Димитрије, митрополит Ростовски**. Навешћемо ову унеколико скраћену поуку.

Истинско покајање се не састоји само у томе да неко заиста исповеди своје грехове, него и да се не враћа на претходна зла дела, да води свој живот у правцу његовог сталног исправљања; не само у томе да се не враћа на претходно, већ и да са скрушеношћу срца жали због онога што је претходно учинио; не само да жали него и да задовољење за почињене грехове великим трудом покајања, који не би били само једнаки почињеним гресима, него би их превазишли. Празно је покајање онога ко кратким уздржањем од хране и једнодневним постом жели да покрије многобројна преједања и пијанство. Пусто је покајање онога ко неким кратким и лаким умртвљењем свог тела мисли да се очисти од дуготрајних и тешких смртних грехова. Неправедно је покајање оног ко се са мало уздисаја и удрања у прса нада да ће оправдати многе неправде, крађе и убистава, отимачине, пљачке, озлојеђеност према брату и томе сличне грехове. Сумњив је опроштај грехова ономе ко се нада да ће само малим сузама (осим других подвига и трудова који одговарају истинском покајању) омити велику прљавштину и безакоње и да ће се избавити од вечних мука.

Многе сузе су пролише Ниневљани и показаше велико покајање (в. Јон. гл. 3), јер се обукоше у кострет од најмањег до највећег и наредише пост не само за људе већ и за стоку; и завапише Богу настављајући са молитвом и свако остави свој зли пут. Ипак им не би познато ништа о њиховим спасењу, јер су говораху: “Ко зна, хоће ли се Бог покајати, или се умилостивити и одвратити гнев јарости Своје да не погинемо.”

Ако они, који су показали такво покајање нису знали јесу ли умилостивили Бога и добили опроштај својих грехова, како онда може бити сигуран онај ко се нада да ће се очистити малим покајањем и са мало суза од многих и тешких грехова? Рећи ћеш: Ниневљани су били пагани, који нису знали Свето Писмо, које каже: “Срце скрушено и смирено Бог неће понизити Пс. 51, 19), и још: “Господ је близу онијех који су скрушена срца, и помаже онима који су смјерна духа” (Пс. 33, 19) и још “Рекох: исповиједам Господу пријеступе своје; ти скиде с мене кривицу гријеха мојега” (Пс. 31, 5). А ми верници се надамо да и мале сузе са исповедањем грехова могу од Бога да добију милост која опрашта грехове.

На ово одговорам - да, могу. Али могу само они који се већ налазе на самртничком одру и који немају времена за велике сузе и за давање задовољења за грехове; према таквима је Господ милостив и за саму скрушеност срца. Пример је разбојник на крсту који је на самрти рекао мало речи и уз исповедање и скрушеност срца, али је истог тренутка од Господа зачуо милостиве речи: “Данас ћеш бити са Мном у рају” (Лк. 23, 43). Од здравог човека који има времена за покајање Бог захтева много суза, много труда и подвига, да би изједначио трудове покајања с претходним гресима и чак их превазишао подвизима.

О сузама се каже следеће: има неких који повремено падају у умилење и плачу сећајући се својих грехова, а не престају да греше. Какву корист таквима може донети њихово стање умилења ако им карактер остаје непоправљив? Други долазе на покајање, исповедају своје грехове у сузама, а после се опет враћају истој греховној прљавштини и

каква је корист таквима од умивања сузама ако они опет с љубављу улазе у пређашње благо? Јер, нису довољни само повремено умилење и скрушеност срца без истинског покајања, којим се не захтева само жалост и плач због грехова, већ и да се човек не враћа на греховна дела, а за почињене грехове треба понети одговарајући подвиг.

Помиње апостол Исава, сина Исаковог, да није нашао место покајања иако га је “у сузама тражио” (Јевр. 12, 17). Зашто сузе овог грешника нису примљене као покајање, нису биле пријатне Богу и нису очистиле грех због којег је овај грешник проливао сузе? На ово свети Златоуст одговара следеће: “Он није нашао место покајања зато што није показао достојно покајање.” Из овог примера овај учитељ нас грешне поучава говорећи: “Они који мисле да могу без мука да греше (надајући се да ће без сличног изнуривања и казне добити опроштај својих грехова) нека размисле о следећем: зашто Исав није добио опроштај? Зато што се није покајао онако како је требало. Ако желиш да видиш покајање брижљиво (истинско, онакво како треба да буде) чуј о Петровом покајању после одрицања. Благовесник (јеванђелиста) нам приповедајући о њему каже: “Изишавши напоље горко плакаше” (Мт. 26, 75, Лк. 22, 62). Због тога му је и био опроштен такав грех, јер је плакао на одговарајући начин.” Свети папа Климент каже да се Петар, зачувши глас кукурикања петла истог часа сетио свог одрицања од Христа и пао на земљу и лио многе сузе, горко плачући и да је ово чинио читавог свог живота. И због тога нам Никифор, приповедач, у црквеним делима пише да су му очи увек биле као кржаве и да је ово било од горког плача. Такво је било покајање светог Петра после сагрешења.

А ти, који се надаш се да ћеш за један сат оплакати своје грехове, можеш ли да плачеш горко као што је плакао Петар? Можеш ли да понесеш такав труд и подвиге, као што је Петар дао Христу Господу свом који је због свог одрицања све претпрео, па чак и да га разапну с главом надолу? Немој се због тога уздати у повремену скрушеност срца која се у теби с времена на време појави, немој се уздати у свој мали труд и краткотрајни подвиг који нису једнаки твојим гресима, који их у сваком случају превазилазе. Покажи пред Господом покајање са многим сузама и онда од Њега очекуј милост.

Свети Златоуст у јеванђељским беседама учи говорећи следеће: “Покајање се не састоји само у томе да човек одустане од пређашњих злих дела, него да покаже још већа добра дела, јер је речено “Родите плодове достојне покајања.” Како ћемо то учинити? Ако почнемо да чинимо дела супротна греху. Јеси ли пљачкао туђе? – Раздај и опљачкано и своје. Јеси ли дуго времена блудничео? – Уздржи се и од своје жене у одређене дане навикавајући се на умереност. Јеси ли некоме досађивао или си некога тукао? Благосиљај убудуће оне који ти досађују и чини добро онима који те вређају. Јер за наше здравље није довољно само да се стрела извуче него на рану треба ставити мелем. Јеси ли се наслађивао и пио раније? – Пости и пиј воду да би се избавио од штете која те је задесила због пијанства. Јеси ли блудним очима гледао туђу лепоту? – Немој после овога уопште гледати лице жене, усрдно се чувајући после задобијених рана, и учврсти се у добру, јер је речено: “Клони се зла и чини добро.”

Свети Григорије Двојеслов назвавши човека дрветом које се по плодовима познаје каже: “Покајање се може познати у плодовима, а не у лишћу или корењу, јер је и Господ проклео дрво које је имало лишће, али је било јалово; он не прихвата исповедање (само на речима) без плода јер је то само мучење тела.

Човек је мисаоно дрво, које има корен покајања у помисли и намери исповедања грехова. Ако има лишћа то је већ само исповедање грехова Богу пред оцем духовним и обећање исправљања. Плодови овог дрвета су задовољење и подвизи. Зато се истинско

покајање и не познаје по корену намере и по лишћу исповедања и обећања него по самим плодовима задовољења. Утврђуј намеру као корен, умножавај речи као лишће, али ако немаш плодове достојне покајања подвиге, труд и усрдну бригу за задовољење грехова, бој се проклетства.

У Светом Писму налазимо двојицу грешника који су се кајали за злодела која су починили и исповедали су свој грех Богу, - то су Саул и Давид. Али нису обојица од Бога добила опроштај. Саул каже: “Згрјешо сам што сам преступио заповијест Господњу” (1 Сам. 15, 24). И Давид је говорио: “Сагријеших Господу” (Сам. 12, 13). Ипак, Давид је добио опроштај и спасио се, а Саул није удостојен опроштаја него је остао под гневом Господњим и погинуо. Зашто? Сам грешник Саул којем није опроштено је крив, јер исповедивши свој грех није показао истинско покајање и исправљење. А колико се много Давид потрудио у покајању после свог исповедања греха! Он је сваке ноћи своју постељу квасио сузама, устајао у поноћ, јео хлеб као пепео и пиће растварао плачем, изнуривао се постом и морио своје тело смирујући себе пред Господом у кострети и у пепелу много времена: зато не само да је добио опроштај грехова већ је омилио Богу. Саул који је само исповедио грех, али се није потрудио у покајању остао је без опроштаја заувек.

Зато нико не треба да се нада да ће се од својих великих грехова очистити само исповедањем и неком незнатном ганутошћу, без труда и подвига који доликују истинском покајању ако је он лењ да се потруди како ће имати времена за своје исправљање и задовољење за грехове. Добро је подражавати Давиду који говори “Признајем кривицу своју, и тужим ради гријеха својега”² (Пс. 38, 19). Дакле, Давид се не задовољава само исповедањем свог безакоња него се брине о задовољењу: исповедаћу грех мој, каже, и потрудићу се, док не дам задовољење за учињено. Каква је корист да човек открије чир, а да се на њега не стави одговарајући мелем? Каква је корист ако исповеди грехове, а не понесе за њих епитимију и не исправи живот?

О епитимији

Навешћемо још неке речи других отаца Цркве о Тајни Исповести. Ево шта они кажу:

“Господ Спаситељ ће увек примити покајника, али не враћа одједном Своју милост у потпуности: потруди се и докажи да осећаш дубоку, а не пролазну скрушеност, и опет ће те милост Божија посетити.

И ово се дешава само после исповести и разрешења у Тајни Покајања. Без исповести и разрешења, ако се промучиш и читавог живота ништа нећеш добити. Јер после крштења грех човека лишава благодати обнављања духа. Ње он поново треба да буде достојан, да би уз помоћ ње очистио душу и тело од прљавштина страсти и самоугађања које су се у њу увукле. Она се враћа Тајни Покајања које је друго крштење у крстионици од суза. Пошто је оно такво, њему претходи исто што и Крштењу, тј. вера, скрушеност са сузама, исповест са доношењем одлуке да човек чврсто следи Божију вољу. Због таквог расположења срца заједно са речима разрешења духовног оца враћа се и благодат, и сједињујући се са слободом поново полаже темељ за духовно-благодатни живот слично као што се то дешава приликом погружавања у воду онога ко се крштава уз

² Словенски текст гласи “...и о гресје моем аз попекусја...” што значи “...и за грех свој ћу се постарати...”

изговарање речи крштења које је Господ наредио да се изговарају. Без овога се благодат неће вратити: значи, неће бити ни духовног живота у правом смислу речи.

Што се самог опроштаја тиче он бива само у погледу грехова који у човека упадају без његове намере, какви су пре свега помисли, осећања, мање у речима и још мање или су једва приметни – у делима. Ревнитељ богоугађања, проникнут страхом Божјим чим примети неки грех који му се омакао се истог тренутка обраћа Господу Којег увек види, скрушено се каје, осуђујући себе и добија опроштај. Али уз све то због тога што грех убрзо барем мало оптерећује савест боље да човек пожури код духовника и да добије разрешење исповедивши га.”

“Отпуштење грехова се тајанствено дешава одмах после исповести, у тренутку док их свештеник разрешава, а брисање њихових трагова из саме човекове природе се остварује после труда покајања...

Милост Божија одмах прима покајника, али се дарови милости не дају одмах, већ понекад после дуго времена. Ово пролонгирање враћања дарова милости јесте Божија епитимија. Њу носе сви који имају велике или мале грехове. Рок ове епитимије Бог не објављује, него га држи у тајности. Зато се милост или осећање помиловања увек враћа изненада и тада у души настаје празник. Духовник даје епитимију ради скраћивања рока Божије епитимије. Она показује добровољно прихватање трудова покајања, напреже свест о својој кривици и умилостивљује Бога и чини душу способном да прихвати ову милост.

Епитимија није задовољење правде Божије, није жртва и није откуп, јер то задовољење, ту жртву и то искупљење имамо у самом Спаситељу нашем, који је на Себе примио све грехове света. Епитимија је душевни лек, који је потребан за исправљање живота покајника, за лечење његових моралних немоћи, која за циљ има само једно – лечење његових немоћи и заштиту од грехова.

Било да духовник да епитимију или да не да, ова Божија епитимија је одлагање даровања осећања помиловања и увек траје дуже или краће у зависности од грехова. Кад, пак, наступи овај осећај (помиловања), ту се не дешава исто што и приликом убеђивања... - овде осећај помиловања улази у срце, обузима га и све силе душе и тела приморава на радост и ликовање. Онај ко се покајао осећа да је у Очинском загрљају. Ово рајско осећање се даје свима онима који се потруде у скрушености и напорима, - наравно, све под условом вере и смерног обраћања Богу.” (Светитељ Теофан Затворник).

О трајању епитимије у апостолским правилима је речено: “Не изричите исту казну за сваки грех, већ за сваки налажите своју.” Отуда се приликом давања епитимије захтева узимање у обзир својства греха и степен покајања и ситуација у којој се покајник налази. Свети Златоуст пише: “Не брини се о дужини времена него о исправљању душе ако је познато да је човек скрушен или да се исправио – све је учињено.

Правила Номоканона наређују да се великим причешћивање грешницима забрани неколико година, а свети оци су им често дозвољавали да се причесте неколико дана после покајања. Како све то усагласити?

Ово врло лако може да се усагласи ако се узме у обзир да су трајање забране свети оци нису одредили безусловно и да свештеник узимајући у обзир околности има пуно право или да скрати или да продужи време епитимије. Тако свети Василије Велики у једном од својих правила каже: “Не треба по времену досуђивати забрану, већ по начину.” Какав смисао имају ове речи? Смисао је, по тумачењу светих отаца, да иако “су забране предвиђене и написане не треба гледати на време забране него на начин покајања!”

Како се треба кајати

Сад се поставља питање: ко како треба да се каје?

“...Онај ко је свестан својих грехова и искрено их признаје, а признавши их осећа због њих скрушеност и оплакује их и ко има чврсту намеру да више не вређа Бога својим гресима, и на крају ко у овом расположењу смирено исповеда све своје грехове пред духовником да би добио разрешење грехова и појавио се пред чашом Господњом оправдан и чист пред очима Божјим.” (Светитељ Теофан Затворник).

“Истинско покајање се састоји у следећем:

- а) ранијих грехова треба да се одрекнемо и да их се као гадости гнушамо;
- б) због тих грехова треба да жалимо и Бога да умилостивљавамо и духовнику да се исповедамо, и да се на сваки начин да чувамо других грехова;
- в) да опраштамо ближњем његове грехове да би и нама самима Бог опростио;
- г) да испољавамо љубав и милост према свакоме да бисмо сами добили милост;
- д) да се смиравамо;
- ђ) никога да не осуђујемо и не клеветамо;
- ж) увек Богу да се молимо да не бисмо пали у напаст вражију (Светитељ Теофан Затворник).

Св. Василије Велики каже: “Не исповеда грех онај ко је рекао: згрешио сам и после тога остаје у греху, него онај ко је како се каже у псалму, нашао свој грех и замрзео га.

Какву корист ће болеснику донети брига лекарева кад се онај ко страда од болести чврсто држи онога што је погубно по живот? Тако, нема никакве користи од опраштање неправде онај ко и даље чини неправду и од извињења за разврат онај ко и даље живи развратно...

Премудри Домостројитељ нашег живота жели да онај ко живи у гресима, а затим даје завет да ће почети да живи здравим животом прекине с прошлостју и да после учињених грехова све почне из почетка како би обновио свој живот кроз покајање.”

Исповест треба да буде искрена и отворена!

“Они који исповедају помисли својим духовним оцима морају се исповедати искрено са скрушеношћу срца, као пред Самим Богом и тада могу да добију милост. Исповест, пак, која се обавља немарно не само да не доноси корист већ и служи за осуду.”

“Човеков грех се уништава исповедањем греха, а сам корен греха се истребљује борбом с греховним помислима и понављањем исповести кад помисли почну да надвлађавају човека.”

“Као што је виђење својих грехова нарочит дар Божји тако је то и искрено исповедање и Бог га дарује по усрдној молитвом. Моли милосрдног Господа да ти дарује овај дар – залог спасења и самог себе принуди на отвореност, јер непријатељ људског рода мрзи тај пут и на све начине се покушава да омете слугу Божијег, који жели да стекне милост Божију честим исповедањем својих грехова.”

“Побеђуј лажни стид на земљи и нећеш се постидети на небу!” (Светитељ Игнатије Брјанчанинов).

Какве помисли треба исповедати и за које није потребна неодложна исповест?

“Греховне помисли и осећања потичу из наше пале природе, али кад грешне помисли и осећања почну стално у појачаној мери да долазе то служи као знак да их

доноси наш непријатељ, пали анђео или да он принуђава нашу палу природу да их појачано рађа. Такве помисли и осећања треба исповедати духовнику онолико често и све дотле док они досађују, макар и да је духовник простодушан човек без славе свеца... Твоја вера у свету Тајну Исповести ће те спасити. За почетнике нема бољег оружја против појачаних и учесталих греховних напада помисли од исповести. Исповест је за почетника готово једино оружје у току борбе. У крајњој мери она је најјаче и најделотворније оружје. Што је могуће чешће прибегавај му у време напасти коју доноси ђаво: прибегавај му док ђаво и напаст коју он доноси не одступе од тебе...

За помисли, премда и греховне, али пролазне, које душа теже усваја није потребна неодложна исповест. Одбацуј их, не обраћај пажњу на њих, гуши их присећајући се њима супротних јеванђељских заповести: помињи их уопштено, нимало се прихватајући бесмислене бриге да их набрајаш: на исповести, пре причешћивања Светим Христовим Тајнама реци да си поред значајних грехова (које треба тачно изложити) сагрешио разним помислима, речима и делима у знању и незнању.” (Светитељ Игнатије Брјанчанинов).

При свести о својој греховности треба избегавати узнемиреност и очајање који потичу од нечисте силе.

Ради спасења је потребна свест о својој грешности, али је веома опасно строго осуђивати себе и грести се прекомерно због греховности. Све што је неумерено је од демона, рекао је преподобни Пимен Велики.

Ако ти се деси да паднеш у неки опростив грех делом или речју, односно да те узнемири нека случајност, или да осудиш или да чујеш како други осуђују или се због нечега спориш или да осетиш нечију нетрпељивост, уплахиреност и подозрење, или да си био немаран према нечему, нема потребе да се крајње узнемираваш или да патиш и очајаваш размишљајући о ономе што си учинио, а још мање да додајеш томе болне мисли о себи, да се вероватно никад нећеш ослободити таквих слабости и да је твоја жеља да се потрудиш Господу слаба или да не корачаш онако како треба путем Божјим, оптерећујући при сваком сличном случају своју душу хиљадама других страхова због малодушности и туге.

Јер, шта отуда произилази? То да се стидиш да храбро станеш пред Бога као онај за кога се испоставило да Му није веран, да узалудно трошиш време на разматрање колико си времена провео у сваком греху, да ли си пристао на њега, да ли си га пожелео или не, да ли си такву и такву помисао одбацио или не и слично. И што се више тако мучиш тиме се више повећава твоје растројство духа, туга и избегавање да се исповедиш. Али и кад пођеш на исповест и исповедиш се са збуњеношћу и страхом и после исповести не налазиш мира, јер ти се чини да ниси све рекао. И тако живиш животом горким, неспокојним и јаловим, узалудно трошећи много времена. А све то проистиче из тога што заборављамо на своју природну немоћ, и испуштамо из вида како душа треба да се односи према Богу, и баш то што душа, када пада у неки опростив грех који није смртан, треба са смиреним покајањем да се обраћа Богу, а не да се мрцваримо сувишном боли, тугом и горчином због тога.

Овде се обраћамо онима који живе духовним животом и активно траже у њему напредак избегавајући на сваки начин смртне грехове. За оне, пак, који не живе строго него случајно, не бринући се ако Бога увреде и смртним грехом потребне су друге речи. Они треба дубоко да пате и горко плачу, да увек строго и са свих страна испитју своју савест и да без самосажалења исповедају све своје грехове и не треба да се лишавају никаквих средстава која су потребна за њихово лечење и спасење.

Покајање увек треба да буде подстакнуто и проникнуто уздањем у Бога и приликом свакодневних лаких падова, а тим пре приликом тежих грехова него што су обични, у које понекад пада усрдни слуга Божји по допуштењу Божијем. Јер покајничка скрушеност која само мучи и гризе срце никада у души не рађа добро расположење ако није сједињена са чврстом надом у милост и благод Божју. Такво уздање непрестано треба да испуњава срца оних који теже ка достизању највиших степена хришћанског савршенства. Оно оживљава и доводи у приправност све снаге душе и духа (Никодим Светогорац).

Сећање на раније телесне грехове је штетно!

Онај коме су греси опроштени у Тајни Исповести обавезан је да не понавља ове грехове и то је све. Сећање на раније телесне грехове је врло штетно и свети оци га забрањују. Овде се испољава неверје, недостатак поштовања према тајни Исповести, лажно схватање врлине, варљива ватреност и сањарење.

Откривање својих грехова неком од ближњих (не духовнику) опет значи показивање неповерења према Тајни исповести у којој делује свемогући Дух Свети, одлучно и потпуно изглађујући људске грехове. Зашто сматраш да оно што је уништено постоји? Да се ниси усудио да се дотичеш велике Тајне! Нишгавна трунко! Да се ниси усудио да допуњујеш Велику Тајну која има своју пуноћу од Бога и није јој потребна људска допуна. Не понављај грешке: то је све што Бог од тебе захтева и једино то је потребно за твоје спасење. Бој се неповерења, јер оно у људским мислима умањује моћ и благод Божију. Треба се строго чувати лажних мисли и ватрености зато што човек мислећи да чини добро може да причини много зла и себи и ближњима.

Крајње је опасно остављати за касније исповест својих грехова и одлагати своје исправљање.

“Сада је време да се сеје, тражи и моли, да се куца на врата милосрђа Божијег кад је Бог обећао да ће чути и помоћи: и слуша и помаже. Јер каже: у време пријатно послушах те и у дан спасења помогах ти. Сад је време пријатно, сад је дан спасења. Данас ће свако ко тражи добити и ономе ко куца ће се отворити, каже Христос. Касније овога неће бити.

“Па ја и пред смрт могу да се покајем” одговара понеко. Можеш с таквим покајањем и у пакао dospети. О човече, хоћеш ли да се кајеш онда кад престаје време покајања и наступа време суда и мука? Хоћеш ли да се покајеш Богу онда када те Бог зове да Му даш одговор? Хоћеш ли тражити онда када је време већ на измаку? Неоспорно је да се и на самрти треба кајати, и усрдно призивати Бога, јер тада подвиг душе највећи, али одлагати покајање до смрти јесте прелест ума, небрига за спасење и замка ђавола који такву мисао намеће и учи да се без страха нарушава закон Божји, да човек Бога гневи и из дана у дан одлаже покајање, да би тако обманом упропастио човека. Зато, ако хоћеш блажено да умреш буди и сад такав какав желиш да будеш пред крај живота. Размишљај о светским стварима: части, слави, богатству и раскоши данас онако као што расуђују самртници који тада све остављају.” (Светитељ Тихон Задонски).

Онај ко је згрешио не сме да се узнемирава ако духовник строгим речима буде видао његове ране.

“Онај ко грешника мази лажним ласкањем само га више наводи на грех и не гуши преступе него их храни. А онај ко строгим саветима разобличава и уједно поучава брата он помаже његовом спасењу. “Јер оне које љубим,” говори Господ, “карам и поправљам” (Откр. 3, 19). Тако и свештеник Божји не треба да обмањује ласкавим услугама већ да размишља о спасоносним лековима. Неискусан је онај лекар који тек олако опипава гнојне отоке рана остављајући отров који се налази унутра у дубоким шупљинама. Он само појачава његову снагу. Треба отворити рану, расећи је и очистивши је од гноја, ставити најјачи мелем. Нека болесник кука, нека виче, нека се жали на неиздрживу бол: касније ће се захваљивати кад се осети да је оздравио.” (Светитељ Кипријан).

Амин!